

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Porovnání současných penzijních fondů a navrhovaných
penzijních fondů v rámci důchodové reformy v ČR**

Bc. Kateřina Ptáčková

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra obchodu a financí

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ptáčková Kateřina

Podnikání a administrativa

Název práce

Porovnání současných penzijních fondů a navrhovaných penzijních fondů v rámci důchodové reformy v ČR

Anglický název

Comparison present-day and suggest pension funds in readiness for pension reform

Cíle práce

Cílem rešeršní části diplomové práce je popsat problematiku důchodového systému ČR a s ní spojenou důchodovou reformu postavenou na třech pilířích, a to průběžně financovaný důchodový systém, spoření v soukromých fondech a spoření v současných penzijních fondech.

Hlavním cílem práce je porovnání výhod a nevýhod vstupu do jednotlivých pilířů. Dílčím cílem práce je porovnání jednotlivých penzijních fondů před důchodovou reformou a po ní.

Metodika

Rešeršní část diplomové práce bude zpracována metodou deskripce na základě syntézy teoretických poznatků získaných z odborné literatury pojednávající o problematice důchodových systémů a zejména o, v současnosti prosazované, reformě důchodového systému v České republice. Na podkladě komparace parametrů účasti v jednotlivých pilířích budou formulovány jejich výhody a nevýhody z pohledu klientů. Současně bude na základě analýzy dopadů navrhovaných změn na současné penzijní fondy provedena komparace jejich fungování před a po reformě.

Harmonogram zpracování

Zpracování cílů a metodiky: 1/2012 - 4/2012

Syntéza znalostní báze: 5/2012 - 9/2012

Analýza parametrů vstupu do jednotlivých pilířů a fungování penzijních fondů: 10/2012 - 11/2012

Komparace podmínek vstupu do pilířů a odvození výhod a nevýhod pro účastníky: 12/2012 - 1/2013

Komparace fungování penzijních fondů: 2/2013

Diskuse a závěry: 3/2013

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

Důchodový systém, důchodová reforma, 3 pilíře důchodové reformy, průběžný důchodový systém, penzijní připojištění, soukromé fondy, penzijní fondy, asociace penzijních fondů, demografický vývoj

Doporučené zdroje informací

PŘIB, J. Kdy do důchodu a za kolik? Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3616-7.

PŘIB, J. Důchodové pojištění a související problematika. Praha: ASPI Publishing, 2004.

Důchodová reforma v České republice, ve Švýcarsku a ve Francii. Praha: IFEC, 2007.

Důchodová reforma – jak dál? Sborník z 2. mezinárodní vědecké konference. Praha: Eupress, 2011. ISBN 978-80-7408-048-7.

Rys, V.: Česká sociální reforma (sociální studie). Karolinum, ISBN 80-246-0588-0

Šulc, J.: Penzijní připojištění. Grada, ISBN 80-247-0772-1

Vedoucí práce

Ulrich Milan, Ing.

Termín odevzdání

březen 2013

Ing. Helena Čermáková, Ph.D.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 18.10.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Porovnání současných penzijních fondů a navrhovaných penzijních fondů v rámci důchodové reformy v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. března 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Milanu Ulrichovi za odborné vedení a konzultace při zpracování diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat svým rodičům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia a všem, kteří svými cennými připomínkami přispěli k vytvoření této diplomové práce.

Porovnání současných penzijních fondů a navrhovaných penzijních fondů v rámci důchodové reformy v ČR

Comparison present-day and suggest pension funds in readiness for pension reform

Souhrn

Diplomová práce se zabývá problematikou důchodového systému ČR a s ní spojenou důchodovou reformou. V rešeršní části je popsán historický vývoj důchodového zabezpečení v českých zemích od roku 1908. Po celou dobu až do konce roku 2012 byl důchodový systém ČR téměř výhradně založen na průběžném financování vyplácených důchodů. Vzhledem k dlouhodobé neudržitelnosti systému, zejména z důvodu nepříznivého demografického vývoje, bylo překročeno k založení druhého pilíře a zároveň došlo ke změnám ve třetím pilíři. Hlavní myšlenkou těchto změn je přesvědčit veřejnost o nutnosti vlastního zabezpečení na stáří. V diplomové práci jsou tyto pilíře popsány, je vysvětleno jejich fungování, uvedeny výhody a nevýhody účasti v nich. Praktická část práce je zaměřena na třetí pilíř před reformou a po reformě. V rámci toho jsou zde porovnány penzijní fondy z hlediska jejich hospodaření v průběhu několika let a na konkrétním příkladu je porovnána výnosnost transformovaného a účastnického fondu. Další část tvoří druhý pilíř důchodového systému - na modelovém příkladu je znázorněna výhodnost spoření v něm ve srovnání s podobnou alternativou, kterou je investování do podílových fondů. V závěru práce je vyhodnoceno dotazníkové šetření, které je zaměřeno na informovanost občanů v oblasti důchodové reformy.

Klíčová slova:

Důchodová reforma, důchodový systém, demografický vývoj, průběžný důchodový systém, druhý pilíř, penzijní připojištění, penzijní fond, penzijní společnost, účastnický fond, investování.

Summary

My thesis addresses the issue regarding the pension system implemented in the Czech Republic and the pension reform connected with it. In the introductory, theoretical part of my work, I describe the historical evolution of the pension security in the Czech Lands since 1908. The Czech pension system was almost exclusively based on a continuous financing of paying out of pensions all the way to the end of 2012. In 2013, due to the fact that the system was impossible to sustain in the long run for reasons of the adverse demographic development especially, the 'second pillar' has been founded while changes in the 'third pillar' have been made. The main purpose of these changes is to persuade the public that ensuring their retirement security is an essential step to be taken. I describe all three 'pillars' of the pension system in my work while explaining their function, and I present advantages and disadvantages they entail for those who participate in them. The first, practical part of the thesis focuses on the 'third pillar' before and after the reform. I compare pension funds with respect to their finance management over the period of a few years within this framework. The second, practical part of my work is dedicated to the 'second pillar' of the pension system – a model mathematical calculation shows that participating in the 'second pillar' system is advantageous compared to a similar alternative - investing into share funds. In the conclusion of my thesis, I evaluate a questionnaire survey directed at how much the citizens have learned about the pension reform.

Keywords:

Pension reform, pension system, demographic development, pay-as-you-go system, second pillar, supplementary pension insurance, pension fund, pension company, share fund, investment.

Obsah

1	Úvod	5
2	Cíl práce a metodika	7
2.1	Cíl práce	7
2.2	Metodika	7
3	Historický vývoj sociálního zabezpečení	8
3.1	Reforma z roku 1956	8
3.2	Reforma z roku 1964	9
3.3	Reforma z roku 1975	9
3.4	Příprava sociální reformy v období ČSFR	10
3.5	Vývoj a perspektivy důchodového pojištění v letech 1990 – 2010.....	11
3.6	Ohlédnutí za reformami	16
4	Důchodový systém ČR.....	18
4.1	Právní úprava důchodového pojištění	18
4.2	Základní principy důchodového pojištění	19
4.3	První pilíř – základní důchodové pojištění	20
4.3.1	<i>Demografický vývoj</i>	21
4.4	Princip důchodové reformy.....	27
5	Třetí pilíř před reformou	30
5.1	Charakteristika penzijního připojištění se státním příspěvkem.....	30
5.2	Účast na penzijním připojištění.....	31
5.3	Hlavní výhody penzijního připojištění.....	32
5.4	Hlavní nevýhody penzijního připojištění.....	34
5.5	Nároky účastníků penzijního připojištění.....	34
5.6	Penzijní fondy	36
5.6.1	<i>Vývoj penzijních fondů</i>	36
5.6.2	<i>Statut a penzijní plán</i>	37
5.6.3	<i>Depozitář</i>	38
5.6.4	<i>Investiční portfolio penzijního fondu</i>	39
5.6.5	<i>Zisk penzijního fondu</i>	40
5.6.6	<i>Asociace penzijních fondů ČR</i>	41
5.6.7	<i>Porovnání penzijních fondů</i>	42

6	Třetí pilíř po reformě	47
6.1	Transformovaný fond	48
6.1.1	<i>Právní úprava .....</i>	48
6.1.2	<i>Účast v transformovaném fondu.....</i>	48
6.1.3	<i>Změny v transformovaném fondu .....</i>	49
6.1.4	<i>Přestup z transformovaného fondu do účastnického.....</i>	51
6.2	Účastnický fond	52
6.2.1	<i>Právní úprava .....</i>	52
6.2.2	<i>Rozdíly mezi účastnickým a transformovaným fondem.....</i>	52
6.2.3	<i>Hospodaření účastnického fondu .....</i>	53
6.2.4	<i>Předdůchody.....</i>	54
6.2.5	<i>Nároky účastníků doplňkového penzijního spoření.....</i>	55
6.2.6	<i>Porovnání penzijních společností nabízejících doplňkové penzijní spoření ....</i>	56
6.3	Porovnání výhodnosti spoření v transformovaném a účastnickém fondu....	57
7	Druhý pilíř – důchodové spoření	61
7.1	Vznik účasti.....	61
7.2	Placení pojistného	63
7.3	Penzijní společnosti	64
7.4	Důchodové fondy a investiční strategie	65
7.5	Čerpání prostředků z důchodového spoření.....	67
7.6	Penzijní společnosti ve druhém pilíři	68
7.7	Výhody a nevýhody druhého pilíře	70
7.8	Porovnání výhodnosti důchodových fondů a podílových fondů	71
8	Porovnání výnosnosti druhého a třetího pilíře	77
9	Vlastní šetření	79
10	Závěr	81
11	Seznam literatury	85
12	Přílohy.....	89

1 Úvod

Odchod do důchodu – pro mnohé z nás, a zejména pak mladší generaci, jsou to skoro až magická slůvka, která znamenají téměř nedohlednou budoucnost se spoustou volného času pro koníčky a veškeré činnosti, které jsme v průběhu celého života nestíhali a odkládali na potom. Klidné a spokojeně prožité stáří je v první řadě otázkou finančního zabezpečení, které je často zmiňováno v souvislosti s touto problematikou. Nepříznivý demografický vývoj stále více ukazuje, že státní systémy důchodového pojištění nebudou časem schopny v plné míře zajistit požadovanou úroveň sociálních dávek, se kterými by bylo možné v běžném životě vyjít. Stále bude klesat počet ekonomicky aktivních obyvatel, kteří do důchodového systému přispívají, a poroste počet důchodců, kteří budou potřebovat zabezpečit. Z dlouhodobého hlediska je tento stav neudržitelný. Tuto skutečnost si však velká část obyvatel neuvědomuje a neuvažuje tak v dostatečném předstihu nad svým zabezpečením v důchodu. Otázkou tedy zůstává - jak na tom budeme v důchodovém věku my, jak na tom budou naše děti nebo děti jejich dětí? Rázem se pojem „důchod“ stává pro mnohé spíš strašákem, než něčím, na co by se mohli ve stáří těšit.

Důchodová reforma a možnost důchodového připojištění by proto měla být opravdu velmi diskutovaným tématem. Místo toho mezi velkou většinou lidí panuje všeobecná neinformovanost. Jsem toho názoru, že probíhající důchodová reforma by měla vést k posílení vlastní odpovědnosti občanů, aby se konečně začali zodpovědněji zajišťovat na stáří a nespolehali na státní důchod, který v blízké budoucnosti bude představovat jen základní sociální minimum. Zbýlá část příjmu seniora bude muset pocházet z jiných zdrojů. Důchodová reforma by měla lidi naučit finanční gramotnosti – jak nejlépe naspořit co nejvíce finančních prostředků, jak nejlépe investovat a přitom neprodělat. Zamysleme se proto opravdu všichni sami nad sebou – uvažujeme nad zabezpečením důstojného stáří v dostatečném předstihu? Ukládáme si přiměřeně velké – optimální částky? Máme potřebný přehled o nabídce spořicíh produktů a dokážeme pro sebe vybrat optimální řešení?

Diplomová práce je primárně zaměřena na změny, které přináší důchodová reforma, jež odstartovala k 1. lednu 2013. K reformě bylo přikročeno zejména z důvodu neudržitelnosti průběžného systému financování, které je do značné míry závislé na demografickém vývoji a

jehož vyhlídky do budoucna nejsou zrovna příznivé. Důchodový systém České republiky byl v posledních několika letech podroben řadě změn. Žádná z nich však nevedla k nastavení dlouhodobě udržitelného systému, který by byl schopen reagovat na měnící se demografickou strukturu české společnosti. Proto s účinností od 1. ledna 2013 dochází k založení tzv. druhého pilíře důchodového systému, jehož smyslem je „vyvést“ mimo státní důchodový systém 3 % ze své mzdy za podmínky, že si k nim občan přidá další 2 % z vlastních úspor. Novému pilíři je věnována značná část práce, protože se jedná o problematiku zcela novou a pro mnohé neznámou. Na konkrétním příkladu je porovnána výhodnost spoření ve druhém pilíři s obdobnou alternativou v podobě investování do podílových fondů.

Důchodová reforma přináší velkou změnu i do třetího pilíře. I když tato možnost není ve společnosti tolik probírána, jako v případě druhého pilíře, diplomová práce se jí zabývá vcelku podrobně. Zejména je porovnán třetí pilíř před reformou, kdy na trhu působilo 9 penzijních fondů, které nabízely penzijní připojištění se státním příspěvkem, a následně stav po reformě, kdy se penzijní fondy přeměnily na transformované fondy a nově vznikly fondy účastnické, které se hodně podobají fondům druhého pilíře – zejména uplatňovanými strategiemi. Na modelovém příkladu je porovnáno spoření v transformovaném a účastnickém fondu z hlediska výnosnosti.

V závěru práce se věnuji vyhodnocení dotazníků, které jsem sestavila pro svou diplomovou práci tak, aby odrážely informovanost a spokojenost veřejnosti s důchodovou reformou.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je popsat problematiku důchodového systému České republiky a s ní spojenou důchodovou reformu postavenou na třech pilířích, a to průběžně financovaný důchodový systém, důchodové spoření ve druhém pilíři prostřednictvím soukromých fondů a spoření v transformovaných nebo účastnických fondech třetího pilíře. Hlavním cílem je poukázání na výhody a nevýhody jednotlivých pilířů a následná komparace penzijních fondů před důchodovou reformou a po ní. Záměrem práce je porovnání výnosnosti druhého a třetího pilíře. Posledním cílem je zjistit, zda informovanost občanů o důchodové reformě a možnostech vstupu do jednotlivých pilířů, je dostačující.

2.2 Metodika

Rešeršní část diplomové práce je zpracována metodou deskripce na základě syntézy teoretických poznatků získaných z odborné literatury, zákonů a odborných článků pojednávajících o problematice důchodového systému a zejména pak o důchodové reformě.

Na základě komparace parametrů účasti v jednotlivých pilířích jsou formulovány jejich výhody a nevýhody z pohledu klientů. Současně je na základě analýzy druhého pilíře provedena komparace s obdobnou alternativou, kterou je investování do podílových fondů.

V závěru práce jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, zda informovanost obyvatelstva o důchodové reformě a zejména nově zavedeného druhého pilíře, je dostatečná.

3 Historický vývoj sociálního zabezpečení

Základním pilířem každého systému sociálního zabezpečení je sociální pojištění, které má v českých zemích staré kořeny. Jeho počátky spadají do druhé poloviny devatenáctého století, kdy naše země byly součástí Rakousko-Uherské monarchie, která spolupracovala s Bismarckovým Německem na zavedení sociálního pojištění v Evropě. V zápětí se však vývoj opozdil kvůli poměrně slabosti vlády a na první zákon o penzijním pojištění se muselo čekat až do roku 1908, kdy byl přijat zákon o starobním a invalidním pojištění zaměstnanců v soukromém sektoru. Pár let poté zavádí zákon z roku 1924 penzijní pojištění pro všechny dělníky současně s nemocenským pojištěním pro státní zaměstnance. Jako v mnoha ostatních evropských zemích byl však pozdější vývoj zpomalen hospodářskou krizí třicátých let.

Před koncem druhé světové války se československá vláda zavázala v Košickém programu k vytvoření národního systému sociálního pojištění. Zlomovým obdobím se stal únor 1948, kdy se komunisté uchopili moci a jen o několik týdnů poté odhlasovala poslanecká sněmovna Zákon o národním pojištění (č. 99/48 Sb.), jenž představoval ucelenou koncepci, která nahradila systémy z konce 19. a začátku 20. století. Zákon pokryl všechny kategorie pracujících včetně osob samostatně výdělečně činných, zemědělců a veřejných zaměstnanců a zahrnul všechna rizika vyjma poskytování dávek v nezaměstnanosti. Pojistné na důchodové pojištění bylo stanoveno na 10 % vyměřovacího základu a úhrada pojistného byla rozvržena stejným dílem na zaměstnavatele a zaměstnance. Určitými částkami, které měly přispět k vytvoření rezervy, do fondu přispíval i stát. K první velké reformě systému došlo v roce 1951, kdy byla zřízena státní správa důchodového zabezpečení a zavedeno státní zdravotnictví.¹

3.1 Reforma z roku 1956

Reforma z roku 1956 formálně potvrdila konec sociálního pojištění a zavedení státního sociálního zabezpečení. Jedním ze stěžejních bodů reformy byly důchody vyplácené mužům v 60 a ženám v 55 letech, a to po 20 letech zaměstnání. Výše důchodu závisela přímo na výši mzdy a na povaze i délce odpracovaného období.

---

¹ *Česká sociální reforma*, V. RYS, 1. vydání, Praha: Karolinum 2003.

Dalším klíčovým bodem reformy bylo rozdělení pracovníků do tří pracovních kategorií: podle obtížnosti, rizikovosti a důležitosti práce pro společnost. Toto rozdělení znamenalo porušení principu uniformity, protože určovalo výhodnější podmínky pro přiznání důchodu v preferovaných důchodových kategoriích. Do první pracovní kategorie náleželi horníci, hutníci, letci a námořníci. Tento systém umožňoval například horníkovi odejít do důchodu po 15 letech zaměstnání ve věku 55 let. Do druhé kategorie spadali pracující, kteří byli vystaveni zdravotnímu ohrožení vzhledem k přítomnosti nebezpečných nemocí nebo radioaktivních a toxických látek. Třetí kategorii představovali všichni ostatní, tj. 90 % celkového počtu pracujících, kteří odcházeli do důchodu po 25 letech v zaměstnání ve věku 60 let.

3.2 Reforma z roku 1964

Hlavním cílem reformy z roku 1964 bylo snížení nákladů na sociální zabezpečení. Během poměrně krátké doby (1956 – 1964) se náklady na důchodové zabezpečení vyšplhaly ze 7,5 miliardy na 14,7 miliardy korun a počet osob pobírajících důchod přesáhl dva miliony a představoval 37 % všech pracujících. Obdobně rostly náklady i v oblasti zdravotní péče, nemocenských dávek a rodinných přídatků. Tento růst však nebyl tolik markantní jako u důchodového zabezpečení. Vláda musela přiznat, že náklady na sociální zabezpečení rostly daleko rychleji než národní příjem a bylo tedy nutností vyvodit z toho důsledky.

Zásadní změnou bylo prodloužení předepsané doby zaměstnání pro nárok na penzi z 20 na 25 let. Dále byla zavedena maximální hranice pro starobní a invalidní penze, aby se zabránilo neomezenému zvyšování nákladů – tím došlo k silnému oslabení principu zásluhovosti. Nejhuře však obyvatelstvo neslo zdanění důchodů a zákaz kumulace penze s pracovním příjmem.²

3.3 Reforma z roku 1975

Další změny v oblasti sociálního zabezpečení představovala reforma z roku 1975, která odstranila nedostatky zavedené reformou z roku 1964. Na základě nového zákona č. 127/1975 Sb. bylo zrušeno zdanění důchodů a díky zvýšení maximálních hranic došlo k prohloubení zásluhového hlediska. Dále bylo dosaženo úplného sjednocení celého systému

---

² *Česká sociální reforma*, V. RYS, 1. vydání, Praha: Karolinum 2003.

zrušením zvláštního postavení členů zemědělských družstev. Usnadnila se kumulace pracovního příjmu s penzí a všeobecně se zvýšilo téměř 90 % všech vyplácených důchodů. V roce 1975 dosáhl počet osob pobírajících penzi 3,4 milionu a celkové náklady stouply na 86 miliard korun. Přes veškeré pokusy o postupné zlepšení dávek se režimu nepodařilo vyřešit problém adaptace důchodů na vývoj mezd. Na základě nepříznivé situace byl začátkem roku 1986 svolán sjezd Komunistické strany Československa, který vedl k přijetí tříetapové reformy. V první etapě (1987) došlo k dalšímu zvýšení penzí. Následně, v roce 1988 došlo úpravami zákona k posílení principu zásluhovosti a ve třetím stadiu pak měl být zaveden systém adaptace důchodů na vývoj mezd, ale tento krok již komunistická vláda nestihla.³

3.4 Příprava sociální reformy v období ČSFR

V prosinci 1989, po pádu komunistického režimu, byla jmenována vláda národní dohody – v tuto chvíli již nic nebránilo tomu, aby se rozběhla příprava sociální reformy. První měsíce probíhaly v duchu shromažďování statistických údajů nezbytných pro zavedení sociálního pojištění. Současně se shromažďovala veškerá dostupná zahraniční zkušenost, užitečná pro vypracování nových konceptů. V červnu 1990 předkládá Občanské hnutí federální vládě scénář sociální reformy, kde uvádí základní body programu společenské transformace a cíle, jichž chce dosáhnout do roku 1992. Jedním ze zásadních bodů sociálního scénáře je vytvoření jednotného systému státního sociálního zabezpečení pro všechny občany, zahrnující jak nemocenské, tak důchodové zabezpečení s možností dobrovolného připojištění. Dále od počátku roku 1993 má vstoupit v platnost nový zákon, který vedle základní penze, poskytované všem občanům, zavede penzi závislou na výši pracovních příjmů. Celá soustava bude přeorganizována, tak aby reagovala na měnící se životní podmínky, a dojde ke zřízení správ sociálního zabezpečení. Další výrazná změna spočívá ve způsobu financování, které bude založeno na systému fondů důsledně oddělených od státního rozpočtu, s přímými příspěvky zaměstnanců a zaměstnavatelů.

---

³ *Česká sociální reforma*, V. RYS, 1. vydání, Praha: Karolinum 2003.

3.5 Vývoj a perspektivy důchodového pojištění v letech 1990 – 2010

Současné uspořádání českého důchodového systému začalo vznikat v devadesátých letech minulého století, kdy byly postupně přijímány dílčí reformní kroky, které spočívaly zejména:⁴

- v odstranění diskriminace osob samostatně výdělečně činných (1990)
- v převedení nemocenského pojištění ze správy odborů a jeho organizačním sjednocení s důchodovým pojištěním v rámci České správy sociálního zabezpečení (1991)
- ve zrušení preferencí v důchodovém systému. Toto opatření vedlo k tomu, že prakticky všichni ekonomicky aktivní získávají nároky na důchody podle jednotných podmínek, čímž se vytvořily i výhodné podmínky pro další reformní kroky (1992)
- v zavedení pojistného jako zvláštní platby mimo daňový systém (1993)
- v přijetí zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem (1994)

Dílčí reformní kroky byly završeny v roce 1995 přijetím zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Přijetím tohoto zákona se ČR stala jednou z prvních zemí střední a východní Evropy, kde byla do právní úpravy zakotvena taková zásadní opatření, jako je postupné zvyšování věkové hranice pro nárok na starobní důchod, prodloužení rozhodného období pro zápočet výdělků, zavedení vdoveckých důchodů, které přispělo k naplnění principu rovného zacházení s muži a ženami, změna konstrukce výpočtu důchodu aj. Veškerá tato opatření vedla k zajištění souladu systému s pravidly Evropské unie.

Hlavním cílem přijetí zákona o důchodovém pojištění bylo restrukturalizovat dávkový systém tak, aby se zmírnil dopad nepříznivého demografického vývoje, aby nebylo nutné v budoucnu příliš zvyšovat odvodové zatížení ekonomicky aktivních osob, zvyšovat podíl sociálních výdajů na hrubém domácím produktu a aby u vyplácených důchodů byla umožněna těsnější vazba na mzdový a cenový vývoj.

Ke změnám v důchodovém systému přispěly i další významné události nadcházejících let, mezi které se řadí rok 1996, kdy byl založen zvláštní účet důchodového pojištění v rámci státních finančních aktiv, který umožňuje, i když v rámci státního rozpočtu, jasně definovat bilanci systému důchodového pojištění.

---

⁴ *Sociální politika*, V. KREBS a kol., 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

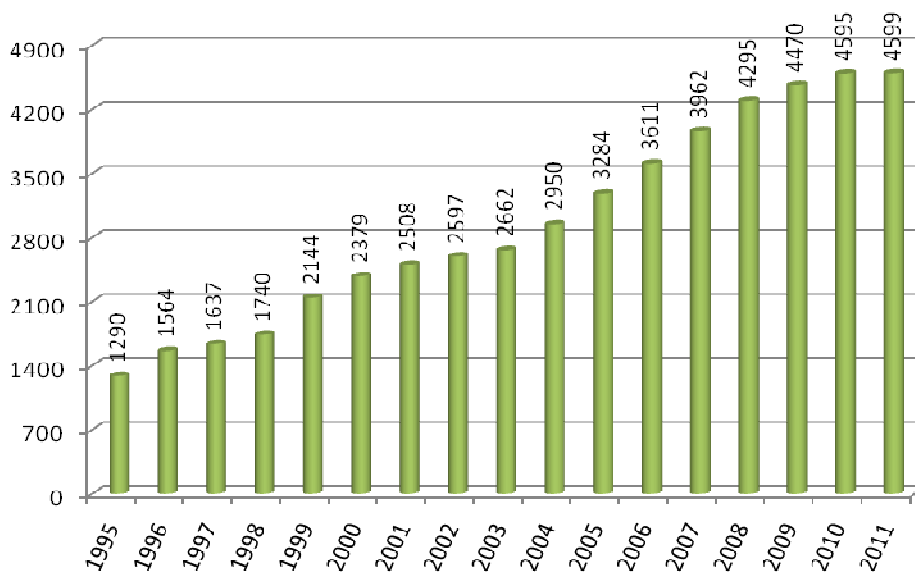

Rok 1998 připravil dva návrhy na zvýšení pojistné sazby důchodového pojištění. Ani jeden z návrhů však nebyl schválen.

Dále v rámci úsporných opatření došlo v roce 1997 ke zpřísnění valorizačních podmínek a zápočtu některých náhradních dob, tzn. doba, za kterou se neplatí pojistné, ale zohledňuje se v podmínkách nároku na důchod i v jeho výši.⁵

Rok 1999 přinesl novelu zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem, jejímž cílem bylo zvýšit bezpečnost vkladů účastníků a hlavně však rozšířit možnosti systému. Došlo ke zvýšení státního příspěvku, byl daňově zvýhodněn příspěvek zaměstnavatele, který jej platí za své zaměstnance a došlo také k daňovému zvýhodnění části příspěvků účastníků. Hlavní myšlenkou novely bylo motivovat lidi, aby na penzijní připojištění posílali vyšší částky a zároveň přimět ostatní občany, aby se zamysleli nad svou budoucností – zejména pak nad jejich důstojným stářím. Po této novele se značným způsobem zvýšil počet účastníků penzijního připojištění i výše jejich vkladů. Tento nárůst je zobrazen v grafech č. 1 a 2.

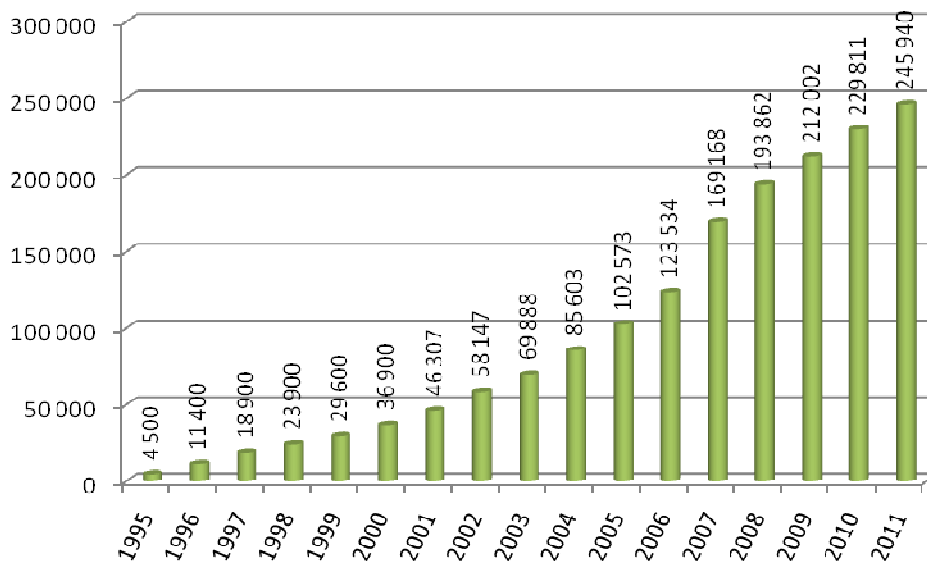
Graf č. 1 – Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění v tis. v období 1995 - 2011

Zdroj: APF ČR, vlastní zpracování

⁵ Sociální politika, V. KREBS a kol., 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

Graf č. 2 – Vývoj příspěvků účastníků a státních příspěvků v mil. Kč v období 1995 - 2011

Zdroj: APF ČR, vlastní zpracování

V roce 2000 byl připraven návrh novely zákona týkající se redukcí důchodů při předčasném odchodu do důchodu a zvýšení zvýhodnění za práci po věkové hranici bez pobírání důchodu s účinností od 1. ledna 2001.

Rok 2001 znamenal předložení tří zásadních návrhů zákona. Zákon o organizaci a provádění sociálního pojištění navrhoval vznik Sociální pojišťovny, která měla zvýšit úroveň provádění sociálního pojištění, urychleně zavést databázi o pojištěncích a vytvořit předpoklady pro další zásadní reformní kroky. Novela zákona o penzijním připojištění směřovala ke zvýšení bezpečnosti systému pro účastníky. Zákon o zaměstnaneckém penzijním připojištění měl zavést systém fungující v řadě vyspělých zemí. Žádný z navrhovaných zákonů a novel nezískal dostatečnou podporu a nebyl schválen.

Nejvýznamnější změnu od roku 1995 přinesl rok 2003, kdy byl s účinností od 1. ledna 2004 přijat zákon č. 425/2003 Sb. Tímto zákonem došlo ke změnám nejen v oblasti důchodového pojištění, ale i v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Změny v důchodovém pojištění spočívaly zejména:⁶

⁶ Sociální politika, V. KREBS a kol., 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

- ve zvyšování věkové hranice pro nárok na starobní důchod (dále důchodový věk) stejným tempem i po roce 2007 s cílem postupného dosažení jednotné hranice 63 let pro muže a bezdětné ženy. Důchodový věk ostatních žen bude i zatím nadále diferencovaný podle počtu vychovaných dětí, a to v rozmezí 59 až 62 let,
- v omezení možnosti předčasného odchodu do starobního důchodu,
- v redukci hodnocení doby studia pro účely důchodového pojištění znamenající, že se doba studia na střední a vysoké škole před 1. lednem 1996 získaná po dosažení věku 18 let hodnotí nejvýše v délce šesti let s tím, že se považuje za náhradní dobu pojištění, a tedy se pro výši důchodů hodnotí pouze v rozsahu 80 % (tím došlo ke sjednocení s hodnocením doby tohoto studia získaného po 31. prosinci 1995). Doba studia před 1. lednem 1996 získaná před dosažením věku 18 let se i nadále hodnotí jako doba pojištění (tedy plnohodnotně),
- ve zrušení podmínky umožňující nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti v období dvou let po vzniku nároku na tento důchod pouze pokud nebude překročena hranice dvojnásobku částky životního minima pro jednotlivce,
- v rozdělení samostatné výdělečné činnosti na hlavní a vedlejší. OSVČ, které samostatnou výdělečnou činnost vykonávají jako svou hlavní činnost, jsou vždy účastny důchodového pojištění. OSVČ, jejichž samostatná výdělečná činnost má povahu vedlejší činnosti vzhledem k příjmům ze zaměstnání nebo vzhledem k trvání stanovených skutečností (pobírání starobního nebo plného invalidního důchodu, studium, apod.), jsou účastny důchodového pojištění v závislosti na výši dosahovaného příjmu.

V roce 2006 byly přijaty další zákony upravující systém důchodového pojištění:

- Zákon č. 24/2006 Sb. s účinností od 1. února 2006. Změna zákona o důchodovém pojištění spočívala ve zrušení institutu krácení částečných invalidních důchodů nebo zastavení jejich výplaty při překročení stanovené hranice příjmů z výdělečné činnosti.
- Zákon č. 264/2006 Sb. přinesl změny týkající se důchodového pojištění s účinností od 1. července 2006. Změna spočívala ve zvýšení procentní výměry důchodu o 2 000 Kč, a to ode dne, kdy jeho poživatel dosáhne věku 100 let.

- Zákon č. 267/2006 Sb. účinný dnem 1. července 2006 přinesl změny týkající se výše vdovských důchodů nebo uvolnění jejich výplaty, jestliže ke krácení výše těchto důchodů nebo k nepřiznání jejich výplaty došlo podle předpisů platných před 1. lednem 1996 v důsledku existence tzv. souběhového maxima.

V roce 2008 byl přijat zákon č. 306/2008 Sb., jenž nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2010. Touto právní úpravou byla realizována pouze I. etapa důchodové reformy, ke které se vláda zavázala ve svém programovém prohlášení v roce 2007. První etapu důchodové reformy tvoří pouze parametrické změny průběžného systému, které spočívají zejména:

- v prodloužení doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod, a to z 25 roků na 35 roků včetně náhradních dob pojištění nebo na 30 roků bez náhradních dob pojištění,
- v postupném zvyšování důchodového věku na 65 let u mužů a u žen, které nevychovaly žádné dítě nebo jedno dítě, na 62 a 64 let u žen (podle počtu vychovaných dětí), pokud vychovaly alespoň dvě děti,
- v prodloužení období pro předčasný odchod do starobního důchodu ze tří na pět let,
- ve sjednocení dosavadní pevné věkové hranice pro „trvalý“ nárok žen na vdovský důchod a u mužů na vdovecký důchod,
- v novém vymezení invalidity (zavedení třístupňové invalidity) s „trvalou“ ochranou výše dosavadních částečných invalidních důchodců v případě změny invalidity z II. stupně na I. stupeň,
- ve zrušení doby studia získané v období po účinnosti návrhu zákona jako náhradní doby pojištění s výjimkou posuzování nároku na invalidní důchody.

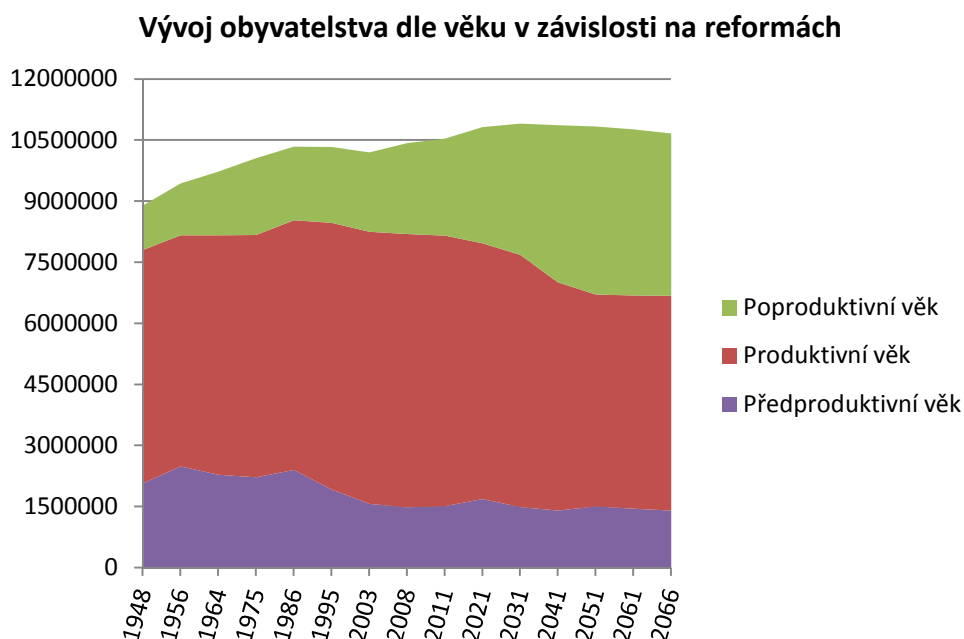
Druhá etapa důchodové reformy se měla týkat jak veřejného základního důchodového pojištění (zejména vytvoření rezervy pro důchodovou reformu), tak i soukromých důchodů (oddělení majetku akcionářů a klientů, zavedení možnosti poskytovat různě zaměřené penzijní plány, zvýšení motivaci k vyšším příspěvkům, zvýšení participace zaměstnavatelů, podpora čerpání doživotních penzí z penzijního připojištění). Z důvodu demise vlády v roce 2009 se však již tato etapa nerealizovala stejně tak i třetí etapa, která počítala s možností

přesměrovat část z povinných plateb na důchodové pojištění na základě volby pojištěnce do soukromého systému (tj. zavedení možnosti opt-out).

3.6 Ohlédnutí za reformami

Důchodový systém prošel od svého vzniku celou řadou reforem. Tyto dílčí reformní kroky často spočívaly v parametrických změnách, které sice znamenaly lépe fungující systém, ale vždy jen pro určitý časový horizont. Z výše uvedených historických událostí je patrné, že jednotlivé reformy probíhaly přibližně každých deset let. V tomto případě se dá jen těžko hovořit o stabilně fungujícím důchodovém systému, když byl již tolikrát upravován. Následující graf č. 3 znázorňuje nepříznivý vývoj obyvatelstva v rozdělení na předproduktivní, produktivní a poproduktivní věk a to v závislosti na tom, jak probíhaly reformy v jednotlivých letech. Od roku 2011 je vývoj pouze přepokládán. Fungování důchodového systému v závislosti na demografickém vývoji je podrobněji řešeno v kapitole 4.3.1.

Graf č. 3 – Vývoj obyvatelstva podle věku v závislosti na reformách

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Jak je z grafu patrné žádná reforma dosud neřešila problém stárnutí populace a podle projekcí ČSÚ do roku 2066 je vidět, že poproduktivní složka bude nadále růst. Změny parametrické části nejčastěji představují tyto kroky: zvyšování věku odchodu do důchodu, prodlužování

doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod, zpřísnění podmínek pro výplatu důchodů, omezení valorizace důchodů pouze na vývoj životních nákladů, zvýšení sazeb pojistného a mnohé další. Tímto způsobem lze zabezpečit fungování důchodového systému jen na několik následujících let, neřeší to však problém stárnutí populace. Proto je nanejvýš důležité zamyslet se nad změnou celého systému.

Česká republika se v současné době potýká s řadou problémů v oblasti financování důchodového pojištění, dále pak s nadměrnou solidaritou celého systému, kdy osoby s vyššími příjmy mají relativně nižší důchody, protože poměr důchodu s rostoucí mzdou klesá. Projevem sociální solidarity je i zohledňování náhradních dob pojištění a zvýhodnění OSVČ jenž mají možnost stanovit si relativně nízký vyměřovací základ, díky němuž se pak podílejí na úhradě výdajů na svůj důchod oproti zaměstnancům v menší míře.

4 Důchodový systém ČR

Z výše uvedeného vyplývá, že důchodové pojištění má v českých zemích dlouholetou tradici. Již zákon z roku 1948 zavedl účast prakticky všech ekonomicky aktivních osob na důchodovém pojištění. Tato skutečnost patří mezi základní principy i současného systému důchodového pojištění založeného zákonem č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996.

4.1 Právní úprava důchodového pojištění

Důchodové pojištění je v ČR upraveno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (ZDP), jak již bylo uvedeno. Tento zákon nahradil do té doby platnou právní úpravu důchodového zabezpečení obsaženou v zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, platnou do 31. prosince 1995. ZDP byl již dotčen řadou novel – obzvláště významné jsou novely z roku 1997, z roku 2003, z roku 2008 a poslední z roku 2011.

Na ZDP navazují také různé prováděcí předpisy, které obsahují podrobnější úpravu. Jde zejména o prováděcí vyhlášku Ministerstva práce a sociálních věcí. Dále obsahují také stanovené hodnoty, pokud jde o všeobecný vyměřovací základ, přepočítací koeficient a redukční hranice výpočtového základu (jedná se o vyhlášky, které jsou každoročně vydávány; před rokem 2011 se jednalo o nařízení vlády) – tyto hodnoty jsou důležité pro výpočet důchodu. Vyhláškou se rovněž zvyšují vyplácené důchody a stanoví se základní výměra důchodu.

Oblast důchodového pojištění není upravena v ZDP komplexně, neboť organizace a provádění důchodového pojištění a pojistné na důchodové pojištění jsou upraveny v jiných zákonech. Organizaci a provádění důchodového pojištění upravuje zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Pojistné na důchodové pojištění jako součást pojistného na sociální zabezpečení je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

4.2 Základní principy důchodového pojištění

Mezi základní principy důchodového pojištění v ČR patří princip jednotné úpravy. Pro jednotlivé skupiny pojištěnců platí jednotné zásady pro nároky na důchody a jejich výpočet. V ČR tedy neexistuje samostatný systém důchodového pojištění pro zaměstnance, pro OSVČ, pro vojáky a další osoby ve služebních poměrech, pro členy družstev apod., jak je tomu v některých jiných státech. Ostatně i u nás dříve platily samostatné právní úpravy pro některé skupiny osob, které byly zrušeny v roce 1975.

Povinná účast na důchodovém pojištění je jedním z charakteristických znaků důchodového pojištění u nás. Tato povinnost zavazuje každého občana platit pojistné a není možné se z něj vyvázat.

Obligatornost dávek důchodového pojištění je dalším ze základních principů, jenž zaručuje, že při splnění stanovených podmínek vzniká na důchod právní nárok. Na princip nárokovosti dávek navazuje zajištění soudní ochrany, neboť ve věcech důchodového pojištění se uplatňuje soudní přezkoumávání.

Důchody z důchodového pojištění jsou garantovány státem, protože výdaje na důchodové pojištění jsou součástí výdajů státního rozpočtu (pojistné na důchodové pojištění se však vede na samostatném účtu státního rozpočtu, kde se uvádí jako samostatná položka příjmů státního rozpočtu).

Na důchodové pojištění se platí pojistné, jehož sazba činí 28 % z vyměřovacího základu. V případě, že má pojištěnec zaměstnavatele, podílí se na platbě pojistného zaměstnavatel ve výši 21,5 % a zaměstnanec ve výši 6,5 %.

Stěžejním principem důchodového pojištění je zásada sociální solidarity, která se především týká pojištěnců s vyššími příjmy. Projevuje se to především ve způsobu stanovení výše důchodu, protože od určité výše se základ pro výpočet důchodu redukuje a příjmy nad určitou hranici se již nezohledňují. V důchodovém pojištění se dále uplatňuje solidarita osob ekonomicky aktivních s osobami, které pobírají důchody, neboť vybrané pojistné na důchodové pojištění slouží k úhradě vyplácených důchodů. Uplatňuje se tzv. princip

průběžného financování (vybrané pojistné se průběžně spotřebovává a nevytvářejí se kapitálové fondy).

Pro český systém důchodového pojištění je charakteristický velmi široký okruh náhradních dob pojištění. Jedná se například o dobu studia, dobu péče o dítě do 4 let věku, dobu vojenské služby či nezaměstnanosti. V těchto případech pojištěnec neplatí pojistné na důchodové pojištění a tyto doby se mu automaticky započítávají pro účely důchodového pojištění.

4.3 První pilíř – základní důchodové pojištění

První pilíř představuje průběžný systém financování, tzv. systém PAYG (pay as you go). Jedná se o povinné, státem vybírané důchodové pojištění založené na *dávkově definovaném systému*⁷ (DB – defined benefit). Tento systém garantuje určitou výši penzijních dávek, které jsou zpravidla závislé na dvou faktorech:

- počet let, po která jedinec odváděl příspěvky do systému,
- výše příjmů jedince za určité období.

Průběžný systém financování je založen na mezigenerační solidaritě a příslibu budoucí péče. Jde o uspořádání, kdy lidé v současnosti výdělečně činní odvádí příspěvky na sociální pojištění a z těchto prostředků jsou ihned vypláceny dávky současným důchodcům. Ti, kteří aktuálně svými příspěvky financují vyplácené důchody, počítají s tím, že je v důchodovém věku bude takto financovat budoucí generace aktivně činných. Stát garantuje výši důchodů a je povinen je vyplatit každému, kdo má na důchod nárok. V případě, že nastane situace, kdy nebude dostatek prostředků na výplatu dávek, musí být tento rozdíl dotován ze státního rozpočtu. Tím však dochází k navyšování schodku státního rozpočtu.

---

⁷ *Sociální politika*, V. KREBS a kol., 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

4.3.1 Demografický vývoj

Průběžný systém financování je méně ovlivnitelný některými makroekonomickými ukazateli, jako je například inflace. Naopak je velmi citlivý na demografický vývoj, který se stává čím dál více jeho největší slabinou. Právě z tohoto hlediska se průběžný důchodový systém jeví do budoucna jako neudržitelný.

Demografický vývoj⁸ jako jeden z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících sociální zabezpečení lze zkoumat z několika různých hledisek. Jedná se o:

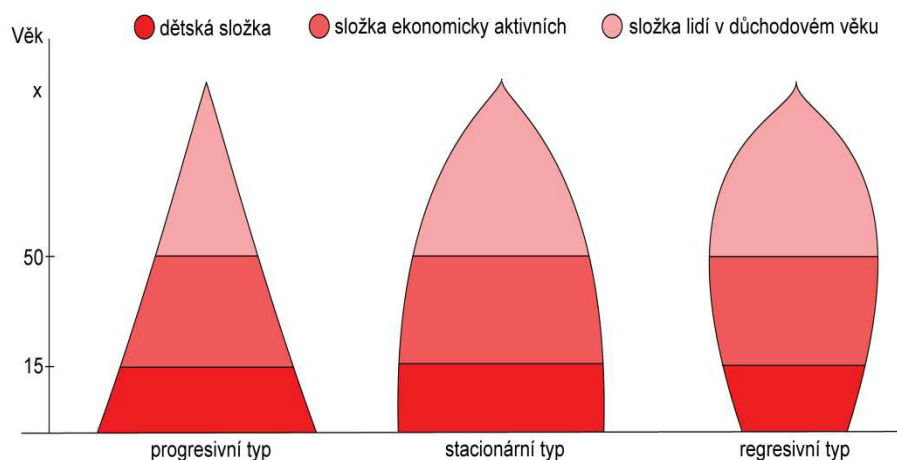
- vztah ekonomicky aktivního a neaktivního obyvatelstva,
- strukturu obyvatelstva podle pohlaví,
- porodnost,
- potratovost a kojeneckou úmrtnost,
- sňatečnost a rozvodovost,
- průměrný počet dětí v rodině,
- všeobecnou úmrtnost,
- průměrný věk dožití,
- migraci.

Za základní lze považovat složení obyvatelstva podle pohlaví a podle věku, které se znázorňuje pomocí věkové pyramidy (stromu života). Obyvatelstvo se tradičně podle věku člení na tři základní skupiny: dětskou, reprodukční a postreprodukční. V reprodukční skupině se nachází vždy okolo 50 % členů každé populace. Podle zastoupení dětské a postreprodukční složky se takto určují populační typy: progresivní, stacionární a regresivní viz obrázek č. 1 – Typy věkových pyramid.

---

⁸ *Sociální zabezpečení*, Z. GREGOROVÁ, M. GALVAS, 2. vydání, Brno: DOPLNĚK, 2005

Obrázek č. 1 – Typy věkových pyramid

Zdroj: Wikipedia⁹

Progresivní typ se vyskytuje u prehistorických a historických populací. Je to jakýsi přirozený typ věkové struktury, pro kterou je charakteristický vysoký podíl dětí, malý podíl starých jedinců a relativně nízká naděje dožití. Postreprodukční složka se vyznačuje vysokou intenzitou úmrtnosti.

U stacionárního typu se dětská složka pomalu dostává do rovnováhy s reprodukční složkou (snižuje se počet narozených dětí). Při déletrvajících podmínkách časem dochází k pouhému nahrazování obyvatelstva v reprodukčním věku. Zvyšuje se také podíl v postreprodukčním věku (dochází ke zvyšování naděje dožití) a celkový počet obyvatel je v delším časovém horizontu spíše konstantní (obyvatelstvo početně neroste).

Regresivní typ se vyznačuje přesně opačnými vlastnostmi typu progresivního. Nejméně početná je dětská složka, nejpočetnější pak postreprodukční, která je s reprodukční na podobné úrovni. Stabilně klesá počet nově narozených dětí a v delším časovém horizontu se bude celkový počet obyvatel snižovat. V takovémto případě zároveň dochází ke stárnutí populace a zvyšuje se ekonomická zátěž na celou populaci. Tento stav lze pozorovat v posledních letech v ČR a ve většině zemí západní a severní Evropy.

⁹ Wikipedie: otevřená encyklopedie [online] [cit. 2012-12-26]. Obrázek dostupný z WWW <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Typy_vekovyh_pyramid.png>.

Obyvatelstvo se může dále členit dle účasti na ekonomice země a to na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. Vztah mezi těmito skupinami obyvatelstva vyjadřuje ekonomickou zatíženost té skupiny osob, která je hospodářsky činná, vzhledem k možnostem uspokojování životních potřeb všech občanů. Tento poměr ukazuje vztah mezi počtem osob, které vytvářejí hodnoty a spotřebovávají je, a počtem osob, které se účastní jen na spotřebě a žádné hodnoty nevytvářejí.

Z tohoto hlediska se zpravidla používá rozdělení obyvatelstva do tří základních skupin podle věku:¹⁰

- Předproduktivní věk – jedná se o skupinu osob mladšího věku, u kterých se ještě nepředpokládá ekonomická aktivita. Do této skupiny patří obyvatelstvo ve věku 0 – 14 let, tedy od narození do ukončení povinné školní docházky.
- Produktivní věk – zahrnuje skupinu obyvatelstva v ekonomicky aktivním, tj. produktivním věku. Tento věk je rozdílný pro každou zemi. Závisí zejména na tradicích, hospodářských možnostech státu, délce školní docházky apod. Jeho horní hranice je zpravidla totožná s věkovou hranicí potřebnou pro odchod do starobního důchodu. V mezinárodních dokumentech se za aktivní věk označuje věk 15 – 59 let.
- Poproduktivní věk – představuje obyvatelstvo ve věku 60 let a více, tj. ve věku po odchodu do starobního důchodu.

Z demografického hlediska je příznivé, pokud je podíl skupiny obyvatelstva v předproduktivním věku vyšší než skupiny obyvatelstva v poproduktivním věku. Poměr mezi těmito dvěma skupinami totiž bezprostředně ovlivňuje přirozený přírůstek obyvatel. Tento ukazatel říká, jakým směrem se ubírá vývoj pracovní aktivity obyvatelstva – aktivně či pasivně, to znamená, v jakém poměru jsou počty nově přicházejících do ekonomické aktivity k počtu odcházejících z této činnosti. Pokud počet nově přicházejících do ekonomické aktivity převyšuje počet odcházejících, jedná se o aktivní vývoj pracovní aktivity a naopak.

Tento vývoj je jedním z důležitých činitelů ovlivňujících stav a vývoj sociálního zabezpečení. Ukazuje například potřebu zvláštních opatření na podporu porodnosti, na podporu rodin

---

¹⁰ *Sociální zabezpečení*, Z. GREGOROVÁ, M. GALVAS, 2. vydání, Brno: DOPLNĚK, 2005.

s více dětmi, na podporu mládeže, která se připravuje na budoucí povolání, a na druhé straně ukazuje na to, do jaké míry je třeba podněcovat starší populaci, aby setrvala v pracovní aktivitě.

Podle aktuálních trendů a projekcí demografických křivek se dá předpokládat, že klesne počet lidí, z jejichž příjmů přicházejí do důchodového systému peníze, které se přerozdělují důchodcům.

Průběžný způsob financování je vzhledem k demografickým trendům dlouhodobě neudržitelný z následujících důvodů:

- Dochází k prodlužování věku dožití v souboru staršího obyvatelstva – zlepšují se životní a pracovní podmínky obyvatelstva a zejména stoupá úroveň lékařské péče. Tato fakta vedou k tomu, že se zvyšuje podíl obyvatelstva v poproduktivním věku na celkové populaci. Občané pobírají penzi déle než v minulosti. Navíc se vyplácí nejenom starobní penze, ale také invalidní důchody a pozůstalostní důchody. Nějaký důchod pobírá v ČR 2,873 mil. občanů.
- Stoupá počet občanů pobírajících starobní důchod. Jenom za posledních 5 let stoupl počet starobních penzistů téměř o 350 tisíc.¹¹
- Klesá počet občanů v produktivním věku. V roce 2012 připadalo na jednoho penzistu 1,8 ekonomicky aktivních obyvatel, do roku 2050 má tento koeficient klesnout až na 1,2.¹²
- Prodlužuje se věk, ve kterém mládež vstupuje do ekonomické činnosti. Technický pokrok vyžaduje důslednější a delší přípravu k výkonu povolání. Stále větší počet mladých lidí studuje na středních a vysokých školách, což způsobuje odklad jejich vstupu do ekonomické činnosti.
- Současně se v našich podmínkách snižuje porodnost, což opět přispívá ke zvyšování podílu třetí skupiny obyvatelstva. Vývoj porodnosti v letech 1940 - 2010 znázorňuje graf č. 4.

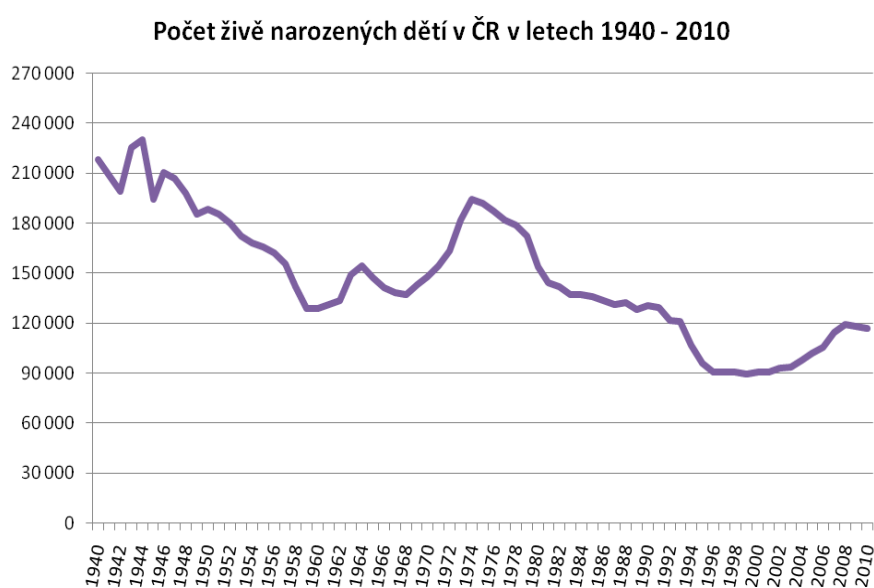
---

¹¹ *Neudržitelný I. pilíř českého důchodového systému*. [online] 2012-05-15 [cit. 2012-09-23]. Dostupný z WWW <<http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/neudrzitelny-i-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu/>>.

¹² MPSV ČR. *Prezentace: Důchodová reforma start 2013*. [online] [cit. 2012-12-30]. Dostupná z WWW <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/13921/Prezentace-duchodova-reforma.pdf>>.

Výsledkem takového vývoje je, že se zmenšuje relativní podíl obyvatelstva ve věku, kdy se předpokládá ekonomická aktivita, ve vztahu k těm skupinám obyvatelstva, kde se tato ekonomická činnost nedá společensky odůvodněně požadovat. Právě tento jev má obrovské dopady na systém sociálního zabezpečení. Stále více se ukazuje, že státní systémy důchodového pojištění nebudou do budoucna schopny v plné míře zajistit požadovanou úroveň dávek. Tato situace se jeví čím dál více jako neudržitelná a proto se reforma důchodového systému zdá být jako jediné vhodné řešení. Zda bude správné, to ukáže až čas.

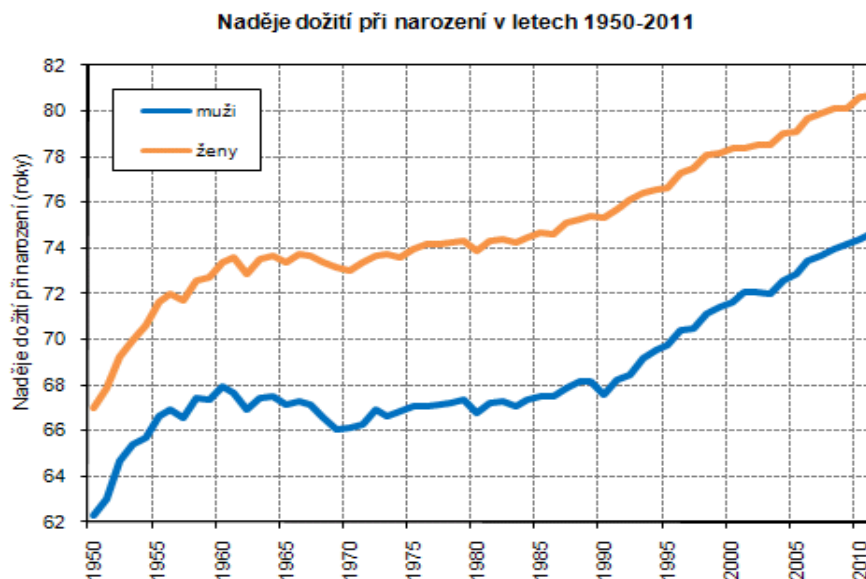
Graf č. 4 – Vývoj porodnosti

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Vývoj porodnosti znázorněný v grafu č. 4 není v posledních dvaceti letech zrovna uspokojivý, obzvláště pak v porovnání s grafem dožití, který má neustále rostoucí tendenci. Graf č. 5 znázorňuje, jak se v období 1950 – 2010 zvyšoval věk dožití u mužů a žen.

Graf č. 5 – Naděje dožití podle pohlaví

Zdroj: ČSÚ

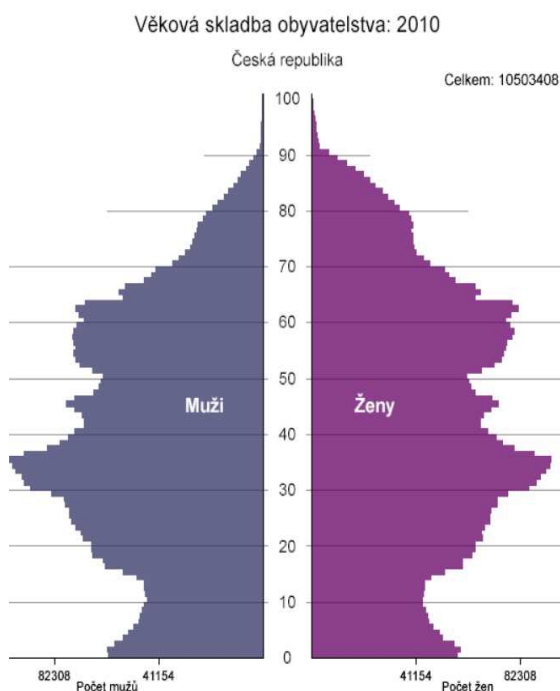
Obyvatelstvo a jeho demografická struktura je graficky znázorněna pomocí stromu života viz graf č. 6 – Věková skladba obyvatelstva v roce 2010 a graf č. 7 – Věková skladba obyvatelstva v roce 2066. Tyto grafy podávají informaci o vývoji populace přibližně za posledních 100 let.

Jak je z grafů patrné, věková struktura obyvatelstva České republiky je značně nepravidelná, což s sebou samozřejmě přináší nepravidelné nároky na sociální a důchodovou politiku. Graf č. 6 na první pohled zaujme velmi znatelným výkyvem v počtu obyvatel mezi 30. a 40. rokem. Jedná se o nejpočetnější věkovou kategorii, kterou tvoří tzv. Husákovy děti. V tomto období vrcholila propopulační státní politika, kdy stát dával rodičům k dispozici levné novomanželské půjčky, začal vyplácet zvýšené přídatky na děti, rodinám s dětmi bylo poskytováno nové bydlení. Toto období se vyznačuje vysokou porodností a bývá často považováno za výsledek této politiky. Počet novorozených se blížil 200 000 ročně.

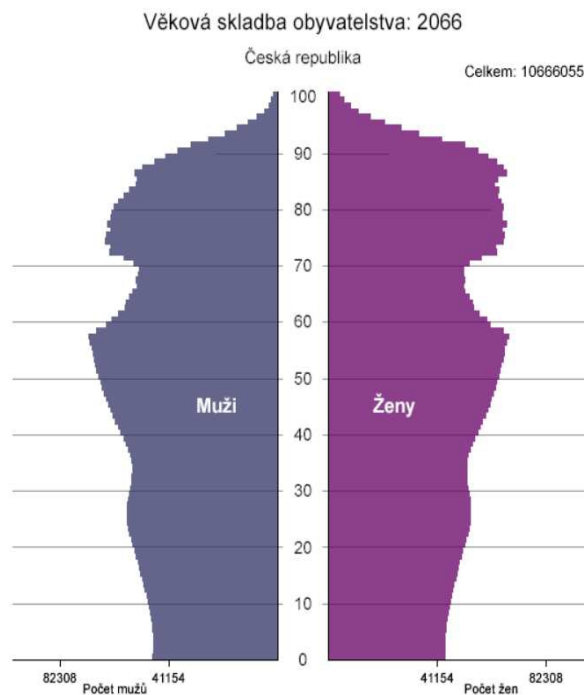
Porovnáním obou grafů je zřejmé, že do roku 2066 bude velice rychle narůstat počet lidí v nejvyšším věku. Počet lidí starších 65 let se více než zdvojnásobí a i počet lidí ve věku nad 85 let bude značný. Naopak porodnost, která by se měla zvyšovat, bude mít čím dál více klesající tendenci. Graf č. 7 počítá pouze s 90 000 narozenými dětmi v roce 2066, což je přibližně o 30 000 narozených méně než v roce 2010 (graf č. 6).

Predikce demografického vývoje obyvatelstva do roku 2066 je velmi nepříznivá. Je nanejvíc důležité tento negativní trend zvrátit, nebo alespoň zpomalit. Možným východiskem z této situace by mohla být vysoká porodnost, ale hovoří se však o opaku. Z odhadu ČSÚ vyplývá, že bude dlouhodobě počet obyvatel ČR klesat.

Graf č. 6 – Věková skladba obyvatelstva v roce 2010

Graf č. 7 – Věková skladba obyvatelstva v roce 2066

Zdroj: ČSÚ

4.4 Princip důchodové reformy

Důchodový systém České republiky byl v posledních několika letech podroben řadě změn. Žádná z nich však nevedla k nastavení dlouhodobě udržitelného systému, který by byl schopen reagovat na měnící se demografickou strukturu české společnosti.

Rok 2013 je rokem spuštění dlouho očekávané a připravované důchodové reformy, která přináší spoustu změn, nejen parametrických, ale i systematických, ke kterým nebylo v dlouhé historii dosud přikročeno. K provedení reformy důchodového systému se ve svém Programovém prohlášení přihlásili naši zákonodárci s cílem připravit dlouhodobě finančně

udržitelný systém, který zajistí přiměřené příjmy. Za tímto účelem je třeba zvýšit diversifikaci příjmů a doplnit stávající průběžně financovaný systém možnostmi soukromých úspor.

Ústřední změnou je pak zejména vznik nových důchodových pilířů, které mají za cíl posílit vlastní odpovědnost občanů za životní úroveň ve stáří a nespoléhat se tak pouze na stát. Z toho vyplývá, že čím mladší člověk je, tím více bude jeho životní standard v penzi záviset na tom, kolik peněz si naspoří v nově vzniklých pilířích nebo ve vlastních finančních produktech.

Důchodový systém byl v České republice do konce roku 2012 téměř výhradně založen na průběžném financování vyplácených důchodů, tzv. I. pilíři, jehož fungování bylo popsáno v předchozí kapitole. Další možností bylo dobrovolné spoření občanů ve formě penzijního připojištění se státním příspěvkem, tzv. III. pilíř. S účinností od 1. ledna 2013 důchodová reforma zakládá II. pilíř a upravuje fungování III. pilíře.

Právní rámec důchodové reformy představují následující zákony, jež byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů na konci prosince 2011:

- Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření,
- Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření,
- Zákon č. 428/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém spoření a zákona o doplňkovém penzijním spoření.

Následující kapitoly jsou zaměřeny na zbylé dva pilíře – II. a III. pilíř, které byly založeny za účelem umožnit občanům udržet si životní standard, na který jsou zvyklí, i v období, kdy již nebudou ekonomicky aktivní. Nabízí se možnost spořit v důchodových fondech II. pilíře a v účastnických a transformovaných fondech III. pilíře. Při zhoršujícím se demografickém vývoji a stavu veřejných financí je na místě, aby se zejména mladší generace zamyslela nad další možností zabezpečení se na stáří. Není žádoucí spoléhat se na to, že I. pilíř zajistí důchod k prožití důstojného stáří. Tato skutečnost je však velmi málo zdůrazňována a jen málokdo si uvědomuje, že spoléhat se jen na státem spravovaný průběžně financovaný pilíř důchodového systému je velké riziko.

Důchodový systém ČR platný od 1. ledna 2013 je přehledně zachycen na obrázku č. 2. Fialové rámečky představují to, co zůstalo neměnné, modré rámečky znázorňují změny v důchodovém systému od 1. ledna 2013.

Obrázek č. 2 – Důchodový systém ČR od 1. ledna 2013

Zdroj: Vlastní

5 Třetí pilíř před reformou

Třetí pilíř představuje dobrovolné doplňkové, kapitálově financované spoření, které je založené na *příspěvkově definovaném systému*¹³ (DC – defined contribution). Tento systém neposkytuje svým účastníkům takovou míru jistoty ohledně výše jejich budoucích penzí, jak tomu je u dávkově definovaného systému. Účastníci platí stanovenou příspěvkovou sazbu, ale výše jejich budoucích penzí závisí, kromě velikosti odvedených příspěvků, také na míře výnosu z investování těchto úspor na kapitálovém trhu.

Součástí třetího pilíře jsou především soukromé spořicí programy, které jsou na českém trhu občanům dostupné. Zejména se jedná o penzijní připojištění se státním příspěvkem, různé formy životního pojištění, či jiné druhy spoření.

Jak již bylo uvedeno výše, k 1. lednu 2013, došlo ve třetím pilíři k zásadním změnám. V následujícím textu bude nejprve popsána situace před důchodovou reformou, kdy v rámci třetího pilíře byl nabízen produkt penzijní připojištění se státním příspěvkem, jehož poskytovatelem byly tzv. penzijní fondy. Níže uvedené informace zůstávají z velké části neměnné i pro nově vzniklé transformované fondy, proto je nejdříve vysvětleno fungování penzijních fondů (do konce roku 2012) a následně jsou v kapitole 6 nazvané - Třetí pilíř po reformě, popsány změny, ke kterým došlo od roku 2013.

5.1 Charakteristika penzijního připojištění se státním příspěvkem

Penzijní připojištění představuje doplňkový systém, který je dobrovolný narozdíl od důchodového pojištění, které je povinné. Penzijní připojištění se státním příspěvkem představuje specifický sociální systém, jehož hlavním cílem je zabezpečit občanům další zdroj příjmů, který bude doplňovat důchody z důchodového pojištění a přispívat k udržení přiměřené životní úrovně zejména po ukončení pracovní aktivity ve stáří nebo při invaliditě.

Penzijní připojištění bylo v České republice zavedeno v roce 1994 zákonem č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Podle tohoto zákona se penzijním připojištěním se státním příspěvkem rozumí: „shromažďování peněžních prostředků

---

¹³ *Sociální politika*, V. KREBS a kol., 5. aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

od účastníků penzijního připojištění a státu poskytnutých ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplacení dávek penzijního připojištění.“

Penzijní připojištění mohou provádět pouze speciální instituce, tj. penzijní fondy. Penzijní fondy jsou zakládány jako akciové společnosti a ke svému vzniku potřebují povolení České národní banky. Smlouva o penzijním připojištění vzniká na základě smlouvy uzavřené mezi účastníkem a penzijním fondem. V této oblasti hraje důležitou roli stát, který podporuje penzijní připojištění prostřednictvím státních příspěvků, které jsou připisovány ve prospěch účastníků penzijního připojištění a dále prostřednictvím daňových úlev.¹⁴ Státnímu příspěvku a daňovému zvýhodnění bude věnována samostatná kapitola popisující hlavní výhody plynoucí z penzijního připojištění.

5.2 Účast na penzijním připojištění

Účastníkem penzijního připojištění se může stát každá fyzická osoba, která je starší 18 let a má trvalý pobyt na území ČR. Podmínkou účasti na penzijním připojištění není ani účast na důchodovém pojištění, ani trvání zaměstnání. Účastníkem se může stát i osoba, která má bydliště na území jiného členského státu EU, je starší 18 let a účastní se důchodového pojištění nebo veřejného zdravotního pojištění v ČR.

Zákon o penzijním připojištění nepřipouští platit příspěvky na penzijní připojištění současně u více penzijních fondů, neboť vychází ze zásady, že každý účastník penzijního připojištění má nárok jen na jeden státní příspěvek.

Penzijní připojištění může zaniknout v případě písemné výpovědi účastníka (a to i bez udání důvodu). Dále může zaniknout dohodou, výplatou poslední penze nebo jednorázového vyrovnání, výplatou odbytného při zániku penzijního fondu, ukončením trvalého pobytu účastníka na území České republiky a úmrtím účastníka. Penzijní fond může smlouvu písemně vypovědět tomu účastníku, který nesplnil podmínku pro vznik nároku na penzi spočívající v placení příspěvků po dobu stanovenou penzijním plánem.¹⁵

---

¹⁴ *Důchodové pojištění a související problematika*, J. PŘIB, 1. vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004.

¹⁵ *Kdy do důchodu a za kolik*, J. PŘIB, 13. aktualizované vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012.

5.3 Hlavní výhody penzijního připojištění

Penzijní připojištění je produkt, který stát podporuje a to hned dvěma možnými způsoby. Prvním z nich jsou státní příspěvky, které se pohybují v rozmezí 50 – 150 Kč v závislosti na výši příspěvku účastníka. Minimální výše příspěvku účastníka nesmí být nižší než 100 Kč, zatímco maximální částka není stanovena. Vývoj výše státních příspěvků zachycuje níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 1 – Výše státních příspěvků do konce roku 2012

Výše měsíční úložky	Výše státního příspěvku
100 až 199 Kč	50 Kč + 40 % z částky nad 100 Kč
200 až 299 Kč	90 Kč + 30 % z částky nad 200 Kč
300 až 399 Kč	120 Kč + 20 % z částky nad 300 Kč
400 až 499 Kč	140 Kč + 10 % z částky nad 400 Kč
500 Kč a více	150 Kč

Zdroj: J. JANDA, Spořit nebo investovat, vlastní zpracování

Z hlediska nároku na státní příspěvek je důležité, že státní příspěvek náleží jen tehdy, byli-li příspěvek účastníka zaplacen za kalendářní měsíc včas, tj. do konce kalendářního měsíce musí být připsán na účet penzijního fondu. V případě pozdní platby nebo přerušování placení příspěvků státní příspěvek nenáleží.

Druhou výhodou penzijního připojištění je daňová úspora neboli snížení daňového základu. Podle zákona o daních z příjmů lze od základu daně z příjmů fyzických osob ve zdaňovacím období odečíst platbu příspěvků poplatníkem na penzijní připojištění. Částka, kterou lze odečíst, se rovná úhrnu příspěvků, zaplacených poplatníkem ve zdaňovacím období, sníženému o 6 000 Kč. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období, činí 12 000 Kč. Tabulka č. 2 představuje podoby výše státní sociální podpory účastníků penzijního připojištění při pravidelných měsíčních platbách.

Tabulka č. 2 – Podoby výše státní sociální podpory do konce roku 2012

Podoba státní podpory	Výše ročních plateb účastníka na penzijní připojištění		
	od 1 200 do 6 000 Kč	od 6 000 do 18 000 Kč	více než 18 000 Kč
státní příspěvek	od 600 do 1 800 Kč v závislosti na platbě účastníka	1 800 Kč	1 800 Kč
odpočet ze základu daně	0 Kč	až ve výši 12 000 Kč v závislosti na platbě účastníka	12 000 Kč

Zdroj: J. ŠULC, Penzijní připojištění, 2004

Na penzijním připojištění se mohou podílet také třetí osoby, a to tak, že za účastníka platí s jeho souhlasem příspěvky. Třetí osobou může být kdokoliv z příbuzenstva, známý nebo i zaměstnavatel. Za příspěvek zaměstnavatele je možné považovat jen takovou platbu zaměstnavatele, s níž zaměstnanec vyslovil souhlas a tuto skutečnost předem písemně oznámil penzijnímu fondu, a která byla doručena na platnou smlouvu o penzijním připojištění.¹⁶ Příspěvky poukázané zaměstnavatelem za zaměstnance přímo penzijnímu fondu jsou pro zaměstnavatele daňově uznatelným nákladem, pokud nepřevyší 24 000 Kč ročně za každého zaměstnance. Toto číslo uvádí maximální limit příspěvku zaměstnavatele na penzijní připojištění, ze kterého se neodvádí daň z příjmu, a to jak u zaměstnavatele, tak u zaměstnance. Do tohoto limitu také neodvádí zaměstnavatel ani zaměstnanec sociální a zdravotní pojištění. Pokud budou chtít zaměstnavatelé poskytovat svým zaměstnancům příspěvek na penzijní připojištění, musí daňovou uznatelnost podložit zakotvením nároku zaměstnance vyplývajícím z kolektivní smlouvy, vnitřního předpisu, pracovní či jiné smlouvy.

Mezi další výhody bezesporu patří:

- klient se nepodílí na případné ztrátě penzijního fondu, ale pouze na jeho zisku (ztráta dopadne na vlastníka fondu),
- založení, vedení i zrušení penzijního připojištění je pro klienty zdarma,
- flexibilita, možnost kdykoliv provádět změny na penzijním připojištění (např. výše příspěvků),
- polovinu naspořených prostředků lze vybrat dříve než v 60 letech (nejdříve však po 15 letech od uzavření smlouvy).

¹⁶ *Penzijní připojištění*, J. ŠULC, 2. aktualizované vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2004.

5.4 Hlavní nevýhody penzijního připojištění

Penzijní fond své prostředky nemůže investovat příliš rizikově. Využívá investice s minimálním rizikem a stabilními výnosy: převážně státní cenné papíry, dluhopisy, termínované vklady a v malé míře akcie. Investiční možnosti penzijních fondů jsou tedy velmi omezené, což s sebou přináší i nízké zhodnocení.

V případě dlouhodobého spoření se problém nízkého zhodnocení zvětšuje. Jestliže nastane vyšší inflace, může se stát, že prostředky v penzijních fondech se znehodnotí. Z pohledu dlouhodobého spoření je tento produkt nevýhodný. Zhodnocení připisované účastníkům penzijního připojištění je na úrovni dluhopisových fondů, což je nedostatečné.¹⁷

Prostředky v penzijním fondu mají velmi nízkou likviditu. Během spoření není možné s penězi téměř vůbec operovat. Výplata starobní penze je možná až po dosažení věku 60 let. Nejvýše polovinu naspořené částky je možné vybrat dříve v rámci tzv. výsluhové penze (nejdříve však po patnácti letech spoření). Minimální pojištěná doba však vždy musí činit alespoň 5 let.¹⁸

5.5 Nároky účastníků penzijního připojištění

Penzijní připojištění nabízí tři možnosti, jak vynaložit s vloženými prostředky:

- Penze
- Jednorázové vyrovnání
- Odbytné

Penzí se rozumí doživotní pravidelná výplata peněžní částky. Z penzijního připojištění lze poskytovat penze starobní, invalidní, výsluhové a pozůstalostní.

Základní podmínkou nároku na starobní penzi je buď přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění, nebo dosažení věku stanoveného penzijním plánem, který nemůže být nižší než 60 let. Další podmínkou je určitá doba placení příspěvků na penzijní připojištění

---

¹⁷ MACURA, Marek. *Penzijní připojištění: Pro většinu ne... pro koho ano?*. [online] 2008-06-10 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z WWW <<http://www.investujeme.cz/penzijni-pripojisteni-pro-vetsinu-ne-pro-koho-ano/>>.

¹⁸ *Největší výhody a nevýhody penzijního připojištění* [online] 2010-06-16 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z WWW <<http://www.novinky.cz/finance/203435-nejvetsi-vyhody-a-nevyhody-penzijniho-pripojisteni.html>>.

(tzv. pojištěná doba), která činí nejméně 60 kalendářních měsíců, přičemž tuto dobu nelze v penzijním plánu zkrátit.

Podmínkou nároku na invalidní penzi je přiznání plného invalidního důchodu z důchodového pojištění, přičemž minimální doba pojištění činí 36 kalendářních měsíců. Tuto dobu opět nelze v penzijním plánu snížit.

Výsluhová penze umožňuje účastníkovi penzijního připojištění vybrat si část finančních prostředků ještě před vznikem nároku na starobní penzi. Nárok na výsluhovou penzi vzniká nejméně po 15 letech spoření. Výsluhová penze je klíčová pro mladší účastníky, kterým ani po dosažení 15 let spoření nevznikne nárok na výplatu starobní penze. Finanční prostředky lze ponechat v penzijním fondu, anebo je použít na libovolné účely – například je dále zhodnocovat dalším spořením či investováním.

Pozůstalostní penze vzniká v okamžiku úmrtí účastníka. Podmínkou nároku na pozůstalostní penzi je určení osob, které mají nárok na tuto penzi ve smlouvě o penzijním připojištění. Dále musí být splněná podmínka placení příspěvků účastníkem nejméně po dobu 36 kalendářních měsíců.

Jednorázové vyrovnání představuje výplatu veškerých prostředků, které se aktuálně nacházejí na účtu penzijního připojištění daného účastníka. Toto vyrovnání obsahuje příspěvky účastníka, třetích osob a státu a samozřejmě výnosy s těmito příspěvky související. Tuto variantu lze zvolit v případě, že účastník nechce jednu z výše uvedených druhů penzí, na kterou získal nárok. Podmínkou je dosažení věku 60 let a placení příspěvků minimálně po dobu 60 měsíců. Z výplaty jednorázového vyrovnání se daní pouze výnosy, a to 15 %.

Odbytné¹⁹ se vyplácí účastníkovi penzijního připojištění v případě, že platil příspěvky alespoň po dobu 12 kalendářních měsíců a jehož penzijní připojištění zaniklo výpovědí. Odbytné mohou získat i osoby, které jsou uvedeny ve smlouvě v případě, že účastník zemřel, aniž by získal penzi. Pokud ve smlouvě nejsou uvedeny oprávněné osoby, stává se smlouva předmětem dědického řízení. Obytné je vypláceno ve výši vložených příspěvků účastníka,

---

¹⁹ Srovnávač pojistných produktů. *Ukončení smlouvy o penzijním připojištění výplatou prostředků*. [online] [cit. 2012-10-06]. Dostupné z WWW <[http://www.srovnovac.cz/penzijni-pripojistení/obecne-informace/ukoncení-smlouvy-o-penzijnim-pripojistení-výplatou-prostředků](http://www.srovnovac.cz/penzijni-pripojisteni/obecne-informace/ukoncení-smlouvy-o-penzijnim-pripojistení-výplatou-prostředků)>.

případných zaměstnavatelských příspěvků a podílu na výnosech z hospodaření penzijního fondu z těchto prostředků. Připsané státní příspěvky se vrací zpět do státního rozpočtu, výnosy ze státních příspěvků zůstávají penzijnímu fondu. Při výplatě odbytného jsou výnosy a zaměstnavatelské příspěvky daněny 15%.

5.6 Penzijní fondy

Penzijní fond (dle zákona č. 42/1994 Sb., „o penzijním připojištění se státním příspěvkem“) je právnickou osobou se sídlem na území České republiky, která provozuje penzijní připojištění podle tohoto zákona. Jedná se o finanční instituci, která má vždy formu akciové společnosti a její založení je podmíněno souhlasem Ministerstva financí.

Hodnota základního kapitálu musí činit alespoň 50 mil. Kč. Základní kapitál musí být tvořen pouze peněžitými vklady, které musí být splaceny před podáním žádosti. Jeho případné zvýšení nelze provést nepeněžitými vklady.

Ke vzniku penzijního fondu a provozování činnosti je třeba povolení, o jehož udělení rozhoduje státní dozor, a to do 60 dnů ode dne doručení žádosti. Představenstvo penzijního fondu musí mít nejméně pět členů a dozorčí rada nejméně tři členy. Činnost penzijního fondu je podrobena státnímu dozoru a při jeho výkonu je Ministerstvo financí jako orgán státního dozoru nadáno odpovídající sankční pravomocí. Činnost penzijního fondu při investování prostředků penzijního fondu podléhá dále dozoru Komise pro cenné papíry.

5.6.1 Vývoj penzijních fondů

První penzijní fondy obdržely licenci k poskytování penzijního připojištění se státním příspěvkem v roce 1994. Během dvou let vzniklo 44 penzijních fondů a v roce 2007 přibýly další dva. Dnes na trhu působí pouze 9 penzijních fondů, jejichž výčet je následující:

- AEGON Penzijní fond, a.s.
- Allianz penzijní fond, a.s.
- AXA penzijní fond, a.s.
- ČSOB Penzijní fond Stabilita, a.s.
- Generali penzijní fond, a.s.
- ING Penzijní fond, a.s.

- Penzijní fond České pojišťovny, a.s.
- Penzijní fond České spořitelny, a.s.
- Penzijní fond Komerční banky, a.s.

Ostatní penzijní fondy skončily v likvidaci a převážná většina z nich prošla fúzemí, které měly podobu splynutí či sloučení. Jednotlivým penzijním fondům, zejména jejich analýze bude věnována samostatná kapitola.

V následující tabulce č. 3 je zachycen vývoj penzijních fondů mezi lety 2009 – 2012. Jak je z tabulky patrné k poslední změně, došlo ke konci roku 2011, kdy se sloučil ČSOB Penzijní fond Progres s ČSOB Penzijním fondem Stabilita.

Tabulka č. 3 – Počet penzijních fondů

	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.3.2012	30.6.2012
Penzijní fondy celkem k datu	10	10	9	9	9
Počet vzniklých subjektů ve sledovaném období	0	0	0	0	0
Počet zaniklých subjektů ve sledovaném období	0	0	1	0	0

Zdroj: ČNB, 2012²⁰

5.6.2 Statut a penzijní plán

Penzijní fond musí mít kromě obecných dokumentů vyplývajících z obchodního zákoníku, ještě dokumenty vyplývající ze zákona o penzijním připojištění, tj. statut a penzijní plán.

Penzijní plán má zásadní význam pro provádění penzijního připojištění. Jeho povinné náležitosti stanoví zákon, je schvalován Českou národní bankou a je též součástí každé smlouvy o penzijním připojištění.

Každý penzijní fond nabízí v určitém období určitý penzijní plán, který obsahuje především:

- stanovení druhů penzí a ostatních dávek penzijního připojištění,

²⁰ ČNB. *Počet penzijních fondů*. [online] [cit. 2012-10-21]. Dostupné z WWW <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/penzijni_fondy/pf_ukazatele_tab01.html>.

- podmínky nároku na dávky penzijního připojištění a jejich výplatu,
- způsob, jakým se poskytované dávky vypočtou,
- důvody případného vypovězení penzijního připojištění,
- výši příspěvků účastníků,
- zásady, podle kterých se účastníci penzijního připojištění podílejí na výnosech hospodaření penzijního fondu.²¹

Statut penzijního fondu je dokument, který musí být každému přístupný stejně tak, jako penzijní plán. Statut musí obsahovat:

- rozsah činnosti penzijního fondu,
- zaměření a cíle investiční politiky penzijního fondu, zejména druhy majetkových hodnot, které budou pořizovány z peněžních prostředků penzijního fondu,
- zásady hospodaření penzijního fondu,
- způsob použití zisku,
- obchodní firmu a sídlo depozitáře,
- způsob zveřejňování zpráv o hospodaření s majetkem penzijního fondu a změnách statutu a informaci o tom, kde lze tyto zprávy obdržet.²²

5.6.3 Depozitář

Penzijní fond je povinen uzavřít při své činnosti smlouvu s bankou o výkonu funkce depozitáře. Depozitářem se tedy rozumí banka, která vede příslušnému penzijnímu fondu účty, na které zasílají účastníci a stát příspěvky na penzijní připojištění. Penzijní fond je povinen zřídit u svého depozitáře samostatné běžné účty nebo podúčty k běžnému účtu vždy pro:

- přijímání a vrácení příspěvků účastníků,
- poskytování a vrácení státních příspěvků,

²¹ *Penzijní připojištění*, J. ŠULC, 2. aktualizované vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2004.

²² Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a dalších změnách. [online] [cit. 2012-10-07]. Dostupný z WWW < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pp_formulare_7741.html?vd=1>.

- financování činnosti penzijního fondu,
- umísťování a ukládání prostředků penzijního fondu.

Depozitář má kromě poskytování různých služeb penzijnímu fondu také právo a současně i povinnost kontrolovat hospodaření penzijního fondu, zejména způsob nakládání s majetkem.

Banka, která vykonává funkci depozitáře pro penzijní fond, či právnická osoba, ve které banka vykonávající funkci depozitáře pro penzijní fond má přímý nebo nepřímý podíl na základním jmění přesahující 10 %, nesmí nabývat akcie tohoto penzijního fondu.

Ministerstvo může rozhodnout o změně depozitáře penzijního fondu v případě, že banka vykonávající funkci depozitáře porušuje povinnosti stanovené zákonem nebo depozitářskou smlouvou.

5.6.4 Investiční portfolio penzijního fondu

Penzijní fond má dle zákona č. 42/1994 Sb. jasně dáno, do jakých aktiv může investovat. Oproti jiným finančním institucím však pro ně platí mnohem přísnější pravidla se snahou snížit riziko ztráty z chybného investičního rozhodnutí na minimum. Proto mohou být peníze s odbornou péčí umísťovány tak, aby byla současně zaručena jak bezpečnost, kvalita a likvidita, tak na druhé straně i rentabilita skladby finančního umístění jako celku.

Penzijní fondy mohou podle platné legislativy investovat peníze účastníků a akcionářů fondů jen do následujících instrumentů kapitálového a peněžního trhu:²³

- a) dluhopisů, jejichž emitentem je členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj nebo centrální banka tohoto státu, a dluhopisů, za které převzal záruku členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj,
- b) dluhopisů vydaných Evropskou investiční bankou, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj nebo Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj nebo jinou mezinárodní finanční institucí, jejíž je Česká republika členem,
- c) podílových listů otevřených podílových fondů,

---

²³ *Spořit nebo investovat?*, J. JANDA, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2011.

- d) cenných papírů, s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu země Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, který je povolen příslušným úřadem členského státu,
- e) movitých věcí představujících záruku bezpečného uložení peněžních prostředků, kromě cenných papírů,
- f) nemovitostí poskytujících záruku spolehlivého uložení peněžních prostředků a sloužících zcela nebo převážně k podnikání nebo bydlení.

Zákon o penzijním připojištění nařizuje penzijním fondům, kolik mohou přesně činit jednotlivé objemy výše uvedených investičních nástrojů.

Hodnota cenných papírů vydaných jedním emitentem nesmí tvořit více než 10 % majetku penzijního fondu. Toto omezení se nevztahuje na dluhopisy uvedené v bodech a) a b) výše uvedeného výčtu.

Celková hodnota movitých a nemovitých věcí nesmí tvořit více než 10 % majetku penzijního fondu.

V majetku penzijního fondu nesmí být více než 20 % z celkové jmenovité hodnoty cenných papírů vydaných jedním emitentem. Toto omezení se nevztahuje na dluhopisy uvedené v bodech a) a b) výše uvedeného výčtu.

Nejméně 70 % majetku penzijního fondu musí být umístěno nebo uloženo do aktiv znějících na měnu, ve které jsou vyjádřeny závazky penzijního fondu vůči účastníkům. Nejvíce 70 % majetku penzijního fondu může být umístěno podle písmen c) až f) výše uvedeného výčtu. Nejvíce 5 % majetku penzijního fondu může být umístěno jinak, než je uvedeno opět ve výše uvedeném výčtu pod písmeny a) až f).

5.6.5 Zisk penzijního fondu

Penzijní fondy mohou se ziskem nakládat následovně:

- nejméně 5 % připadá do rezervního fondu,

- nejvíce 10 % se rozděluje podle rozhodnutí valné hromady, pokud zákon nestanoví jinak (tj. v případě záporného výsledku hospodaření),
- zbylá část, přibližně 85 % zisku, jsou peníze, které se účastníkům připisují v podobě zhodnocení.²⁴

Stát penzijním fondům přikazuje, aby každoročně připsaly kladné zhodnocení svým účastníkům. V případě, že skončí hospodaření penzijního fondu v daném roce ztrátou, je nutné použít ke krytí ztráty nerozdělený zisk z minulých let, rezervní fond a další fondy tvořené ze zisku. Nestačí-li na pokrytí ztráty ani tyto zdroje, musí být ztráta kryta snížením základního kapitálu, přičemž jeho výše nesmí klesnout pod 50 mil. Kč. V letech 2008 a 2009 vykázaly penzijní fondy ztráty v souvislosti s celosvětovým hospodářským propadem (hodnota akcií, které měly ve svém portfoliu, se výrazně snížila). Následný nucený prodej akcií a získání alespoň nějaké hotovosti měly za následek další ztráty. Z toho vyplývá, že je nutné všimnout si penzijních fondů jak podle výše základního jmění, rezervního fondu a dalších finančních fondů tvořených ze zisku, tak výše případné celoroční ztráty.

5.6.6 Asociace penzijních fondů ČR

Asociace penzijních fondů ČR²⁵ (APF ČR) je dobrovolné zájmové sdružení právnických osob, zejména penzijních fondů. Toto sdružení bylo založeno dne 25. června 1996 na ustavující členské schůzi.

Základním posláním APF ČR je koordinovat, zastupovat, hájit a prosazovat společné zájmy svých členů, propagovat myšlenku penzijního připojištění, připomínkovat legislativní návrhy a jiná opatření, která se týkají oblasti penzijního připojištění. Dále působí jako poradenské a informační centrum, které podporuje a organizuje vzdělávací a vědeckou činnost.

Reprezentuje společné zájmy svých členů vůči zahraničí, navazuje a rozvíjí styky s obdobnými institucemi v zahraničí a podílí se na procesu přibližování podmínek penzijního připojištění ČR standardům Evropské unie. Dále také dbá na dodržování etiky vztahů mezi členy asociace a účastníky penzijního připojištění.

²⁴ *Penzijní připojištění*, J. ŠULC, 2. aktualizované vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2004.

²⁵ Asociace penzijních fondů ČR. *APF ČR – právní forma, základní poslání, členství*. [online] [cit. 2012-10-21]. Dostupné z WWW <<http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/zakladni-udaje-apf-cr/>> <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/zakladni-udaje-apf-cr/>>.

Pro naplnění svého poslání zřídila APF ČR odborné komise a to pro oblast informatiky, provozní správy fondů, legislativy, ekonomiky, etiky, pojistné matematiky a PR aktivit a vnějších vztahů.

Členství v tomto sdružení je dobrovolné a má dvě formy. První formu prezentuje řádné členství, které je určeno penzijním fondům vzniklým na základě zákona č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Řádné členství vzniká na základě jednostranného přistoupení penzijního fondu. K 1. 8. 2012 je po realizovaných fúzích sdruženo v APF ČR 9 členů, což jsou v současné době všechny penzijní fondy aktivní na finančním trhu České republiky.

Druhou formou členství je členství přidružené, jež je otevřeno pro právnické osoby, působící v oblastech navazujících na penzijní připojištění nebo s ním úzce souvisí. Přidružené členství vzniká na základě žádosti o členství, po jejím schválení prezídiem APF ČR. V současné době působí v asociaci čtyři přidružení členové:

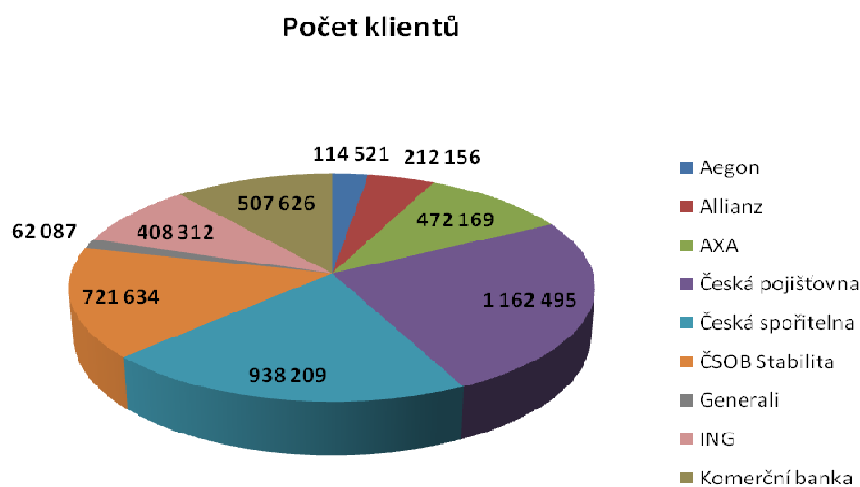
- Deloitte Advisory s.r.o.
- Ernst & Young
- KPMG Česká republika, s.r.o.
- Conseq Investment Management, a.s.

5.6.7 Porovnání penzijních fondů

Cílem této kapitoly je porovnat jednotlivé penzijní fondy mezi sebou. Srovnání vychází z čísel roku 2011, protože data za rok 2012 nebyly v době zpracování diplomové práce k dispozici. Penzijní fondy jsou porovnány zejména z hlediska stability, jež je určována především počtem klientů a objemem jejich vkladů. Jako další kritérium bylo zvoleno připsané zhodnocení.

K 31.12.2011 spořilo v penzijních fondech celkem 4 599 209 občanů, což je téměř o 4 000 více než v roce 2010. Rozložení klientů do fondů zobrazuje graf č. 8. Nejvíce účastníků je zastoupeno ve Fondu České Pojišťovny, jež vstoupil na trh v roce 1994 jako jeden z prvních poskytovatelů penzijního připojištění.

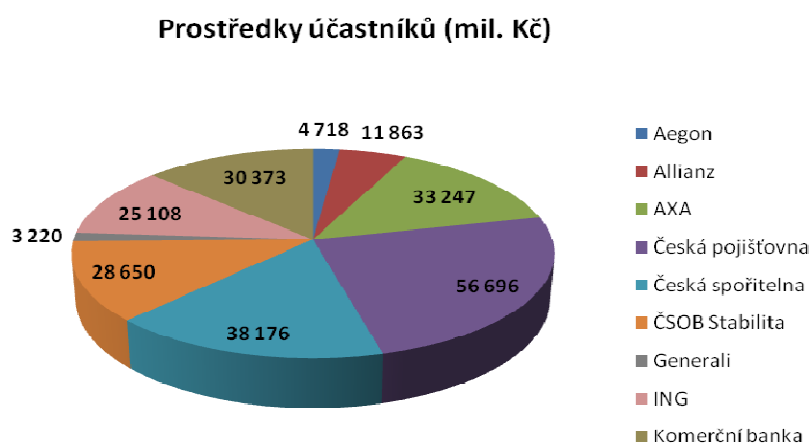
Graf č. 8 – Počet klientů penzijních fondů v roce 2011

Zdroj: APF ČR, vlastní zpracování

Následující graf č. 9 znázorňuje výši prostředků účastníků uložených u penzijních fondů k 31.12.2011, jejichž celková výše přesahuje částku 232 miliard Kč. Nejvíce prostředků účastníků spravuje Fond České pojišťovny - v celkové výši 56 696 mil. Kč

Graf č. 9 – Výše prostředků účastníků k 31.12.2011 (v mil. Kč)

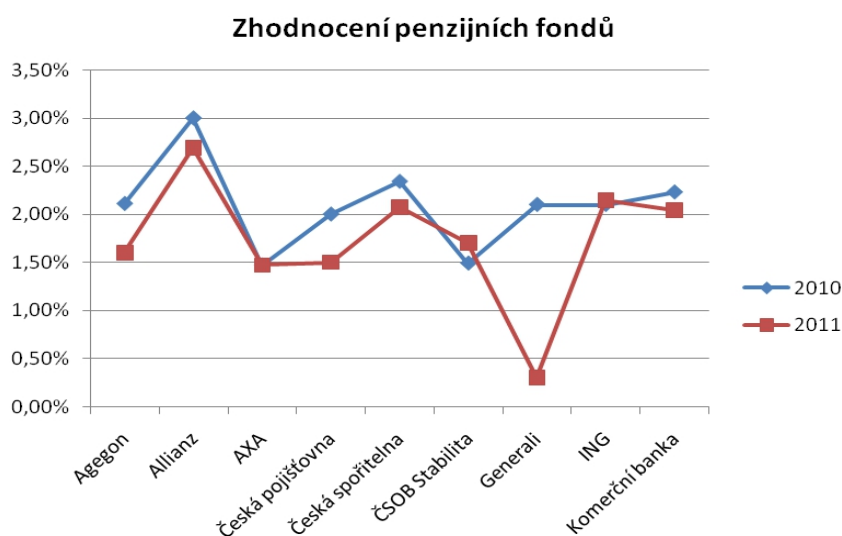
Zdroj: APF ČR, vlastní zpracování

Penzijní připojištění je produkt, který je zajímavý zejména díky státní podpoře a možnosti odpisu z daní. Z tohoto důvodu jej většina účastníků využívá. Penzijní fondy však z dlouhodobého hlediska nenabízejí atraktivní zhodnocení v porovnání s jinými produkty

finančního trhu. Výše zhodnocení se u většiny fondů pohybuje na úrovni inflace. Tuto situaci znázorňuje graf č. 10, z něhož je na první pohled patrné, že Allianz penzijní fond připsal v letech 2010 a 2011 svým klientům nejvyšší zhodnocení. Zároveň jako jeden z mála fondů, v obou sledovaných letech, zhodnotil svým klientům peníze, protože překonal míru inflace, která pro rok 2010 činila 1,5 % a 1,9 % pro rok 2011.

Graf č. 10 – Zhodnocení penzijních fondů v letech 2010 a 2011

Zdroj: APF ČR, vlastní zpracování

Penzijní fondy lze dále hodnotit podle následujících kritérií:²⁶

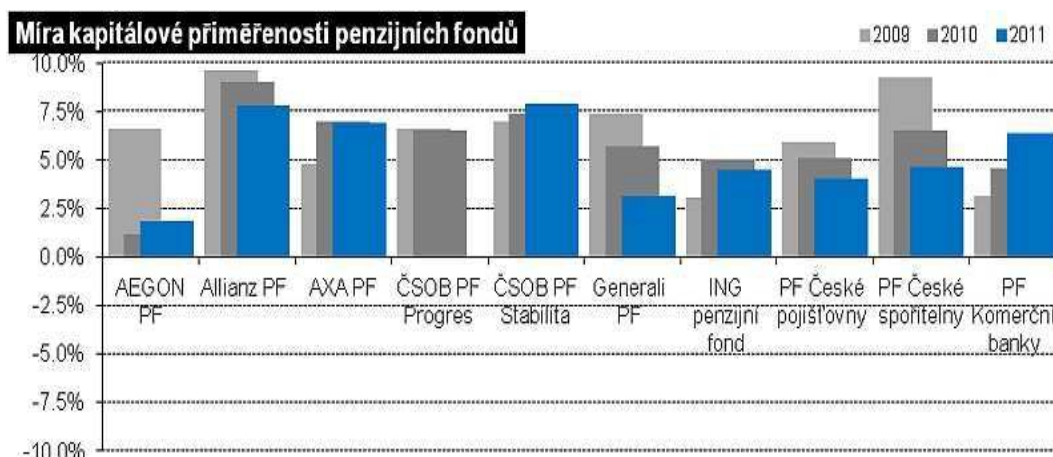
- Kapitálová přiměřenost
- Nákladovost
- Náklady příštích období

Kapitálová přiměřenost hodnotí výši volného kapitálu penzijního fondu ve vztahu k prostředkům účastníků. Kapitálová přiměřenost poměruje kapitál vůči rizikově váženým aktivům. Je to schopnost pokrýt kapitálem potenciální budoucí ztráty. Pokud portfolio fondu vykazuje nízkou rizikovost, potom i s nízkým kapitálem lze mít vysokou kapitálovou přiměřenost. Fondy vykazují kapitálovou přiměřenost podle metodiky ČNB. Kapitálovou přiměřenost znázorňuje graf č. 11, z kterého je patrné, že kapitálově nejsilnějšími fondy jsou

²⁶ ŠÍDLLO, Dušan. *Penzijní fondy 2012: inflaci překonaly čtyři*. [online] 2012-07-11 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni/239249-penzijni-fondy-2012-inflaci-prekonaly-ctyri>>.

ČSOB penzijní fond Stabilita a penzijní fond Allianz, naopak nejméně kapitálově vybaveným fondem je Aegon penzijní fond.

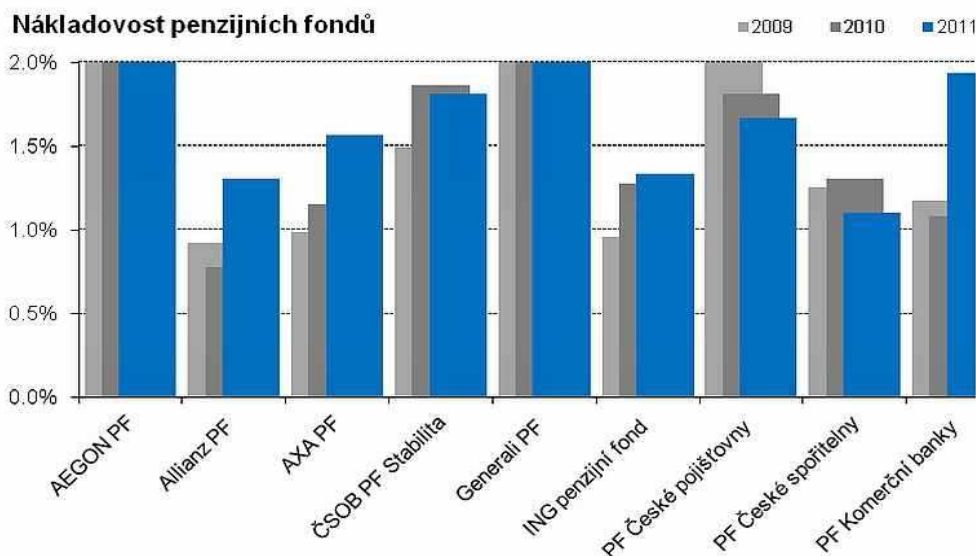
Graf č. 11 – Míra kapitálové přiměřenosti penzijních fondů v letech 2009 -2011

Zdroj: Produktové listy.cz

Nákladovost je dána celkovými náklady vůči průměrným prostředkům účastníků uplynulého roku. V grafu č. 12 je vidět, že s relativně nejnižšími náklady hospodaří penzijní fond České spořitelny, penzijní fond Allianz a penzijní fond ING. Nejvyšší náklady mají penzijní fondy Generali a Aegon, což je dáno relativně malou velikostí těchto fondů.

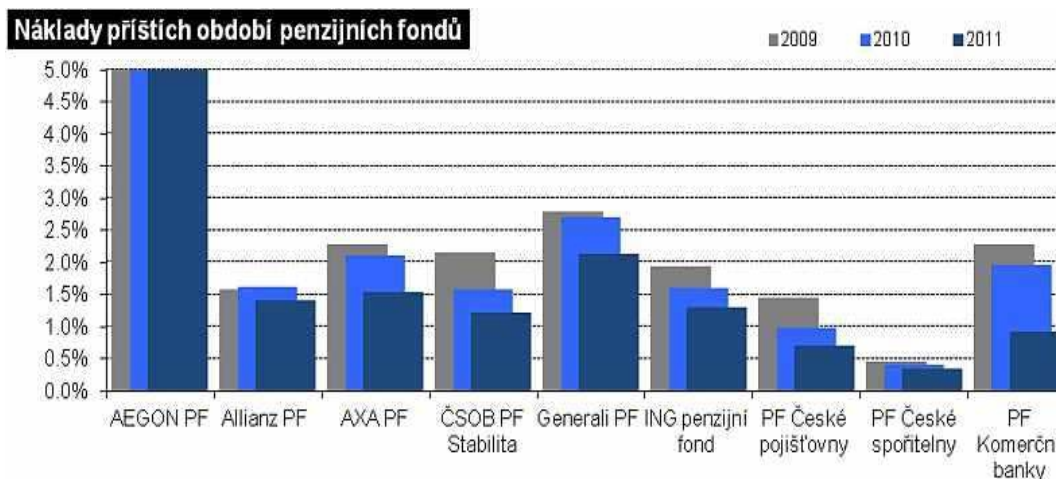
Graf č. 12 – Nákladovost penzijních fondů v letech 2009 - 2011

Zdroj: Produktové listy.cz

Největší položku **nákladů příštích období** představují neumořené, avšak již vyplacené provize. Z grafu č. 13 je patrné, že nejnižší náklady příštích období má penzijní fond České spořitelny, nejvyšší Aegon.

Graf č. 13 – Náklady příštích období penzijních fondů v letech 2009 - 2011

Zdroj: Produktové listy.cz

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že nejlepšími výsledky v dlouhodobém časovém horizontu dosahuje Allianz penzijní fond, který má jednu z nejvyšších kapitálových přiměřeností, nízké náklady a připisuje nejvyšší zhodnocení. Velmi uspokojivých výsledků dosahuje i Penzijní fond České spořitelny, který je nejméně zatížen neuhrazenými náklady, připisuje nadprůměrná zhodnocení a je druhým největším fondem v ČR, jenž pokrývá 20 % trhu. Největší podíl na trhu (26 %) zaujímá Fond České pojišťovny, který ve sledovaném období dosahoval vyrovnaných výsledků ve všech kategoriích. Jeho menší slabinou snad může být jen vyšší nákladovost v porovnání s ostatními fondy.

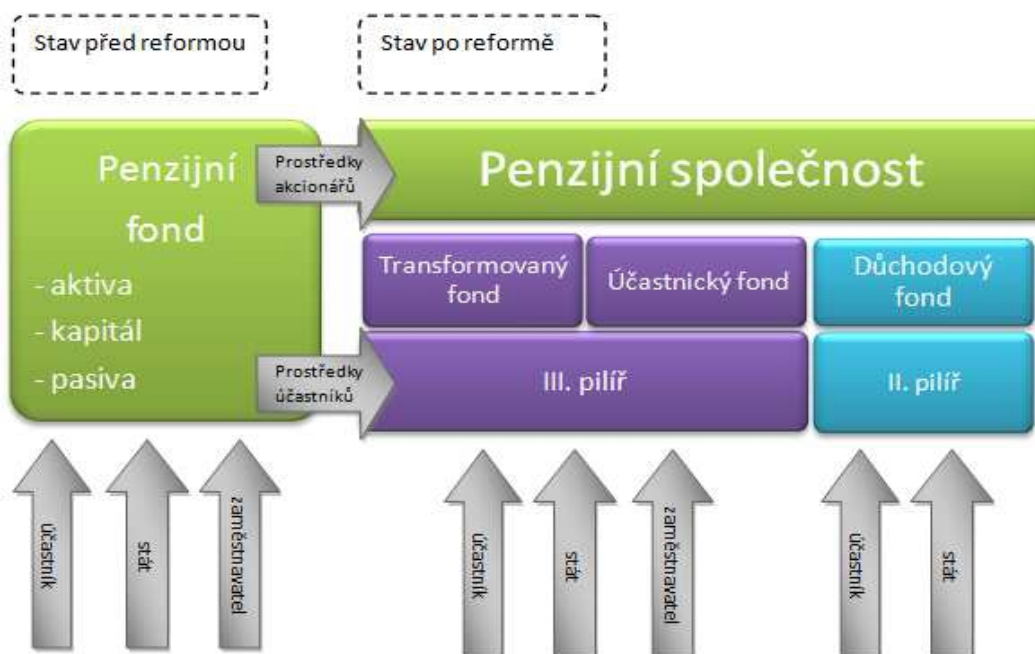
Nejméně uspokojivých výsledků téměř ve všech sledovaných oblastech dosáhly fondy Aegon a Generali. Tyto fondy patří k nejmenším fondům na trhu (Aegon pokrývá 2 % trhu a Generali pouhé 1 %). Vzhledem k relativně malé velikosti dosahují oba fondy nejvyšší nákladovosti (neřídí své náklady efektivně již v delším časovém období). Fondy se zároveň řadí mezi nejméně kapitálově vybavené fondy s nejvyššími náklady příštích období.

6 Třetí pilíř po reformě

Cílem této kapitoly je popsat fungování třetího pilíře po reformě ve srovnání se stavem před reformou. Výše uvedené penzijní fondy, které poskytovaly produkt penzijního připojištění se státním příspěvkem, prošly na přelomu roku tzv. transformací a přeměnily se na penzijní společnosti. Prostředky klientů z penzijního připojištění byly vyčleněny do samostatného transformovaného fondu, který je obhospodařován penzijní společností. Výhodou nového uspořádání je bezesporu větší transparentnost pro klienty, a to zejména díky oddělení majetku účastníků penzijního připojištění od majetku penzijního fondu.

V rámci třetího pilíře nabízejí penzijní společnosti svým klientům kromě možnosti spoření v transformovaných fondech i možnost spořit v nově vzniklých účastnických fondech. Penzijní společnosti jsou zároveň zprostředkovateli spoření ve druhém pilíři, ve kterém klienti spoří prostřednictvím důchodových fondů. Tyto skutečnosti zachycuje obrázek č. 3, který znázorňuje stav před reformou a po ní.

Obrázek č. 3 – Rozložení penzijních fondů před a po reformě

Zdroj: Interní materiál Allianz penzijní fond, a.s., vlastní zpracování

Náplní následujícího textu budou pouze transformované a účastnické fondy – tzn. fondy třetího pilíře. Druhým pilířem se pak bude zabývat samostatná kapitola, protože se jedná o zcela novou problematiku, které je třeba věnovat větší prostor.

6.1 Transformovaný fond

6.1.1 Právní úprava

Proces transformace penzijních fondů proběhl na základě zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, který spočívá v přeměně systému penzijního připojištění na systém doplňkového penzijního spoření. Podle tohoto zákona bylo penzijním fondům uděleno povolení k činnosti penzijní společnosti od 1. ledna 2013. Počínaje tímto dnem, provozují penzijní společnosti penzijní připojištění se státním příspěvkem, prostřednictvím transformovaného fondu. Penzijní společnosti vykonávají penzijní připojištění pomocí majetku v transformovaném fondu podle zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, v platném znění.

Práva a povinnosti účastníka v transformovaném fondu a příjemce dávky penzijního připojištění z transformovaného fondu se řídí zákonem o penzijním připojištění, sjednaným penzijním plánem a smlouvou o penzijním připojištění. Nároky účastníků zůstávají s výjimkou omezení nároku na převod prostředků k jinému fondu zachovány.²⁷

6.1.2 Účast v transformovaném fondu

Účastníkem transformovaného fondu se stal automaticky každý klient, který uzavřel smlouvu o penzijním připojištění se státním příspěvkem do 30. listopadu 2012. Naspořené prostředky účastníků penzijního připojištění byly k 1. lednu 2013 převedeny do transformovaných fondů třetího pilíře, ve kterých je oddělen majetek účastníků od majetku akcionářů. Toto je hlavní rozdíl oproti původním penzijním fondům, kde majetek oddělen nebyl, což umožňovalo fondům do jisté míry volně nakládat se svěřenými penězi. Povinností každého fondu bylo rozdělit svým účastníkům výnosy z účetního zisku. Ten však neodráží výkonnost fondu podle

---

²⁷ Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

vývoje jeho investic na trhu a navíc se do něj dají "schovat" i další položky, které ho mohou uměle snižovat. Skutečnost, že v rámci reformy došlo ve třetím pilíři k oddělení majetku účastníků a akcionářů je určitě pozitivním krokem.

Méně pozitivní zprávou je skutečnost, že po 30. listopadu 2012 již nemůže žádný občan uzavřít smlouvu o penzijním připojištění a vstoupit tak do transformovaného fondu. Jedinou možností, jak spořit ve třetím pilíři, je prostřednictvím účastnických fondů.

6.1.3 Změny v transformovaném fondu

V transformovaných fondech platí podobné podmínky jako v původních fondech. Beze změny zůstává:

- garance minimálně nulového zhodnocení
- nároky na dávky (penze, jednorázové vyrovnání, odbytné)
- výsluhová penze (možnost vybrat polovinu naspořených prostředků dříve než v 60 letech, nejdříve však po 15 letech od počátku smlouvy)
- invalidní penze
- dědictví a výplata oprávněným osobám

Změny od 1. ledna 2013:

- nárok na státní příspěvek (nově jiná výše – viz tabulka č. 4)
- daňové výhody (nově upravené podmínky – viz tabulka č. 5)
- možnost příspěvku zaměstnavatele (nově zvýhodněny až do výše 30 000,- Kč za rok)
- nemožnost přecházet mezi jednotlivými transformovanými fondy

Tabulka č. 4 – Porovnání státních příspěvků v roce 2012 a 2013

Výše měsíční úložky	Měsíční příspěvek v Kč									
	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000
Státní příspěvek do konce r. 2012	50	90	120	140	150	150	150	150	150	150
Státní příspěvek od 1.1.2013	0	0	90	110	130	150	170	190	210	230

Zdroj: Interní materiál Penzijní společnosti České pojišťovny, vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že od 1.1.2013 stát podporuje příspěvky účastníků až od měsíční úložky 300 Kč, zatímco do konce roku 2012 stačilo účastníkovi posílat na penzijní připojištění pouze 100 Kč, aby získal minimální státní podporu. Výše státní podpory se však v roce 2013 razantně zvýšila a to již od úložky 600 Kč. Maximální státní podporu získá účastník při měsíční úložce 1 000 Kč.

Další změnou prošla oblast daňových výhod. Daňové výhody zůstaly zachovány s tím, že je možné je využít až při vyšších úložkách. Tuto skutečnost zobrazuje tabulka č. 5.

Tabulka č. 5 – Porovnání daňového zvýhodnění v roce 2012 a 2013

Výše měsíční úložky	Výše daňového zvýhodnění za rok v Kč										
	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	2000
Daňová výhoda do konce roku 2012	180	360	540	720	900	1080	1260	1440	1620	1800	1800
Daňová výhoda od 1.1.2013	0	0	0	0	0	180	360	540	720	900	1800

Zdroj: Interní materiál Penzijní společnosti České pojišťovny, vlastní zpracování

Do konce roku 2012 mohl účastník uplatnit daňové zvýhodnění již při příspěvcích 600 Kč měsíčně, což odpovídalo ročně naspořené částce vyšší než 6 000 Kč. Maximální částka, kterou si mohl odečíst od základu daně, byla 12 000 Kč. Daňově optimální výše ročního příspěvku pak byla 18 000 Kč (1 500 x 12), nad tuto částku již nebylo přihlíženo.

Od roku 2013 došlo ke zvýšení těchto hranic, tudíž k dosažení maximální možné daňové úspory, tj. 12 000 Kč je nutné do fondu poslat 24 000 Kč za rok, což odpovídá měsíční úložce ve výši 2 000 Kč.

Výše státních příspěvků a daňových úlev je stejná i pro účastnické fondy třetího pilíře.

Pro plné využití všech výhod je třeba spořit měsíčně částku 2 000 Kč. Při této úložce bude dosaženo roční úspory ve výši **4 560 Kč** (2 760 + 1 800). Z tabulky č. 4 je patrné, že maximální roční státní podpory je dosaženo při měsíčních úložkách 1 000 Kč => (230 Kč x 12 měs. = **2 760 Kč**). Aby však bylo docíleno i maximálního daňového zvýhodnění, měl by měsíční příspěvek činit 2 000 Kč (maximální roční zvýhodnění pro tuto úložku činí **1 800 Kč**). Prakticky to

znamená, že při ročním spoření 24 000 Kč získává klient na prvních 12 000 Kč státní příspěvek a na dalších 12 000 Kč daňovou úlevu.

Možnost zaměstnavatelů přispívat svým zaměstnancům na doplňkové penzijní spoření zůstává, mění se akorát jeho výše. Do konce roku 2012 byly pro zaměstnavatele daňově uznatelným nákladem příspěvky, pokud nepřevýšily 24 000 Kč ročně za každého zaměstnance. Od roku 2013 se tato hranice zvyšuje na 30 000 Kč za rok.

Další zásadní změnou oproti roku 2012 je nemožnost přecházet mezi jednotlivými transformovanými fondy. Poslední možností, kdy mohli účastníci přejít k jinému penzijnímu fondu, bylo do 28. února 2012.

Nově si také fondy od 1.1.2013 účtují poplatky za správu a zhodnocení majetku. Zákon opět striktně stanovuje maximální výši těchto poplatků:

- úplata za obhospodařování majetku: 0,6 %
- úplata za zhodnocení majetku: 15 %

Úplata za zhodnocení majetku je stanovena na celkem přijatelné úrovni, která by měla být dostatečným motivátorem pro penzijní společnosti k dosažení maximálních výnosů z investovaného majetku klientů.

6.1.4 Přestup z transformovaného fondu do účastnického

Přestup z transformovaných fondů do účastnických fondů je možný od 1. ledna 2013. Ve chvíli, kdy se účastník rozhodne přejít do účastnického fondu, nemůže již své rozhodnutí vzít zpět. Návrat do transformovaného fondu není možný. V případě, že se účastník pro přestup rozhodne, uzavře smlouvu o doplňkovém penzijním spoření s penzijní společností, u které má uzavřené penzijní připojištění – tato změna je bezplatná. V účastnickém fondu se ztrácí výhoda nezáporného zhodnocení a možnost po patnácti letech spoření žádat o výluhovou penzi.

6.2 Účastnický fond

6.2.1 Právní úprava

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření rozšířil třetí pilíř o další možnost spoření na penzi, kterou je doplňkové penzijní spoření v účastnických fondech. Účastnické fondy jsou spravovány penzijními společnostmi, které vznikly transformováním penzijních fondů na začátku roku 2013. Tento zákon také stanovil podmínky oddělení majetku stávajících účastníků od majetku správce, stejně tak, jako je tomu u transformovaných fondů.

6.2.2 Rozdíly mezi účastnickým a transformovaným fondem

Účastnické fondy jsou druhým typem fondů, které jsou nabízeny ve třetím pilíři. V obou fondech je možné získat státní příspěvek a využít možnosti daňových úlev. Pro účastnické fondy tedy platí stejná výše státní podpory a stejné podmínky pro daňové zvýhodnění, jako pro fondy transformované – viz tabulky č. 4 a 5. Tímto však shoda mezi oběma fondy končí.

Největší odlišnost těchto fondů spočívá v tom, že v účastnických fondech klienti nemají garanci nezáporného zhodnocení, mohou tedy dosáhnout záporných, ale i vyšších výnosů. Zato dávají účastnické fondy příležitost k razantnějšímu investování a dosažení výraznějších výnosů, než tomu bylo doposud u penzijních fondů, jejichž zhodnocení se v posledních několika letech pohybovalo na úrovni inflace. Dalším podstatným rozdílem je, že účastník nemá možnost čerpat výluhovou penzi po 15 letech spoření, jak je tomu u transformovaných fondů.

Naopak výhodou je možnost libovolně přestupovat mezi jednotlivými účastnickými fondy. První přestup v roce je bezplatný, za další je třeba zaplatit určitý poplatek. Tato možnost u transformovaných fondů není, stejně tak, jako možnost vybrat si z nabídky několika investičních strategií podle rizikovosti, jež nabízejí účastnické fondy.

6.2.3 Hospodaření účastnického fondu

Penzijní společnosti spravují prostředky klientů na doplňkovém penzijním spoření ve třetím pilíři prostřednictvím důchodových fondů. Jednotlivé fondy se liší svojí investiční strategií, tedy tím, do jakých druhů aktiv investují peníze svých klientů. Různé druhy aktiv se liší mírou rizika i očekávaným výnosem.

Zákon penzijním společností ukládá povinnost vytvořit a spravovat jeden povinný účastnický fond, a to povinný konzervativní fond, který má podrobně zákonem předepsanou investiční strategii. Povinný konzervativní fond může investovat do:

- dluhopisů nebo obdobných cenných papírů, jejichž emitentem je členský stát nebo členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD),
- nástrojů peněžního trhu, jejichž emitentem je členský stát nebo členský stát OECD,
- dluhopisů, obdobných cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky nebo nástrojů peněžního trhu, jejichž emitentem je Evropský fond finanční stability, Evropská centrální banka, Evropská investiční banka, Světová banka, Mezinárodní měnový fond nebo jiná mezinárodní finanční instituce, jejíž závazky jsou zaručeny státy, které jsou jejími členy, a kterou Česká národní banka zapíše do seznamu, který vede,
- cenných papírů vydávaných podílovým fondem,
- vkladů, se kterými je možno volně nakládat, nebo termínovaných vkladů se lhůtou splatnosti nejdéle 2 roky u regulované banky.

Vedle povinného konzervativního fondu mohou penzijní společnosti vytvářet a obhospodařovat další účastnické fondy, například vyvážený a dynamický účastnický fond – s různým stupněm rizika. Povolení k vytvoření účastnického fondu uděluje ČNB.²⁸

Základním dokumentem účastnického fondu je statut, který obsahuje informace o způsobu investování účastnického fondu, výčet všech rizik spojených s investicí v daném fondu a další informace nezbytné pro účastníka k přesnému a správnému posouzení jeho rozhodnutí o umístění prostředků do účastnického fondu.

---

²⁸ Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

Majetek účastnických fondů třetího pilíře, ale i důchodových fondů druhého pilíře, je rozdělen na tzv. penzijní jednotky a každý účastník je vlastníkem určitého počtu penzijních jednotek, které si „nakoupí“ vložением příspěvků do daného pilíře. Cena penzijní jednotky se mění podle toho, jak se bude měnit hodnota majetku fondu a úspory účastníka daného pilíře budou dány jako počet penzijních jednotek krát aktuální cena penzijní jednotky. Zhodnocení prostředků ve fondech je připisováno průběžně změnou „ceny“ penzijní jednotky. Informace o ceně zveřejňuje penzijní společnost na svých internetových stránkách. Každý klient tak může sledovat, jak se průběžně vyvíjí hodnota jeho úspor. Na konci spoření pak budou penzijní jednotky aktuálně platnou cenou jednoduše převedeny na peníze a vyplaceny podle zvoleného způsobu ukončení daného pilíře.²⁹

Účastnické fondy se svými strategiemi a způsobem hospodaření hodně podobají důchodovým fondům druhého pilíře, o kterých bude pojednáno v kapitole 7. Novinkou účastnických fondů, kterou nelze nalézt v žádném jiném spořicímu produktu – dokonce ani v transformovaných fondech, je předdůchod. Této problematice je věnována následující kapitola.

6.2.4 Předdůchody

Dostatečné úspory na doplňkovém penzijním spoření jsou možností, jak odejít do předdůchodu. Tento institut mohou využít lidé, kteří ztratili práci a nemají ještě dostatečný věk na splnění zákonných podmínek pro odchod do starobního důchodu. Vlastně jde o penzi vyplácenou na určenou dobu, která je hrazena z našetřených prostředků účastníka třetího pilíře, včetně výnosů, státních příspěvků a příspěvků zaměstnavatele. Jde o institut, který má určité výhody oproti předčasnému důchodu. Během výplaty předdůchodu stát hradí zdravotní pojištění a není krácena doba ani základ pro výpočet starobního důchodu. Tato doba se přitom započítává do výpočtu klasické penze, jako kdyby účastník pracoval. Kdežto předčasný starobní důchod je vyplácen ze státního průběžného důchodového systému a jeho pobírání významně snižuje výši vypláceného důchodu.

Do předdůchodu je možné odejít maximálně pět let před zákonem stanoveným důchodovým věkem. Minimální doba předdůchodu je dva roky (lze jej ale začít pobírat například i pouhý rok před dosažením důchodového věku, další rok pak účastník pobírá současně starobní

---

²⁹ Interní materiál Penzijní společnosti České pojišťovny

důchod i předdůchod). Čerpání předdůchodu však nelze předčasně ukončit ani přerušit. A to ani v případě, že člověk získá znovu práci a příjem.

Měsíční dávka vyplacená jako předdůchod musí být minimálně 30 % průměrné mzdy, kterou pro důchodové pojištění vyhláší MPSV. Jestliže v roce 2012 činila tato částka 24 526 Kč měsíčně, tak aby byly splněny zákonné náležitosti, musel by mít zájemce pro předdůchod po dobu pěti let uspořeno 441 468 Kč (24 526 Kč x 0,30 x 60 měs.). A pro zákonem povolený nejkratší dvouletý horizont by to bylo 176 587 Kč (24 526 Kč x 0,30 x 24 měs.). Tato celá suma musí být na účtu penzijní společnosti před žádostí o předdůchod.³⁰

6.2.5 Nároky účastníků doplňkového penzijního spoření

V případě, že klient spoří v účastnickém fondu, má nárok na výplatu dávek v těchto situacích:

1) Dožití se věku alespoň 60 let a doba trvání alespoň 60 měsíců

- Starobní penze na určenou dobu
- Jednorázové vyrovnání
- Doživotní penze u životní pojišťovny
- Penze na stanovenou dobu se stanovenou výší u životní pojišťovny

2) Invalidita třetího stupně pokud smlouva trvala alespoň 36 měsíců

- Invalidní penze na určenou dobu

3) Předčasné ukončení, pokud smlouva (spořicí doba) trvala alespoň 24 měsíců

- Odbytné

4) Úmrtí účastníka – prostředky jsou vyplaceny určené osobě nebo jsou předmětem dědictví

- Jednorázové vyrovnání, pokud již vznikl účastníkovi nárok na dávku (např. po 60 letech věku účastníka a době spoření 60 měsíců)
- Odbytné ve zbylých případech (zde neplatí omezení dobou trvání smlouvy)

---

³⁰ FINOMEN, Šimon. *Předdůchod: Důvod proč si spořit?*. [online] 2012-06-08 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z WWW <<http://www.ceskereformy.cz/predduchod-duvod-proc-si-sporit/>>.

6.2.6 Porovnání penzijních společností nabízejících doplňkové penzijní spoření

Na konci roku 2012 nabízelo spoření v penzijních fondech devět společností – Aegon, Allianz, Axa, Česká pojišťovna, Česká spořitelna, ČSOB, Generali, ING a Komerční banka. Našetřené prostředky se v roce 2013 převedly všem účastníkům do transformovaných fondů, ze kterých je možné přestoupit do fondů účastnických. Všechny výše uvedené penzijní společnosti nabízejí, kromě penzijního připojištění, také produkt označený jako doplňkové penzijní spoření. Počátkem roku 2013 se k nim navíc nově přidaly další dvě penzijní společnosti, jimiž jsou Raiffeisenbank a Conseq. První z nich se zaměřuje na poli bankovních služeb především na movitější klientelu. Druhá zase působí již dlouhá léta jako investiční společnost. Potenciálním klientům účastnických fondů se tak nabízí možnost investovat u jedenácti penzijních společností.

Vzhledem k novosti této problematiky není možné srovnávat hospodaření jednotlivých penzijních společností tak, jak tomu bylo například u penzijních fondů. Penzijní společnosti jsou porovnány z hlediska počtu důchodových fondů, které nabízejí, jaké konkrétní to jsou, a jak vysoké úplaty si účtují za obhospodařování a zhodnocení majetku. Toto srovnání je součástí přílohy č. 1 – Porovnání účastnických fondů jednotlivých penzijních společností.

S nejširší nabídkou fondů přišla překvapivě penzijní společnost Conseq, která je mezi penzijními společnostmi úplným nováčkem – nabízí celkem pět fondů. Hned za ní s portfoliem čtyř fondů, jsou následující penzijní společnosti: Allianz, ČSOB, ING, KB a Česká pojišťovna. S počtem tří fondů ve svém portfoliu se mohou pochlubit penzijní společnosti: Raiffeisen, ČS, AXA.

Vzhledem ke stikně ze zákona nastaveným poplatkům, nemají penzijní společnosti moc možností, kam klesat a tak přilákat klienty na svou stranu. Přesto se najdou i výjimky. Z tabulky uvedené v příloze č. 1 je na první pohled patrné, že u většiny fondů se penzijní společnosti drží na zákonem stanovených maximech poplatků – tj. 0,80 %. Výjimkou je Allianz penzijní společnost, která stanovila poplatky za správu majetku vcelku na nízké úrovni. Penzijní společnost České pojišťovny se zase naopak rozhodla po celý rok 2013 neúčtovat žádné poplatky, své služby zpoplatní až v příštím roce. Česká spořitelna – penzijní společnost

učinila obdobné rozhodnutí jako Penzijní společnost České pojišťovny. Poplatky za správu majetku začne účtovat až od 1.7.2013. Raiffeisen penzijní společnost se rozhodla neúčtovat až do odvolání žádné poplatky za správu majetku. Součástí tabulky není Generali penzijní společnost, která bude nabízet fondy ve druhém i třetím pilíři od své sesterské Penzijní společnosti České pojišťovny. Dále zde není uvedena Aegon penzijní společnost, která své fondy včetně sazebníku poplatků zveřejní až k 1.4.2013. U všech penzijních společností je na prvním místě uveden Povinný konzervativní fond – úplata u těchto fondů nesmí překročit zákonem stanovenou výši 0,40 % (tuto maximální hranici zvolily všechny penzijní společnosti).

Obecně lze říci, že z hlediska striktně regulovaných poplatků se spoření v účastnických fondech vyplatí mladším lidem – a to zejména investicemi do dynamických důchodových fondů. Nevýhodou však zůstává omezený přístup k prostředkům, které budou plně dostupné až v důchodovém věku či formou předdůchodu.

6.3 Porovnání výhodnosti spoření v transformovaném a účastnickém fondu

Cílem této kapitoly je porovnat výnosnost spoření ve fondech třetího pilíře (tzn. v transformovaném a účastnickém fondu). Pro tento účel byl zvolen klient, který dosáhl v roce 2013 věku 26 let. Jeho měsíční hrubá mzda činí 25 000 Kč. Koncem roku 2012 učinil rozhodnutí spořit si na důchod. Preferuje vyšší výnos bez ohledu na míru rizika.

V prvním případě je uvažována situace, kdy klient 30. listopadu 2012 uzavřel smlouvu o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Toto datum bylo poslední možné pro uzavření penzijního připojištění za starých podmínek. Pro zjednodušení je uvažováno, že klient začne spořit od 1. ledna 2013 v transformovaném fondu. Jeho měsíční úložka činí 500 Kč. K této úložce je poskytována státní podpora ve výši 130 Kč. Zaměstnavatel našeho klienta navíc přispívá svým zaměstnancům na penzijní připojištění částku ve výši 3 % z hrubé mzdy – tj. měsíční příspěvek zaměstnavatele 750 Kč. Celkový měsíční vklad, který bude úročen, činí 1 380 Kč. Předpokládané zhodnocení fondu je ve výši 2,5 % ročně (odvozeno na základě zhodnocení, které připisovaly penzijní fondy v minulých letech). Poplatek za správu majetku je účtován v maximální výši stanovené zákonem tj. 0,6 %. Úplata za zhodnocení majetku ve výši

15 % není v tomto případě zohledněna. Investiční horizont klienta je stanoven na 42 let a 8 měsíců (tj. doba zbývající pro odchod do důchodu vycházející z tabulek MPSV ČR). Klient ve třetím pilíři může ve fondu spořit, i když odejde do důchodu, což například u druhého pilíře nelze. Pro modelový příklad byl zvolen výše uvedený investiční horizont, a to zejména proto, aby mohly být výsledky porovnány i s možností spoření ve druhém pilíři, jež bude propočítána v následující kapitole.

Ve druhém případě se klient rozhodl od 1. ledna 2013 spořit v novém tzv. účastnickém fondu. Pro tento případ je uvažována stejná výše měsíční úložky, státní podpory i příspěvku zaměstnavatele (celkem 1 380 Kč), a dále také stejný investiční horizont (42 let a 8 měsíců). Vzhledem k nízkému věku klienta byla zvolena dynamická strategie, která se vyznačuje větším rizikem za předpokladu vyššího výnosu. Uvažované zhodnocení fondu je 5,5 % ročně. Poplatek za správu majetku je účtován v maximální výši stanovené zákonem tj. 0,8 %. Úplata za zhodnocení majetku ve výši 10 % není v tomto případě zohledněna.

Výnosy fondů jsou spočítány na základě vzorce pro dlouhodobé polhůtní spoření – tzv. polhůtního střadatele:

$$S = V \cdot \frac{(1+i)^n - 1}{i}$$

S – naspořená částka v budoucnosti (výnos)

V – pravidelná výše vkladu (investice)

i – roční úroková míra (zhodnocení očištěné o poplatky)

n – počet let (přepočítáno na měsíce)

A. Výpočet výnosů v transformovaném fondu

Počet let spoření klienta byl převeden na měsíce: 42 let a 8 měsíců => 512 měsíců.

Úroková míra je vypočtena jako zhodnocení očištěné o poplatek za správu majetku:

- $(2,5 - 0,6)/100 = 0,019$

$$S = 1380 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,019}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,019}{12}} = 1\,087\,700 \text{ Kč}$$

B. Výpočet výnosů v účastnickém fondu

Doba spoření => 512 měsíců. Úroková míra pro dynamickou strategii je vypočtena jako zhodnocení očištěné o poplatek za správu majetku:

- $(5,5 - 0,8)/100 = 0,047$

$$S = 1380 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,047}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,047}{12}} = 2\,254\,813 \text{ Kč}$$

Z uvedeného modelového příkladu jednoznačně vyplývá, že výnosnost účastnického fondu je ve srovnání s transformovaným fondem markantně vyšší, a to o 1 167 113 Kč. Výsledky jsou však pouze předpokládané, není v nich zohledněna inflace, změna úrokové míry ani růst mezd - tedy ukazatele, které by mohly výrazně ovlivnit výši budoucího výnosu. Znatelnější výkyvy by mohly nastat u účastnického fondu, kdy klient s přibývajícím věkem postupně snižuje riziko investice tím, že preferuje bezpečnější strategie s menším výnosem. Cílem této kapitoly bylo porovnat výnosnost fondů třetího pilíře. Z tohoto hlediska se jasně ukazuje druhá varianta - spoření v účastnickém fondu, jako výnosnější. Za těmito výnosy stojí určitá část vlastních vložených prostředků účastníka (500 Kč/měs.) a příspěvky zaměstnavatele a státu (880 Kč/měs.), které jsou v čase zhodnocovány. V tabulce č. 6 je znázorněn poměr zhodnocených vlastních prostředků klienta k celkovým dosaženým výnosům.

Výnos však není jediným kritériem pro rozhodování o účasti v jednom nebo druhém typu fondu. Pro jiného klienta může být důležitější jistota, že nepřijde o peníze, které do fondu vložil - tedy garance nezáporného zhodnocení, nebo možnost vybrat naspořené prostředky dříve než v důchodovém věku a to formou výsluhové penze po 15 letech. V tomto případě by dal klient asi přednost transformovanému fondu, ve kterém tyto výhody má. Naopak klient, který rád riskuje a je tedy ochoten podstoupit větší riziko za účelem vyššího výdělku, zvolí pravděpodobně účastnický fond, kde má na výběr z několika investičních strategií a možnost přecházet mezi jednotlivými fondy.

Tabulka č. 6 – Porovnání celkových výnosů fondu třetího pilíře s výnosy vlastních vložených prostředků účastníka

Fond	Zhodnocené vlastní vložené prostředky (500 Kč)	Zhodnocená státní podpora + příspěvek zaměstnavatele (880 Kč)	Celkový výnos
Transformovaný	394 094	693 606	1 087 700
Účastnický	816 961	1 437 852	2 254 813

Zdroj: Vlastní výpočty

Transformovaný fond – zhodnocené vlastní vložené prostředky:

$$S = 500 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,019}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,019}{12}} = 394\,094 \text{ Kč}$$

Účastnický fond – zhodnocené vlastní vložené prostředky:

$$S = 500 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,047}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,047}{12}} = 816\,961 \text{ Kč}$$

7 Druhý pilíř – důchodové spoření

Tento pilíř je velmi populární v některých členských státech EU, kde funguje na principu zaměstnaneckých penzijních systémů. Tento systém může být variabilně financován a účast v něm může být povinná nebo dobrovolná ze strany zaměstnance i zaměstnavatele.

Za druhý pilíř se však také považuje systém financovaný zásadně kapitálově (fondově), vyžadující povinnou účast a soukromou správu finančních prostředků. Tento přístup je uplatněn zejména v některých nových zemích EU – Maďarsko, Polsko, Slovensko.³¹ Česká republika stejně tak, jako výše zmíněné země EU, zvolila, pro druhý pilíř, kapitálově financovaný přístup.

Fondový systém se zásadně liší od průběžného systému tím, že není postaven na prvku solidarity. Finanční tok v důchodu je spjat s vlastní odpovědností každého, jak se v průběhu života připravoval a zabezpečoval na stáří. Nejběžnějším způsobem, jak se připravit na důstojné stáří, jsou pravidelné odločky z příjmů jedince do různých typů penzijních fondů, do investičního a životního pojištění, kde se přijaté vklady akumulují a následně zhodnocují.

Fondový systém není ve srovnání s průběžným systémem příliš citlivý na populační výkyvy. Tudíž obava z možného úbytku či změny struktury obyvatelstva není v tomto případě na místě. Naopak hrozbou fondového systému může být logicky riziko, které souvisí s investicemi na finančním trhu. Ačkoliv jsou fondy zavázány k jisté diverzifikovanější investiční strategii, která rozměňuje finanční prostředky do vícera typů finančních instrumentů klasifikovaných dle rizika, neznamená to ještě jednoznačný profit pro klienta. Dalším rizikem, které by nemělo být přehlíženo, je dozajista míra inflace, která má do budoucna očekávanou vzestupnou tendenci.

7.1 Vznik účasti

Účast v nově vzniklém fondovém pilíři je dobrovolná, ale pro ty, kteří se do něj rozhodnout vstoupit, nebude již možné vystoupit. Účastníkem se může stát fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let. Vstoupit může kdykoliv do konce kalendářního roku, ve kterém dosáhne věku 35

---

³¹ *Sociální politika*, V. KREBS a kol., 5. aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010.

let. *Například muž narozený v květnu 1980 bude moci uzavřít smlouvu o důchodovém spoření s vybranou penzijní společností do konce roku 2015.*

Bez věkového limitu půjde vstoupit do II. pilíře ve dvou případech.³²

- Občané starší 35 let, kteří jsou k 1. lednu 2013 účastni na důchodovém pojištění, mohou vstoupit do II. pilíře v prvních šesti měsících roku 2013. *Příklad: Zaměstnaná 38letá žena k 1. lednu 2013 se bude moci rozhodnout, zdali vstoupí do II. pilíře do 30. června 2013.*
- Občané starší 35 let, kteří nejsou k 1. lednu 2013 účastni na důchodovém pojištění (např. ženy na rodičovské dovolené, nezaměstnaní), se mohou rozhodnout o vstupu do šesti měsíců ode dne, kdy se od 1. ledna 2013 stanou poprvé plátcí důchodového pojištění.
Příklad: 38letá žena na rodičovské dovolené k 1. lednu 2013, která nastoupí zpět do zaměstnání 1. května 2013, bude moci smlouvu uzavřít do 30. října 2013.

Účastníkem se nemůže stát osoba, které již byl přiznán starobní důchod.

Účast na důchodovém spoření vzniká dnem registrace první smlouvy o důchodovém spoření v Centrálním registru smluv. Penzijní společnost, se kterou klient uzavře smlouvu o důchodovém spoření, je povinna neprodleně předat jedno vyhotovení smlouvy Centrálnímu registru smluv. Ten ověří, zda zájemce o účast splňuje podmínky pro uzavření smlouvy, tedy zda dodržel stanovenou lhůtu a zda nepobírá starobní důchod. Pokud jsou podmínky dodrženy, Centrální registr smlouvu zaregistruje, a to k prvnímu dni druhého kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém mu byla smlouva doručena. O datu registrace Centrální registr smluv informuje penzijní společnost i účastníka. Účastník je povinen neprodleně sdělit každému svému zaměstnavateli, který za něj odvádí pojistné na důchodové pojištění podle zákona o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, datum vzniku účasti na důchodovém spoření.

---

³² GOLA, Petr. *II. pilíř a prvních šest měsíců roku 2013*. [online] 2013-01-23 [cit. 2013-02-09]. Dostupné z WWW <<http://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/ii-pilir-a-prvnich-sest-mesicu-roku-2013/>>.

7.2 Placení pojistného

Podpisem smlouvy o důchodovém spoření se účastník zavazuje k tomu, že po zbytek své výdělečné činnosti až do přiznání starobního důchodu ze základního důchodového pojištění (I. pilíře) bude část jeho pojistného odváděna na jeho individuální účet u penzijní společnosti. Tato část představuje 3 % z celkové sazby pojistného, která je 28 % (21,5 % zaměstnavatel, 6,5 % zaměstnanec). Podmínkou je, že účastník musí k těmto 3 % přidat další 2 % ze své hrubé mzdy, které budou rovněž převáděny na jeho individuální účet u penzijní společnosti. Celkový odvod na důchodové pojištění tak bude 30 % (21,5 % zaměstnavatel, 8,5 % zaměstnanec) vyměřovacího základu pro pojistné, z toho 25 % jde na státní důchodové pojištění (I. pilíř) a 5 % na soukromé důchodové spoření (II. pilíř).

Účastníkovi II. pilíře nevznikají žádné další povinnosti. Zvýšené pojistné (8,5 %) za něj nadále odvádí jeho zaměstnavatel správci pojistného, který následně zajistí poukázání částky odpovídající 5 % (3 % + 2 %) jeho vyměřovacího základu příslušné penzijní společnosti. Rovněž OSVČ musí nadále poukazovat pojistné na účet správce pojistného, který zašle příslušnou částku dané penzijní společnosti.³³

Do II. pilíře budou občané přispívat pouze v době, kdy budou současně ze svého příjmu odvádět povinné důchodové pojištění. Během nezaměstnanosti, péče o dítě či pobytu v zahraničí se do II. pilíře platit nebude, protože občan v uvedenou dobu nebude platit ani povinné důchodové pojištění. Částku nepůjde měnit (ani dobrovolně zvýšit), vždy se bude odvádět 5 % z hrubé mzdy.

---

³³ MPSV ČR. *Popis důchodové reformy*. [online] 2012-01-16 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z WWW <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/11971/Popis.pdf>>.

7.3 Penzijní společnosti

Důchodové spoření poskytují tzv. penzijní společnosti, které vznikly nově k 1. lednu 2013 transformací penzijních fondů. Činnost penzijních společností, včetně obhospodařování důchodových fondů, podléhá zákonu č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.

Druhý pilíř důchodového systému je jednou z nejvíce regulovaných částí tuzemského finančního trhu. Regulováno je v něm takřka všechno. Existuje několik úrovní ochrany klienta. První je na úrovni velmi striktního zákona, dále je zde posílena role depozitáře, vše je dozorováno ČNB a uvnitř fondů působí interní a externí auditor (stejně jako u podílových fondů). Nejdůležitější regulací je, že prostředky ve fondech druhého pilíře stejně tak, jako u třetího, jsou přísně odděleny od majetku správce (penzijní společnosti). Správce tak nemůže sám disponovat s majetkem klientů. Prostředky každého účastníka jsou na jeho účtu, nikoli v bilanci penzijní společnosti, jak tomu bylo u původních penzijních fondů do konce roku 2012. Zavádí se tedy stejná praxe, která je dobře známa z podílových fondů.

Striktně jsou zákonem stanoveny náklady, a to jak na správu fondů, tak jejich distribuci (max. výše provizí). Zákonem je rovněž stanoveno, kdo může důchodové fondy nabízet a jsou zde striktně určeny a vyjmenovány strategie, které musí být povinně klientovi k dispozici.

Penzijní společnosti stejně jako ostatní finanční instituce (banky, pojišťovny, investiční společnosti), které nakládají s úsporami obyvatel, musí činit tak, aby neohrozily tyto svěřené úspory. Obezřetnost při nakládání s financemi kontroluje státní dozor: Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka.

ČNB tak mj. kontroluje původ kapitálu penzijních společností, bezúhonnost a profesionální odbornost vedoucích pracovníků, smlouvy s dodavateli, schvaluje změny majitelů penzijních společností a schvaluje depozitáře fondů penzijní společnosti.

Každá penzijní společnost musí uzavřít smlouvu s depozitářem. Depozitářem je banka, která má veškerý majetek fondů (úspory klientů) v úschově. Každou transakci s majetkem ve fondech realizuje penzijní společnost s kontrolou a plnou odpovědností depozitáře.

Penzijní společnost musí pro svou činnost získat licenci od ČNB, přičemž jednou z podmínek pro její přidělení je i schválení statutů důchodových fondů. Penzijní společnost musí disponovat základním kapitálem ve výši 300 milionů Kč.

Penzijní společnosti na rozdíl třeba od podílových fondů musí z poplatku, který mají jako odměnu za správu portfolia a který je stanoven zákonem na velmi nízké úrovni, hradit veškeré náklady spojené s důchodovým spořením (např. úplatu depozitáři, audit, poplatky za obchodování i náklady na distribuci apod.)

7.4 Důchodové fondy a investiční strategie

Důchodový fond je konstruován podle modelu podílového fondu upraveného zákonem o kolektivním investování. Důchodový fond však na rozdíl od podílového fondu nevydává cenné papíry. Podíly účastníků na důchodovém fondu jsou vyjadřovány prostřednictvím tzv. důchodových jednotek, které mají povahu evidenčního záznamu. Hodnota důchodové jednotky se stanoví vydělením vlastního kapitálu důchodového fondu počtem důchodových jednotek. Tyto důchodové jednotky za jednotlivé důchodové fondy jsou vedeny pro každého účastníka na osobním důchodovém účtu.³⁴

Každá penzijní společnost je v rámci provozování důchodového spoření povina vytvořit a obhospodařovat čtyři důchodové fondy, které mají zákonem předepsanou strukturu aktiv, do kterých mohou investovat, investiční limity a podmínky pro investování.

Jedná se o následující fondy:³⁵

- **Důchodový fond státních dluhopisů** smí investovat pouze do dluhopisů, jejichž emitentem je ČR, ČNB případně některá z členských zemí OECD, dále pak ECB, EIB, Světová banka či Mezinárodní měnový fond a dokonce i do dluhopisů emitovaných Evropským fondem finanční stability. Jeho portfolio může obsahovat i nástroje peněžního trhu. Průměrná splatnost portfolia nesmí být delší než 5 let, dluhopisy tedy budou maximálně střednědobé. Dluhopisy musí tvořit minimálně 90 % jeho portfolia. Fond plně zajišťuje měnové riziko do české koruny.

³⁴ Interní materiál společnosti Partners

³⁵ HUSTÁK, Zdeněk. *Penzijní reforma – několik poznámek*. [online] 2012-01-05 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z WWW <<http://www.epravo.cz/top/clanky/penzijni-reforma-nekolik-poznamek-79808.html>>.

- **Konzervativní důchodový fond** investuje rovněž do dluhopisů a nástrojů peněžního trhu členských zemí OECD, ECB, EIB, Světové banky, MMF či Evropským fondem finanční stability. Přičemž dále může investovat do podílových fondů peněžního trhu. Maximální průměrná splatnost portfolia nesmí být delší než 5 let. Kromě státních dluhopisů s vysokým ratingem, může investovat i do korporátních dluhopisů, a to maximálně 30 % portfolia. Majetek fondu je plně zajištěn proti měnovému riziku.
- **Vyvážený důchodový fond** investuje do stejných nástrojů jako konzervativní důchodový fond. Nicméně ve svém portfoliu může držet i akcie společností přijatých k obchodování na evropských burzách (tedy i ze zemí mimo Evropu). Podíl akciové složky může činit maximálně 40 %. Fond zajišťuje měnové riziko do české koruny na úrovni minimálně 75 % portfolia.
- **Dynamický důchodový fond** investuje do stejných nástrojů jako vyvážený důchodový fond, přičemž hodnota akcií může být maximálně 80 % z hodnoty portfolia. Měnové riziko zajišťuje do české koruny z 50 %.

Pro všechny fondy platí stejné limity investování vůči jedné osobě, a to maximálně 5 % prostředků může být vloženo do jednoho cenného papíru či nástroje peněžního trhu od jednoho emitenta. Vklady u jedné banky mohou dosáhnout maximálně 10 % hodnoty majetku fondu.

Vzhledem k tomu, že jen velmi málo klientů penzijních společností může být profesionály v oblasti investování, je v zákoně upravena funkce autopilota investiční strategie, která chrání v posledních deseti letech před důchodem účastníky, kteří zvolili strategii investování s vyšším kolísáním. Jejich úspory budou v tomto období postupně převáděny z rizikových investic do investic s menšími výkyvy v hodnotě majetku. Nemůže se tak stát, že někomu poklesne hodnota jeho celoživotních úspor těsně před odchodem do důchodu o desítky procent. Autopilot je penzijním společností nařízen ze zákona. Nehrozí tedy, že si klient riziko zapomene včas omezit přiměřeně jeho věku.³⁶

---

³⁶ HORÁKOVÁ, Michaela. *Návod k použití druhého pilíře: Jsou moje peníze v důchodovém spoření v bezpečí?*. [online] 2013-02-27 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z WWW <<http://www.penize.cz/zajisteni-na-duchod/250613-navod-k-pouziti-druheho-pilire-jsou-moje-penize-v-duchodovem-sporeni-v-bezpeci>>.

7.5 Čerpání prostředků z důchodového spoření

Prostředky důchodového spoření ve II. pilíři jsou vytvářeny s cílem poskytnout zdroj stabilních příjmů důchodců. Proto není možné je vyčerpat jednorázově, pouze formou pravidelné penze.³⁷

Dožití

Při odchodu do důchodu si účastník vybere jeden ze tří důchodů, který mu bude vyplácet životní pojišťovna dle jeho volby. Vybrat si může:

- Doživotní starobní důchod – účastník, který zvolí tuto možnost, nemusí ve splátkách penze obdržet stejné množství prostředků, jaké si naspořil, ale má jistotu, že mu penze bude vyplácena do konce života, a to i v případě, kdy by jeho konto bylo jakoby vyčerpáno. Výplata končí úmrtím a nedědí se.
- Doživotní starobní důchod s pozůstalostním důchodem na 3 roky – spočívá v zajištění vybrané osoby po dobu tří let po úmrtí příjemce penze. Je nutno si uvědomit, že tento důchod bude s ohledem na následnou výplatu po dobu tří let po úmrtí účastníka nižší než doživotní starobní důchod.
- Starobní důchod na dobu 20 let – pro účastníka, který zvolí tuto možnost, končí výplata penze uplynutím 20 let od započetí výplaty, a to i v situaci, kdy účastník i nadále pobírá starobní důchod z I. pilíře, kde výplata končí vždy jeho úmrtím. Tento fakt je třeba při rozhodování zvážit, neboť dle aktuálních demografických prognóz se věku o 20 let a více než je důchodový věk dožije 50 až 60 % všech osob, které se důchodového věku dožijí. Na druhou stranu, pokud by účastník před uplynutím 20 let zemřel, nespotebovaná rezerva na zbývající roky se jednorázově vyplatí dědicům.

Úmrtí

V případě úmrtí účastníka během spoření, se prostředky stávají předmětem dědictví. Záleží na věku dědice.

- Je-li dědicem fyzická osoba mladší 18 let, dědí prostředky účastníka připadající na jeho dědický podíl formou sirotčího důchodu. Tento sirotčí důchod je vyplácen po dobu pěti let.

---

³⁷ MPSV ČR. *Důchodová reforma startuje*. [online] 2013-01-02 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z WWW <<http://www.mpsv.cz/cs/13922>>.

- Je-li dědicem fyzická osoba nad 18 let, která má své důchodové spoření, převede se dědický podíl účastníka na její osobní důchodový účet.
- Je-li dědicem fyzická osoba nad 18 let, která nemá své důchodové spoření, vyplatí penzijní společnost dědický podíl dědici jednorázově v hotovosti.

Invalidita

Vznik invalidity nezakládá nárok na výplatu dávky z důchodového spoření. Pokud účastník požádá o starobní důchod ze základního důchodového pojištění ve výši invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, přesune penzijní společnost 60 % prostředků klienta do státního rozpočtu. Zbýlých 40 % je použito na výpočet důchodu u životní pojišťovny.

7.6 Penzijní společnosti ve druhém pilíři

Počet penzijních společností, které nabízejí investování ve fondech druhého pilíře, je výrazně nižší než u třetího pilíře. Legislativa totiž stanovuje přísnou regulaci penzijních společností a podmínky, za kterých můžou důchodové spoření nabízet.

Do druhého pilíře se rozhodly nejít celkem čtyři penzijní fondy z původních devíti, kterými jsou AXA, ING, Aegon a Generali. Generali bude ve druhém pilíři nabízet produkt své sestry Penzijní společnosti České pojišťovny stejně tak, jako ve třetím pilíři, časem nejspíš dojde k jejímu úplnému zániku. Jediným nováčkem, který se rozhodl pro druhý pilíř, je Raiffeisen penzijní společnost.

Výčet penzijních společností nabízejících důchodové spoření ve druhém pilíři je následující:

- Allianz penzijní společnost
- Penzijní společnost České pojišťovny
- Česká spořitelna – penzijní společnost
- ČSOB Penzijní společnost
- KB Penzijní společnost
- Raiffeisen penzijní společnost

Penzijní společnosti ve druhém pilíři si stejně tak, jako penzijní společnosti ve třetím pilíři, účtují poplatky za správu účtu a za zhodnocení majetku. Maximální výše těchto poplatků je stanovena zákonem a je uvedena v tabulce č. 7.

Tabulka č. 7 – Maximální výše poplatků za správu a zhodnocení ve druhém pilíři

Důchodový fond	Úplata za obhospodařování + úplata za zhodnocení
Státních dluhopisů	0,3%
Konzervativní	0,4%+10%
Vyvážený	0,5%+10%
Dynamický	0,6%+10%

Zdroj: Zákon č. 427/2011, Sb.

Pro porovnání jsou v tabulce č. 8 uvedeny skutečné poplatky (úplata za obhospodařování + úplata ze zhodnocení), které si jednotlivé penzijní společnosti účtují v závislosti na volbě důchodového fondu.

Tabulka č. 8 - Poplatky penzijních společností k 1.1.2013 dle typu důchodového fondu

Penzijní společnost	Státní dluhopisy	Konzervativní	Vyvážený	Dynamický
Allianz penzijní společnost	0,3%	0,3%+0%	0,4%+0%	0,5%+0%
Česká spořitelna – penzijní společnost	0,3%	0,4%+10%	0,5%+10%	0,6%+10%
ČSOB Penzijní společnost	0,3%	0,4%+10%	0,5%+10%	0,6%+10%
KB Penzijní společnost	0,3%	0,4%+10%	0,5%+10%	0,6%+10%
Penzijní společnost České pojišťovny	0,3%	0,4%+10%	0,5%+10%	0,6%+10%
Raiffeisen penzijní společnost	0,0%	0,0%+10%	0,0%+10%	0,0%+10%

Zdroj: Sazebníky penzijních společností

Jak je z tabulky č. 8 patrné, téměř všechny fondy nasadily maximální možné poplatky. Česká spořitelna – penzijní společnost, přestože uvádí poplatky v maximální výši, je začne účtovat až od 1. 7. 2013. Allianz penzijní společnost společně s Raiffeisen penzijní společností nevyužila možnosti maximálních poplatků daných zákonem a nabízí poplatkově nejvýhodnější důchodové spoření. Raiffeisen penzijní společnost stejně tak, jako u účastnických fondů třetího pilíře, neúčtuje až do odvolání žádné poplatky za správu majetku. Allianz penzijní společnost, se kromě snížení poplatků za správu, rozhodla, neúčtovat žádný poplatek za zhodnocení. Otázkou zůstává, zda je tento nulový poplatek za zhodnocení žádoucí pro klienty? Samozřejmě na první pohled to vypadá lákavě, ale když se nad tím člověk zamyslí,

uvědomí si, že podstatou tohoto poplatku je zejména motivovat penzijní společnosti k tomu, aby usilovaly o maximalizaci výnosů investic daného fondu. Když však společnosti nastaví poplatek za zhodnocení velmi nízký, anebo dokonce žádný, co je pak bude motivovat k tomu, aby měly zájem na tom, zhodnocovat prostředky svých klientů, co nejlépe?

Fondy a jejich investiční strategie jsou ve druhém pilíři maximálně regulované zákonem. Přesto se penzijní společnosti snaží svou nabídku odlišit od konkurence. Některé z nich nabízejí nejširší pokrytí penze, jiné zase garanci vkladů, nižší poplatky, pojištění spoření, či nejlevnější pojištění vkladů.

7.7 Výhody a nevýhody druhého pilíře

Výhody

- Vznikem nového pilíře získává občan více kombinací spoření na důchod – větší možnost diverzifikace zdrojů.
- Odstranění nadměrné solidarity, která v lidech potlačuje vlastní snahu či odpovědnost.
- Nezávislost pouze na důchodu vypláceném ze státního rozpočtu.
- Každý má svůj vlastní důchodový účet (finanční prostředky jsou evidovány samostatně, nikoliv hromadně).
- Prostředky se zhodnocují na kapitálovém trhu (historicky kapitálový trh i přes všechny krize roste).
- Každý si může vybrat vlastní investiční strategii dle doby odchodu do důchodu.
- Bezpečná forma spoření (dohled ČNB, depozitáře a auditora).
- Nejvýhodnější forma spoření vzhledem ke státem regulovaným poplatkům.
- Jediný produkt, na který ve spořicí fázi nemohou exekutoři.
- Na prostředky nelze sáhnout předčasně – zároveň výhoda i nevýhoda (odložená spotřeba je důležitá, mnoho lidí by na peníze sáhlo i dříve než je nutné).
- Penzi lze čerpat třemi způsoby: doživotně, doživotně s pozůstalostní penzí na tři roky, po dobu 20 let.
- Velikou výhodou je dědičnost naspořených prostředků. Pokud se účastník druhého pilíře důchodu nedožije, má jistotu, že naspořené peníze zdědí příbuzní, narozdíl od prvního pilíře, kde tato situace nemůže nastat.

Nevýhody

- V případě, že se účastník rozhodně vstoupit do druhého pilíře, nemůže z něj již vystoupit.
- Využití druhého pilíře snižuje budoucí státní důchod.
- Povinný vklad 2 % z hrubé mzdy.
- Zhodnocení prostředků není zákonem garantováno.
- Nelze měnit výši měsíční platby.
- Na prostředky nelze sáhnout předčasně.
- Není zde garance nenulového či nezáporného zhodnocení.

7.8 Porovnání výhodnosti důchodových fondů a podílových fondů

Cílem této kapitoly je zjistit, zda se spoření ve II. pilíři vyplatí či nikoliv. Spoření je porovnáno s investováním do podílových fondů, které se velmi podobá důchodovému spoření ve II. pilíři. Každý z těchto produktů má své výhody i nevýhody. Zatímco u podílových fondů může účastník svůj podíl kdykoliv odprodat a s penězi téměř okamžitě volně disponovat, z druhého pilíře nelze vystoupit a k uspořené penězi se dostat dříve než po dosažení důchodového věku ve formě měsíční renty. Stát se tím snaží zajistit, aby takto našetřené peníze skutečně sloužily jako přilepšení k důchodu a nebyly utraceny najednou.

Naopak důchodové fondy II. pilíře jsou díky přísné regulaci ze strany státu z hlediska nákladovosti jednoznačně nejlevnější variantou. Penzijní společnosti, které budou fondy II. pilíře spravovat, si nesmějí účtovat vstupní poplatky narozdíl od podílových fondů, u kterých se poplatky pohybují v rozmezí 0,5 – 4 % z investované částky. Dalšími poplatky, které si účtují oba typy fondů, jsou manažerské poplatky za správu investovaných peněz. Oproti investicím do podílových fondů, jsou poplatky za správu důchodových fondů, několikanásobně nižší.

V následující části bude srovnána výhodnost fondů druhého pilíře a podílových fondů. Pro účely porovnání bude zvolen stejný klient jako v případě výpočtů u třetího pilíře. Klient dosáhl v roce 2013 věku 26 let a dle současných tabulek MPSV ČR, odejde do důchodu ve věku 68 let a 8 měsíců. Pokud se v tomto věku rozhodne investovat, jeho investiční horizont představuje 42 let a 8 měsíců. Měsíční hrubá mzda našeho klienta činí 25 000 Kč. V případě, že by se

rozhodl investovat do fondu druhého pilíře, činila by jeho měsíční úložka 1 250 Kč (3 % z 25 000 Kč = 750 Kč => vyvážení z prvního pilíře, a dále 2 % z 25 000 Kč = 500 Kč => dotace z vlastních prostředků, tj. z hrubé mzdy).

Následující výpočty ukazují, jak by mohly vypadat výnosy ve fondech druhého pilíře a v podílových fondech. Zhodnocení u obou finančních produktů bylo zvoleno v rozmezí od 2,5 % ročně u fondů státních dluhopisů až po 5,5 % u dynamických fondů. Výše poplatků za správu fondů druhého pilíře byla zvolena na základě maximální výše povoleného limitu daného zákonem. Některé penzijní společnosti však účtují poplatky nižší nebo dokonce žádné. Vstupní poplatky a poplatky za správu podílových fondů byly zvoleny velmi střídmě a to na základě průměrných poplatků získaných ze sazebníků vybraných podílových fondů.

Při měsíční úložce 1 250 Kč je rozdíl mezi důchodovým a podílovým fondem velmi výrazný. Tuto skutečnost odráží tabulka č. 9, kde je vidět, že u nejkonzervativnější strategie dosahuje klient za předpokladu stejného výnosu o 253 513 Kč více díky investování do fondů druhého pilíře. U dynamické strategie tento rozdíl činí dokonce 825 076 Kč.

Z následujících výpočtů shrnutých v tabulce č. 9 je patrné, že díky vyšší nákladovosti u podílových fondů ztrácí klient velkou část zhodnocení.

Tabulka č. 9 – Porovnání výnosů důchodových a podílových fondů

Strategie	Zhodnocení	Důchodový fond		Podílový fond			Rozdíl ve výnosu mezi důchodovým a podílovým fondem
		Poplatek za správu	Výnos	Vstupní poplatek	Poplatek za správu	Výnos	
Státní dluhopisy	2,5%	0,3%	1 059 801	1,0%	1,4%	806 287	253 513
Konzervativní	3,0%	0,4%	1 170 404	1,4%	1,6%	859 143	311 260
Vyvážená	3,5%	0,5%	1 295 450	1,8%	1,8%	916 080	379 369
Dynamická	5,5%	0,6%	2 159 982	2,6%	2,2%	1 334 906	825 076

Zdroj: Vlastní výpočty

Výsledky uvedené v tabulce č. 9 byly spočítány na základě vzorce pro dlouhodobé polhůtní spoření – tzv. polhůtního střadatele:

$$S = V \cdot \frac{(1+i)^n - 1}{i}$$

S – naspořená částka v budoucnosti (výnos)

V – pravidelná výše vkladu (investice)

i – roční úroková míra (zhodnocení očištěné o poplatky)

n – počet let (přepočítáno na měsíce)

A. Výpočet výnosů u důchodového fondu pro jednotlivé strategie:

Úroková míra byla vypočtena u jednotlivých strategií pro důchodový fond jako zhodnocení očištěné o poplatek za správu fondu:

- $(2,5 - 0,3)/100 = 0,022$
- $(3 - 0,4)/100 = 0,026$
- $(3,5 - 0,5)/100 = 0,030$
- $(5,5 - 0,6)/100 = 0,049$

Počet let investování klienta byl převeden na měsíce: 42 let a 8 měsíců => 512 měsíců.

1) Strategie státních dluhopisů – Důchodový fond

$$S (\text{státní dluhopisy}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,022}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,022}{12}} = 1\,059\,801 \text{ Kč}$$

2) Konzervativní strategie – Důchodový fond

$$S (\text{konzervativní}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,026}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,026}{12}} = 1\,170\,404 \text{ Kč}$$

3) Vyvážená strategie – Důchodový fond

$$S (\text{vyvážená}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,030}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,030}{12}} = 1\,295\,450 \text{ Kč}$$

4) Dynamická strategie – Důchodový fond

$$S (\text{dynamická}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,049}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,049}{12}} = 2\,159\,982 \text{ Kč}$$

B. Výpočet výnosů u podílového fondu pro jednotlivé strategie:

Úroková míra byla vypočtena u jednotlivých strategií pro podílový fond jako zhodnocení očištěné o poplatek za správu fondu:

- $(2,5 - 1,4)/100 = 0,011$
- $(3 - 1,6)/100 = 0,014$
- $(3,5 - 1,8)/100 = 0,017$
- $(5,5 - 2,2)/100 = 0,033$

U podílových fondů se musí navíc zohlednit vstupní poplatek, který se promítne do celkových výnosů fondu. Vstupní poplatek se vypočítává z investované částky. V případě našeho klienta představuje investovaná částka výši 640 000 Kč => 512 měsíců x 1 250 Kč. Jednotlivé vstupní poplatky jsou vypočítány zvlášť pro jednotlivé strategie investování níže.

1) Strategie investování do státních dluhopisů – Podílový fond

Vstupní poplatek pro tuto strategii činí 1 % z investované částky - viz tabulka č. 9: 640 000 x 0,01 = 6 400 Kč. Tento poplatek v sobě zahrnuje 5,12 měsíčních splátek (6 400 / 1 250). Z toho vyplývá, že klient bude zhodnocovat své prostředky kratší dobu než klient, který spoří v důchodovém fondu a to o 5 měsíců – po tuto dobu bude splácet vstupní poplatek (512 – 5 = 507).

$$S (\text{státní dluhopisy}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,011}{12}\right)^{507} - 1}{\frac{0,011}{12}} = 806\,287 \text{ Kč}$$

2) Konzervativní strategie investování – Podílový fond

Vstupní poplatek činí 1,4 % z investované částky: 640 000 x 0,014 = 8 960 Kč.

Počet měsíčních splátek, o které klient začne zhodnocovat své prostředky později: 8 960 / 1 250 = 7,17.

Celkový počet měsíců, po které bude klient investovat své finance: $512 - 7 = 505$.

$$S (\textit{konzervativní}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,014}{12}\right)^{505} - 1}{\frac{0,014}{12}} = 859\,143 \text{ Kč}$$

3) Vyvážená strategie investování – Podílový fond

Vstupní poplatek činí 1,8 % z investované částky: $640\,000 \times 0,018 = 11\,520 \text{ Kč}$.

Počet měsíčních splátek, o které klient začne zhodnocovat své prostředky později:

$$11\,520 / 1\,250 = 9,22.$$

Celkový počet měsíců, po které bude klient investovat své finance: $512 - 9 = 503$.

$$S (\textit{vyvážená}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,017}{12}\right)^{503} - 1}{\frac{0,017}{12}} = 916\,080 \text{ Kč}$$

4) Dynamická strategie investování – Podílový fond

Vstupní poplatek činí 2,6 % z investované částky: $640\,000 \times 0,026 = 16\,640 \text{ Kč}$.

Počet měsíčních splátek, o které klient začne zhodnocovat své prostředky později:

$$16\,640 / 1\,250 = 13,31.$$

Celkový počet měsíců, po které bude klient investovat své finance: $512 - 13 = 499$.

$$S (\textit{dynamická}) = 1\,250 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,033}{12}\right)^{499} - 1}{\frac{0,033}{12}} = 1\,334\,906 \text{ Kč}$$

Na základě tohoto modelového příkladu lze usoudit, že se důchodové fondy, jako prostředek spoření na stáří v porovnání s podílovými fondy, vyplatí. Dále je nutné si uvědomit, že za výnosy, které připíše důchodový fond, stojí poměrně malá část investovaných prostředků účastníka (v tomto případě klient investuje měsíčně 500 Kč, zbylých 750 Kč „dotuje stát“ resp. je vyvázáno z I. pilíře). Výši vložených vlastních prostředků účastníka včetně zhodnocení pro jednotlivé strategie spoření v porovnání s celkovými výnosy, znázorňuje tabulka č. 10.

Tabulka č. 10 – Porovnání celkových výnosů důchodového fondu s výnosy vlastních vložených prostředků účastníka

Strategie	Důchodový fond		Zhodocení prostředků vyvážaných z I. pilíře (rozdíl mezi celkovým výnosem a vlastními prostředky) (750 Kč)	Podílový fond
	Zhodnocené vlastní vložené prostředky (500 Kč)	Celkový výnos (500 Kč + 750 Kč)		Celkový výnos = výnos vlastních vložených prostředků (1 250 Kč)
Státní dluhopisy	423 920	1 059 801	635 880	806 287
Konzervativní	468 161	1 170 404	702 242	859 143
Vyvážená	518 180	1 295 450	777 270	916 080
Dynamická	863 993	2 159 982	1 295 989	1 334 906

Zdroj: Vlastní výpočty

Výnosy vlastních vložených prostředků účastníka byly spočítány na základě výše uvedeného vzorce polhůtního střadatele.

$$S (\text{státní dluhopisy}) = 500 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,022}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,022}{12}} = 423\,920 \text{ Kč}$$

$$S (\text{konzervativní}) = 500 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,026}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,026}{12}} = 468\,161 \text{ Kč}$$

$$S (\text{vyvážená}) = 500 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,030}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,030}{12}} = 518\,180 \text{ Kč}$$

$$S (\text{dynamická}) = 500 \cdot \frac{\left(1 + \frac{0,049}{12}\right)^{512} - 1}{\frac{0,049}{12}} = 863\,993 \text{ Kč}$$

8 Porovnání výnosnosti druhého a třetího pilíře

Cílem této kapitoly je sumarizovat a následně zhodnotit výpočty uvedené v kapitolách 6 a 7, které byly zaměřeny na výnosnost druhého a třetího pilíře. Tuto skutečnost zachycuje tabulka č. 11. Výnos vlastních vložených prostředků představuje ve všech třech modelových případech – II. pilíř, III. pilíř – transformovaný fond (TF) a účastnický fond (ÚF), částku ve výši 500 Kč při různé úrokové míře. U transformovaného fondu není možný výběr ze strategií, jako je tomu u účastnických fondů, či fondů druhého pilíře, proto je v tabulce uveden pouze jeden výpočet a to na úrovni státních dluhopisů, jejichž výnos odpovídá uvažovanému zhodnocení, které bylo uvedeno na příkladu v kapitole 6.3 ve výši 2,5 % ročně. V rámci účastnických fondů si může klient zvolit z několika nabízených strategií s různou mírou výnosu. V modelovém příkladu byla zvolena dynamická strategie, která se zdá být pro klienta vhodnou variantou zejména vzhledem k jeho nízkému věku a ochotě podstoupit vyšší riziko. Výpočty pro další strategie účastnických fondů nejsou uvedeny, protože jejich vývoj by byl obdobný jako u druhého pilíře.

Tabulka č. 11 – Porovnání výnosnosti druhého a třetího pilíře

Strategie	Výnos vlastních vložených prostředků			Celkový výnos			Zhodnocení cizích prostředků		
	II. pilíř	III. pilíř-TF	III. pilíř-ÚF	II. pilíř	III. pilíř-TF	III. pilíř-ÚF	II. pilíř	III. pilíř-TF	III. pilíř-ÚF
St. dluhopisy (2,5 %)	423 920	394 094	-	1 059 801	1 087 700	-	635 880	663 780	-
Konzervativní (3,0 %)	468 161	-	-	1 170 404	-	-	702 242	-	-
Vyvážená (3,5 %)	518 180	-	-	1 295 450	-	-	777 270	-	-
Dynamická (5,5 %)	863 993	-	816 961	2 159 982	-	2 254 813	1 295 989	-	1 437 852

Zdroj: Vlastní výpočty

Přestože je ve všech třech případech úložka klienta stejná, výnos vlastních vložených prostředků se liší. Klient spořicí v transformovaném fondu získá po 42 letech a 8 měsících spoření při měsíčních vkladech 500 Kč a úrokové míře 2,5 %, částku téměř o 30 tis. Kč nižší než účastník druhého pilíře. Podobně tomu je i v případě účastnických fondů (u dynamické strategie), kdy klient získá částku přibližně o 47 tis. Kč nižší než účastník druhého pilíře. Tyto

rozdíly jsou způsobeny různou výší poplatků, které si penzijní společnosti účtují za obhospodařování majetku. Nejnižší poplatky jsou účtovány u fondů druhého pilíře a nejvyšší pak u fondů účastnických. Jako nejvýhodnější varianta z hlediska zhodnocení vlastních vložených prostředků se jeví účast ve druhém pilíři.

Porovnáním celkové výnosnosti všech tří variant, vychází nejlépe spoření v účastnickém fondu s dynamickou strategií, kdy celková výše naspořených prostředků činí 2 254 813 Kč. Z velké části se na těchto výnosech podílí zhodnocené cizí prostředky, jež představují státní podporu ve výši 130 Kč a příspěvek zaměstnavatele ve výši 750 Kč, celkem tedy 880 Kč měsíčně navíc k příspěvku klienta. V případě druhého pilíře se zhodnocuje navíc pouze částka 750 Kč (3 % z hrubé mzdy => vyvázání z prvního pilíře). Jak je z výpočtů patrné, státní podpora dělá doplňkové penzijní spoření celkem zajímavým produktem.

9 Vlastní šetření

V této kapitole budou prezentovány výsledky dotazníkového šetření, které probíhalo v období od 15. do 28. února 2013. Jeho cílem bylo zjistit, jaké povědomí mají respondenti o důchodové reformě a zejména pak o zavedení druhého pilíře. Průzkum byl záměrně prováděn od půli února, tedy již po spuštění důchodové reformy, kdy by již měli mít občané dostačující informace o této problematice. Dotazníky byly rozeslány elektronickou formou, přičemž ze vzorku 165 oslovených respondentů se zpět ke zpracování vrátilo 154 dotazníků. Výsledky získané dotazníkovým šetřením jsou zpracovány ve formě grafů a jsou součástí Přílohy č. 3. Skladba oslovených byla, co se týká například věku nebo nejvyššího dosaženého vzdělání, rozmanitá, a to odrážely i poměrně různorodé odpovědi na otázky z dotazníku. Početněji zastoupenou skupinou byly ženy, a to celkem 54 %. Skupina žen byla z velké části (21 %) tvořena respondenty ve věku 18-30 let. Muži tvořili zbylých 46 %, jejich věkové rozložení bylo téměř vyrovnané až na skupinu nejstarších tj. ve věku nad 60 let (3 %).

Překvapivé byly odpovědi o informovanosti občanů (43 % všech dotázaných považuje informace o důchodové reformě za nedostatečné). Informovanost o důchodové reformě byla mizivá, jak u respondentů s nižším vzděláním, tak i mezi středoškoláky i vysokoškoláky. Příjemným zjištěním bylo, že 49 % oslovených by více informací uvítalo, takže by teoreticky stačilo jim je dodat. Zbylých 8 % dotázaných považuje informace za dostačující, zde se jedná zejména o středoškoláky s maturitou a vysokoškoláky.

Další otázka byla zaměřena na to, do jaké míry respondenti důvěřují státu, že se o ně ve stáří postará. Z provedeného průzkumu je patrná velká nedůvěra ve finanční podporu od státu zejména u mladší populace tj. 18-40 let. Nedůvěřivých respondentů v této věkové kategorii bylo 42 %. V současné době, kdy demografická struktura obyvatelstva není zrovna příznivá, je tato nedůvěra na místě. Zároveň je však důležité, aby si mladá generace uvědomila svou zodpovědnost, nepostará-li se o ně stát, jsou to oni sami, kdo se musí o svou budoucnost postarat. Naopak jen velmi malá část dotázaných (3 %) státu v této oblasti stále důvěřuje – jednalo se o vzorek nejstarších respondentů.

Poměrně vysoké procento dotázaných (69 %) již k této problematice přistoupilo zodpovědně uzavřením smlouvy o penzijním připojištění. Z toho 26 % využívá kombinaci ještě s dalšími možnostmi spoření. Bohužel 25 % oslovených si na stáří nespoří vůbec, což je opravdu alarmující hlavně u věkové skupiny 41-50 let, anebo dokonce 51-60 let.

Záměrně byla dotázaným kladena otázka směřující k úvahám o vstupu do druhého pilíře. Podle očekávání více než polovina respondentů (60 %) zvolila odpověď „rozhodně bych nevstoupil (a)“. Jsem přesvědčena, že většina těchto odpovědí pramenila ze zvyku neměnit zaběhlé věci a z neznalosti problematiky. Pouze 1 % respondentů již vstoupilo a 11 % o tom uvažuje. Zbýlých 28 % nemá dostatečné informace. Věřím tomu, že podstatná část ze všech oslovených by se přiklonila ke kladné odpovědi, kdyby byla důchodová reforma více komunikována.

Poslední otázka byla zaměřena na třetí pilíř, v rámci kterého je nyní umožněno spořit jak v původních penzijních fondech zaručujících větší bezpečnost financí, tak v nových rizikovějších účastnických fondech. Respondenti dávali přednost bezpečnému ukládání financí (88 %) před riskantnější možností (12 %), i když by při tom mohli mít vyšší zisky. Volbě riskantnějšího investování dávají přednost zejména respondenti s vyšším vzděláním, kteří měli pravděpodobně možnost se této problematice více věnovat a více se o tom dozvědět.

10 Závěr

Problematika důchodového systému České republiky a s ní spojená důchodová reforma je v současné době hodně diskutovaným tématem, o kterém však velká část populace nemá dostatečné informace anebo jim nerozumí. Cílem mé diplomové práce bylo tuto oblast více objasnit a poukázat na výhody a nevýhody nabízených produktů a tím nastínit možné způsoby, jak se na stáří co nejlépe zabezpečit.

Mnou provedené dotazníkové šetření, kromě jiného, prokázalo velkou nedůvěru ve finanční podporu státu, což se projevilo poměrně vysokým procentem účastníků, kteří již produkty ke svému zabezpečení na důchod využívají. Toto zjištění je na místě zejména nyní, kdy je zřejmé, že věková skladba obyvatelstva se výrazně mění, snižuje se porodnost, zvyšuje se podíl lidí důchodového věku a klesá počet ekonomicky aktivních obyvatel. Pokračování tohoto trendu se bohužel očekává i v následujících letech, což má obrovské dopady na systém sociálního zabezpečení. Tyto faktory způsobují v důchodovém systému rostoucí nerovnováhu a tím jeho dlouhodobou finanční neudržitelnost. Proto se od ledna 2013 přistoupilo k reformě důchodového systému, jehož nosnou myšlenkou bylo zavést druhý – fondový pilíř a rozšířit možnosti spoření ve třetím pilíři. Hlavním smyslem těchto změn je vzbudit větší zájem občanů o vlastní zabezpečení ve stáří, snížit závislost na státním důchodu a podpořit vlastní odpovědnost za výši svých úspor.

Ve své diplomové práci jsem se primárně zaměřila na porovnání výhod a nevýhod třetího pilíře a následnou komparaci penzijních fondů před důchodovou reformou a po ní. Co se týká výhod a nevýhod fondů třetího pilíře není možné v tomto ohledu říci, že například transformovaný fond je výhodnější, než účastnický anebo naopak. Každý z nich má své klady i zápory. Záleží na jednotlivci, zda je pro něj důležitější jistota, že nepřijde o peníze, které do fondu vložil – tedy garance nezáporného zhodnocení, nebo možnost vybrat naspořené prostředky dříve, než v důchodovém věku a to formou výsluhové penze po 15 letech. V tomto případě by nejspíš volil transformovaný fond, ve kterém tyto výhody má. Naopak člověk, který rád riskuje a je ochoten podstoupit vyšší míru rizika za účelem dosažení vysokých zisků, zvolí pravděpodobně účastnický fond, kde sice ztrácí garanci nulového zhodnocení, ale má na výběr z několika investičních strategií a možnost přecházet mezi jednotlivými fondy.

V současné době je u nás preferovanější první typ fondu, což ostatně potvrdily i výsledky mého průzkumu, na základě kterého bylo zjištěno, že 88 % dotázaných dává přednost bezpečnému ukládání financí a jen 12 % preferuje riskantnější variantu investování svých peněz. Tyto nevyrovnané výsledky vypovídají zejména o tom, že lidé nejsou dostatečně informováni o nové možnosti spoření v účastnických fondech a proto mají tendenci se přiklánět k bezpečnější a jim dobře známé, zato mnohem méně výnosné, variantě transformovaných fondů. Nabízí se otázka... Rozhodla by se většina dotázaných jinak, kdyby věděla, že výnosnost účastnických fondů je více než jedenkrát tak vyšší, než u transformovaných fondů? Troufám si říci, že ano. Bohužel informovanost obyvatel v této oblasti je více než mizivá.

Pro porovnání výnosnosti fondů třetího pilíře byl vybrán modelový klient s měsíční hrubou mzdou 25 000 Kč, který posílá na doplňkové penzijní spoření 500 Kč měsíčně a k této jeho úložce mu zaměstnavatel přispívá 750 Kč (3 % z hrubé mzdy). Vzhledem k nízkému věku klienta byla zvolena dynamická strategie účastnického fondu s výnosností 5,5 % ročně, zatímco u transformovaného fondu byla výnosnost stanovena na 2,5 % (tato hodnota byla odvozena na základě předchozího vývoje zhodnocení, které připisovaly penzijní fondy svým klientům). Výsledky jsou jednoznačné – po více než 42 letech spoření získá klient účastnického fondu o téměř 1,2 milionu Kč více než účastník transformovaného fondu. Tento výnos však může být do jisté míry ovlivněn stářím klienta, a to tehdy, kdy s přibývajícím věkem postupně snižuje riziko své investice tím, že preferuje bezpečnější strategie s menším výnosem.

Zcela novým produktem na trhu je důchodové spoření poskytované v rámci druhého pilíře. Právě okolo něj se v posledních několika měsících rozpoutal velký rozruch a to zejména mezi lidmi ve věku 35 let a více, kteří mají poslední možnost rozhodnout se v průběhu roku 2013, zda do něj vstoupí, či nikoliv. Dílčím cílem diplomové práce bylo zjistit, zda se druhý pilíř, jako forma investice, vyplatí. V tomto ohledu bylo důchodové spoření porovnáno s obdobnou alternativou, kterou je investování do podílových fondů. Oba tyto produkty mají své výhody i nevýhody. Zatímco u podílových fondů může účastník svůj podíl kdykoliv odprodat a s penězi téměř okamžitě volně disponovat, z druhého pilíře nelze vystoupit a k uspořeným penězům se dostat dříve, než po dosažení důchodového věku ve formě měsíční renty. Na základě výpočtů uvedených v diplomové práci se více vyplatí spoření ve druhém pilíři a to zejména díky přísné

regulaci poplatků ze strany státu a nemožnosti účtovat vstupní poplatky, jak je tomu u podílových fondů. Podílové fondy si navíc účtují téměř dvojnásobné poplatky za správu účtu, což má nemalý dopad na celkové zhodnocení. Výnos zde opět závisí na zvolené strategii. Při měsíční úložce 1 250 Kč vyšel velký rozdíl mezi důchodovým a podílovým fondem. U nejkonzervativnější strategie dosáhl klient za předpokladu stejného výnosu o čtvrt milionu více díky investování do fondů druhého pilíře a u dynamické strategie tento rozdíl činil dokonce více než tři čtvrtě milionu Kč. Z výsledků je patrné, že díky vyšší nákladovosti u podílových fondů ztrácí klient velkou část zhodnocení. V rámci této problematiky byla záměrně dotázaným kladena otázka směřující k úvahám o vstupu do druhého pilíře. Dle mého očekávání více než polovina respondentů (60 %) zvolila odpověď „rozhodně bych nevstoupil do druhého pilíře“. Já osobně jsem přesvědčena, že většina těchto odpovědí pramenila ze zvyku neměnit zaběhlé věci a z neznalosti problematiky. Pouhé 1 % respondentů odpovědělo, že do druhého pilíře již vstoupilo a 11 % o tom uvažuje. Zbýlých 28 % nemá dostatečné informace, aby se mohli rozhodnout. Věřím tomu, že podstatná část ze všech oslovených by se přiklonila ke kladné odpovědi, kdyby byla důchodová reforma více komunikována.

Jak již bylo zmíněno výše, součástí diplomové práce bylo kromě výpočtů porovnat fondy před reformou a po ní. Před spuštěním důchodové reformy působilo na finančním trhu celkem devět penzijních fondů, které poskytovaly penzijní připojištění. Tyto fondy byly mezi sebou porovnány zejména z hlediska stability tj. dle počtu klientů a objemu jejich vkladů, připsaného zhodnocení, kapitálové přiměřenosti, nákladovosti a nákladů příštích období. Na základě těchto kritérií dosáhl nejlepších výsledků Allianz penzijní fond, který měl ve sledovaném horizontu (2009 – 2011) jednu z nejvyšších kapitálových přiměřeností, nízké náklady a připisoval nejvyšší zhodnocení ze všech. Velmi uspokojivých výsledků dosáhly i penzijní fondy České spořitelny a České pojišťovny. Naopak nejhůře dopadly ve všech sledovaných oblastech fondy Aegon a Generali, které se řadí svou velikostí mezi fondy s nejmenším podílem na trhu.

Novinkou roku 2013 se staly účastnické fondy a fondy druhého pilíře. Uplatňovaná strategie obou těchto typů si je hodně podobná. Zde se již nedá tolik hovořit o spoření jako spíše o investování. Jednou z myšlenek jejich založení je naučit účastníky větší finanční gramotnosti. Investování ve druhém pilíři i v účastnických fondech je zprostředkováno penzijními společnostmi, které jsou na trhu příliš krátce na to, aby mohly být porovnány ve stejném duchu jako penzijní fondy. V tomto případě byly penzijní společnosti srovnávány z hlediska

počtu důchodových fondů, které nabízejí, jaké konkrétní to jsou, a jak vysoké úplaty si účtují za obhospodařování a zhodnocení majetku. Mimo jiné i právě díky přísné regulaci poplatků se stává tato forma zabezpečení na stáří zajímavým finančním produktem.

Přínos své práce vidím například už jen v tom, že se mi podařilo hlouběji ponořit do problematiky, která mnohé z nás zajímá, nebo by měla zajímat, ale doposud se nedostali ke konkrétním informacím, které by vyvrátily jejich pochyby a vysvětlily dosud panující nejasnosti. Přístup k požadovaným informacím nebyl leckdy snadný, při získávání podkladů pro diplomovou práci, jsem narazila na bariéry v podobě neznalých zaměstnanců peněžních ústavů, kteří se v podstatě jen snažili „ulovit kořist“. Od nich bych očekávala daleko větší vstřícnost ke klientům a profesionálnější přístup při podávání informací. Mnoho nezasvěcených, zejména starších občanů nebo občanů s nižším vzděláním na této nevstřícnosti nebo podávání nepravdivých a neucelených informací v peněžních ústavech bohužel ztroskotává. Proto věřím, že má diplomová práce bude pro velkou většinu přínosem a hlavně užitečným vodítkem na cestě ke spokojenému stáří, po kterém toužíme všichni...

11 Seznam literatury

Tištěné publikace

- GREGOROVÁ, Zdeňka, GALVAS, Milan. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání Brno: Masarykova univerzita Brno a nakladatelství Doplněk, 2005. 280 s. ISBN 80-7239-176-3; 80-210-3686-9.
- JANDA, Josef. *Spořit nebo investovat?* 1. vydání Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. 167 s. ISBN 978-80-247-3670-9.
- KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
- PŘIB, Jan. *Důchodové pojištění a související problematika: 40 otázek a odpovědí z praxe*. 1. vydání Praha: ASPI Publishing, 2004. 131 s. ISBN 80-7357-022-X.
- PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 13. aktualizované vydání Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. 139 s. ISBN 978-80-247-4090-4.
- RYS, Vladimír. *Česká sociální reforma*. 1. vydání Praha: Karolinum, 2003. 170 s. ISBN 80-246-0588-0.
- ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualizované a rozšířené vydání Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. 196 s. ISBN 80-247-0772-1.

Internetové zdroje

- Asociace penzijních fondů ČR. *APF ČR – právní forma, základní poslání, členství*. [online] [cit. 2012-10-21]. Dostupné z WWW <<http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/zakladni-udaje-apf-cr/> <http://www.apfcr.cz/cs/o-nas/zakladni-udaje-apf-cr/>>.
- Asociace penzijních fondů ČR. *Výroční zpráva za rok 2011*. [online] [cit. 2012-12-21]. Dostupné z WWW <<http://www.apfcr.cz/publikace/2011/>>.

- Česká národní banka. *Počet penzijních fondů*. [online] [cit. 2012-10-21]. Dostupné z WWW <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/penzijni_fondy/pf_ukazatele_tab01.html>.
- Český statistický úřad. *Naděje dožití při narození v letech 1950 – 2011*. [online] [cit. 2012-11-22]. Dostupné z WWW <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nadeje_doziti_pri_narozeni_v letech_1950_2011>.
- Český statistický úřad. *Strom života: Věková skladba obyvatelstva v roce 2010*. [online] [cit. 2012-11-22]. Dostupné z WWW <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vekova_skladba_obyvatelstva_v_roce_2010>.
- Český statistický úřad. *Strom života: Věková skladba obyvatelstva v roce 2066*. [online] [cit. 2012-11-22]. Dostupné z WWW <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vekova_skladba_obyvatelstva_v_roce_2066>.
- Důchodová reforma. *Neudržitelný I. pilíř českého důchodového systému*. [online] 2012-05-15 [cit. 2012-09-23]. Dostupné z WWW <<http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/neudrzitelny-i-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu/>>.
- GOLA, Petr. *II. pilíř a prvních šest měsíců roku 2013*. [online] 2013-01-23 [cit. 2013-02-09]. Dostupné z WWW <<http://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/ii-pilir-a-prvnich-sest-mesicu-roku-2013/>>.
- FINOMEN, Šimon. *Předdůchod: Důvod proč si spořit?*. [online] 2012-06-08 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z WWW <<http://www.ceskereformy.cz/predduchod-duvod-proc-si-sporit/>>.
- HORÁKOVÁ, Michaela. *Návod k použití druhého pilíře: Jsou moje peníze v důchodovém spoření v bezpečí?*. [online] 2013-02-27 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z WWW <<http://www.penize.cz/zajisteni-na-duchod/250613-navod-k-pouziti-druheho-pilire-jsou-moje-penize-v-duchodovem-sporeni-v-bezpeci>>.

- HUSTÁK, Zdeněk. *Penzijní reforma – několik poznámek*. [online] 2012-01-05 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z WWW <<http://www.epravo.cz/top/clanky/penzijni-reforma-nekolik-poznamek-79808.html>>.
- MACURA, Marek. *Penzijní připojištění: Pro většinu ne... pro koho ano?*. [online] 2008-06-10 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z WWW <<http://www.investujeme.cz/penzijni-pripojisteni-pro-vetsinu-ne-pro-koho-ano/>>.
- MPSV ČR. *Důchodová reforma startuje*. [online] 2013-01-02 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z WWW <<http://www.mpsv.cz/cs/13922>>.
- MPSV ČR. *Popis důchodové reformy*. [online] 2012-01-16 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z WWW <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/11971/Popis.pdf>>.
- MPSV ČR. *Prezentace: Důchodová reforma start 2013*. [online] [cit. 2012-12-30]. Dostupné z WWW <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/13921/Prezentace-duchodova-reforma.pdf>>.
- Novinky.cz. *Největší výhody a nevýhody penzijního připojištění* [online] 2010-06-16 [cit. 2012-10-06]. Dostupné z WWW <<http://www.novinky.cz/finance/203435-nejvetsi-vyhody-a-nevyhody-penzijniho-pripojisteni.html>>.
- Srovnávač pojistných produktů. *Ukončení smlouvy o penzijním připojištění výplatou prostředků*. [online] [cit. 2012-10-06]. Dostupné z WWW <<http://www.srovnac.cz/penzijni-pripojisteni/obecne-informace/ukonceni-smlouvy-o-penzijnim-pripojisteni-vyplatou-prostredku>>.
- ŠÍDLO, Dušan. *Penzijní fondy 2012: inflaci překonaly čtyři*. [online] 2012-07-11 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW <<http://www.penize.cz/penzijni-pripojisteni/239249-penzijni-fondy-2012-inflaci-prekonaly-ctyri>>.
- Wikipedie otevřená encyklopedie. *Typy věkových pyramid*. [online] [cit. 2012-12-26]. Dostupné z WWW <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Typy_vekovych_pyramid.png>.

Legislativa

- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem.
- Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.
- Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření.

Ostatní zdroje

- Interní materiály: Penzijní společnost České pojišťovny, a. s.
- Interní materiál společnosti Partners.
- Interní materiál Allianz Penzijní fond, a. s.

12 Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Přehled poplatků účastnických fondů platných od 1.1.2013 – 31.12.2013

Příloha č. 2 – Dotazník k důchodové reformě

Příloha č. 3 – Vyhodnocení dotazníků

Příloha č. 1 – Přehled poplatků účastnických fondů platných od 1.1.2013 – 31.12.2013

Penzijní společnost	Účastnické fondy	Úplata za obhospodařování majetku	Úplata za zhodnocení majetku
<i>Penzijní společnost České pojišťovny</i>	Povinný konzervativní fond	0,00%	10%
	Vyvážený účastnický fond	0,00%	10%
	Spořicí účastnický fond	0,00%	10%
	Dynamický účastnický fond	0,00%	10%
<i>Raiffeisen penzijní společnost</i>	Povinný konzervativní fond	0,00%	10%
	Chráněný účastnický fond	0,00%	10%
	Růstový účastnický fond	0,00%	10%
<i>Allianz penzijní společnost</i>	Allianz účastnický povinný konzervativní fond	0,40%	10%
	Allianz vyvážený účastnický fond	0,50%	10%
	Allianz dynamický účastnický fond	0,60%	10%
	Allianz účastnický fond Selection	0,70%	10%
<i>Česká spořitelna – penzijní společnost</i>	Povinný konzervativní účastnický fond doplňkového penzijního spoření se státním příspěvkem	0,40%	10%
	Dynamický účastnický fond doplňkového penzijního spoření se státním příspěvkem	0,80%	10%
	Vyvážený účastnický fond doplňkového penzijního spoření se státním příspěvkem	0,80%	10%
<i>AXA penzijní společnost</i>	Povinný konzervativní účastnický fond	0,40%	10%
	Dluhopisový účastnický fond	0,80%	10%
	Smíšený účastnický fond	0,80%	10%
<i>Conseq penzijní společnost</i>	Conseq povinný konzervativní fond	0,40%	10%
	Conseq dluhopisový účastnický fond	0,80%	10%
	Conseq globální akciový účastnický fond	0,80%	10%
	Conseq státních dluhopisů 2023 účastnický fond	0,80%	10%
	Conseq státních dluhopisů 2033 účastnický fond	0,80%	10%
<i>ČSOB Penzijní společnost</i>	ČSOB účastnický povinný konzervativní fond	0,40%	10%
	ČSOB vyvážený účastnický fond	0,80%	10%
	ČSOB garantovaný účastnický fond	0,80%	10%
	ČSOB dynamický účastnický fond	0,80%	10%
<i>ING Penzijní společnost</i>	Povinný konzervativní fond	0,40%	10%
	Penze 2030 – účastnický fond	0,80%	10%
	Penze 2040 – účastnický fond	0,80%	10%
	Účastnický fond světových akcií	0,80%	10%
<i>KB Penzijní společnost</i>	KB povinný konzervativní fond	0,40%	10%
	KB vyvážený účastnický fond	0,80%	10%
	KB zajištěný účastnický fond	0,80%	10%
	KB dynamický účastnický fond	0,80%	10%

Zdroj: Sazebníky penzijních společností

Pozn.: Česká spořitelna - penzijní společnost začne účtovat poplatky až od 1.7.2013.

Příloha č. 2 - Dotazník k důchodové reformě

1) Pohlaví:

- a) Muž
- b) Žena

2) Věk:

- a) 18 – 30
- b) 31 – 40
- c) 41 – 50
- d) 51 – 60
- e) Více než 60 let

3) Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) ZŠ
- b) SOU/SŠ bez maturity
- c) SOU/SŠ s maturitou
- d) VOŠ
- e) VŠ

4) Považujete informovanost o důchodové reformě za dostatečnou:

- a) Ano zcela
- b) Uvítal (a) bych větší informovanost
- c) Ne, informace jsou nedostatečné

5) Odkud jste se o důchodové reformě dozvěděli nejvíce informací:

- a) Televize
- b) Rozhlas
- c) Tištěná média (noviny, časopisy,...)
- d) Internet
- e) Přátelé, rodina, ...
- f) Jiné

6) Spoléháte na to, že se o Vás stát v důchodovém věku postará:

- a) Ano
- b) Jenom částečně
- c) Ne

7) Jakou využíváte formu spoření k zabezpečení důstojného stáří:

- a) Penzijní připojištění (doplňkové penzijní spoření)
- b) Jiná forma spoření (např. dlouhodobé termínové vklady, dluhopisy – NE stavební spoření)
- c) Kombinace penzijního připojištění a dalších možností spoření
- d) Na stáří nespořím vůbec

8) Důchodová reforma k 1.1.2013 zavedla II. pilíř. Jaký je Váš názor na vstup do tohoto pilíře:

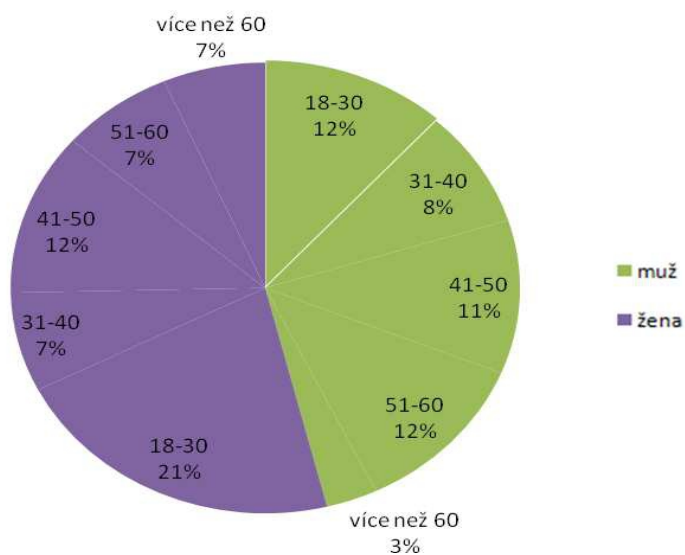
- a) Již jsem vstoupil (a)
- b) Uvažuji o vstupu
- c) Rozhodně bych nevstoupil (a)
- d) Nevím o této možnosti – nejsem informován (a)

9) Vyplňte pouze, jste-li účastníkem penzijního připojištění. V rámci důchodové reformy došlo ke změnám v oblasti penzijního připojištění. Vlivem toho nastala účastníkům možnost výběru ze dvou fondů. Patříte k těm, kteří preferují:

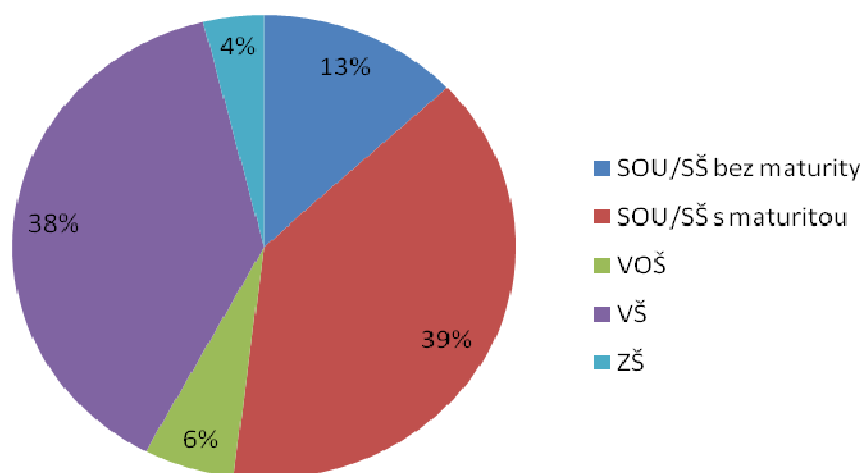
- a) Účastnický fond (zde je možnost výběru ze strategií méně či více riskantních - za předpokladu vyššího zisku nebo také ztráty)
- b) Transformovaný fond (zde jsou bezpečně uložené finance, teoreticky nižší zisk, ale nikdy ztráta)

Příloha č. 3 – Vyhodnocení dotazníků

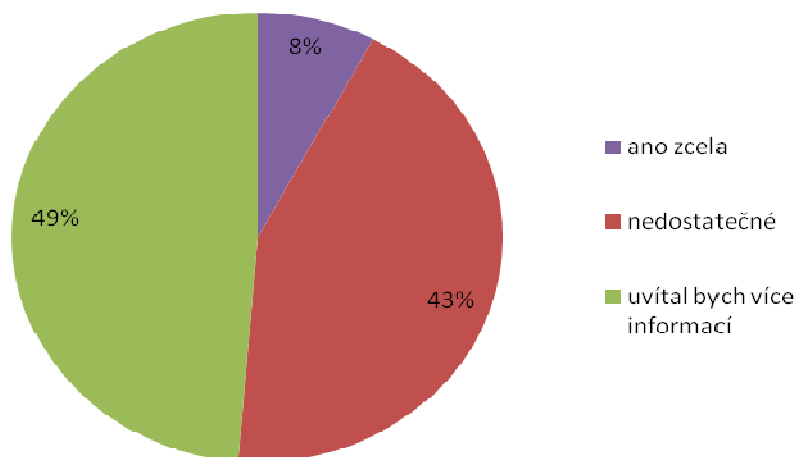
- **Věkové rozložení respondentů podle pohlaví:**

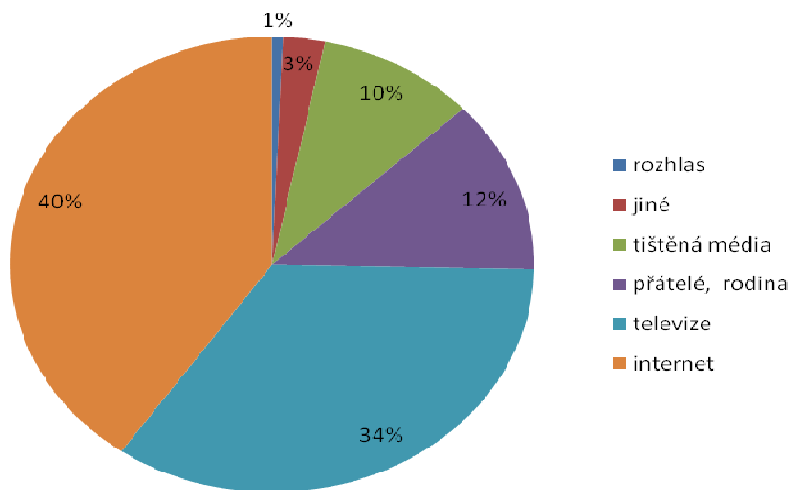
- **Nejvyšší dosažené vzdělání:**

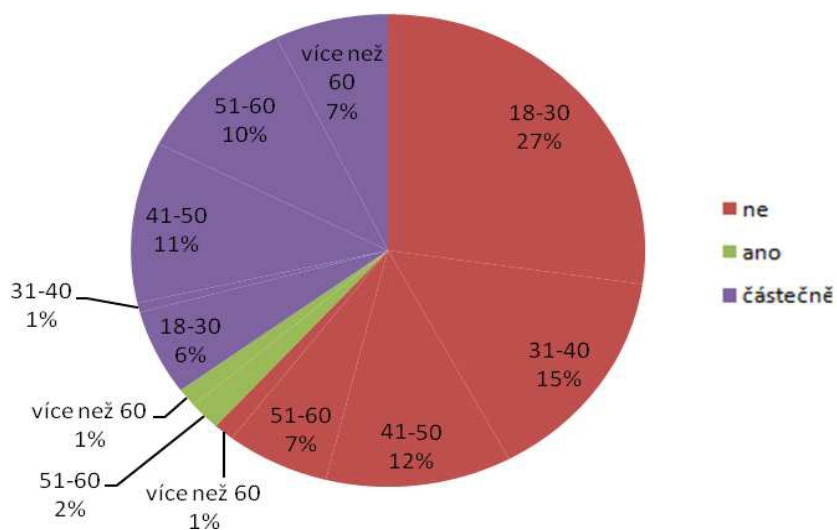
- **Považujete informovanost o důchodové reformě za dostatečnou:**

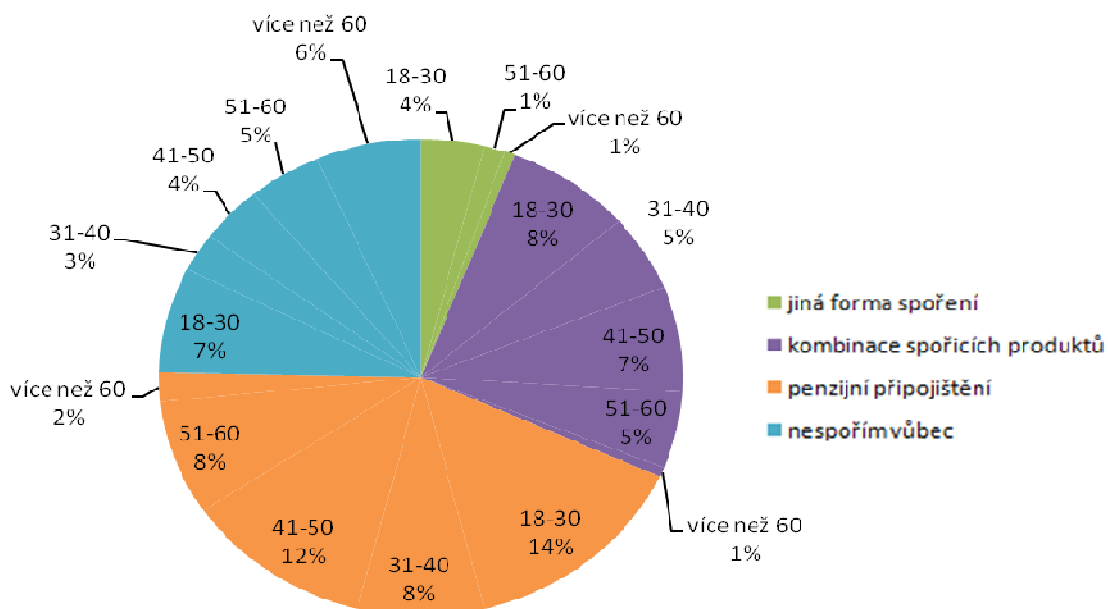
- **Odkud jste se o důchodové reformě dozvěděli nejvíce informací:**

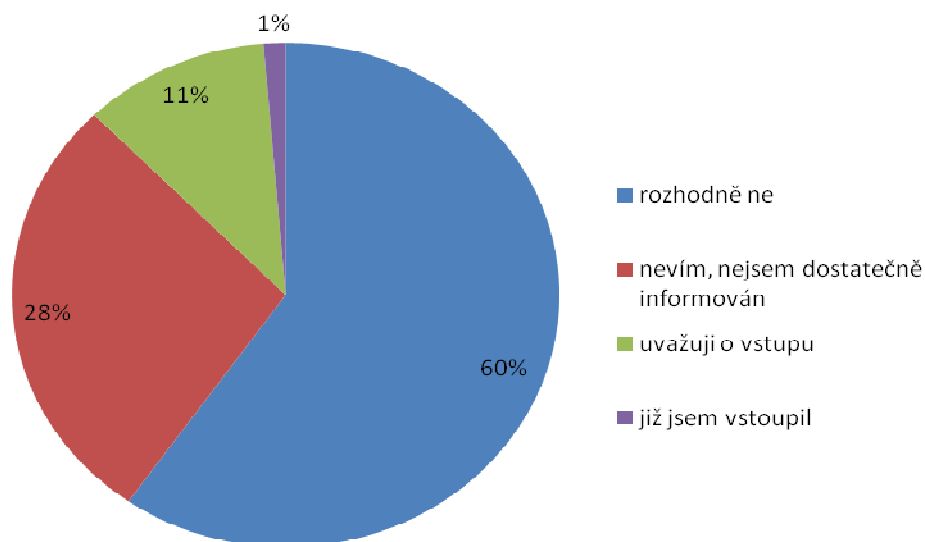
- **Spoléháte na to, že se o Vás stát v důchodovém věku postará:**

- **Jakou využíváte formu spoření k zabezpečení důstojného stáří:**

- **Důchodová reforma k 1.1.2013 zavedla druhý pilíř. Jaký je Váš názor na vstup do tohoto pilíře:**

- **V rámci důchodové reformy došlo ke změnám v oblasti penzijního připojištění. Vlivem toho nastala účastníkům možnost výběru ze dvou fondů. Patříte k těm, kteří preferují:**

